

SUSTAV KATOLIČKIH ŠKOLA ZA EUROPУ

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM
ZA GIMNAZIJU**

Sarajevo, 2010.

Nakladnik:
Sustav katoličkih škola za Europu

Za nakladnika:
mons. dr. Pero Sudar,
promicatelj katoličkoga školstva

Priredilo:
Povjerenstvo za izradbu Nastavnoga plana i programa

Tekst uredili:
Tihomir Šutalo i Vatroslav Čelar

Lektura:
Elvira Lovrić

Naslovnica:
Miroslav Šetka

Tisak:
Graforad, Zenica

Naklada:
75 primjeraka

PREDGOVOR

Poštovani djelatnici i čitatelji,

predajemo vam Nastavni plan i program za gimnaziju Sustava katoličkih škola za Europu. Riječ je o okvirnome sadržaju obrazovanja u ovoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Prije petnaest godina izradili smo vlastiti plan i program po kojemu smo radili prvih deset godina. Prije pet godina proveli smo anketu među učenicima, roditeljima i djelatnicima kako bismo dobili povratnu informaciju o provedivosti njegovih sadržaja. Slijedeći izražene želje i dokazane potrebe za rasterećenjem sadržaja i poboljšanjem kvalitete obrazovanja, pristupili smo izmjenama i dopunama dotadašnjega Nastavnog plana i programa.

Tada izrađeni Nastavni plan i program usklađen je s Okvirnim zakonom o osnovnome i srednjem obrazovanju Bosne i Hercegovine, Zajedničkim jezgrama nastavnih planova i programa Bosne i Hercegovine te Statutom Sustava katoličkih škola za Europu. U izradbi ovoga obnovljenog Nastavnog plana i programa potrudili smo se pratiti suvremena znanstvena dostignuća s područja odgoja i obrazovanja. U njemu smo, gotovo u potpunosti, uskladili sadržaje koji se obrađuju u gimnazijama jedinstvenoga Sustava katoličkih škola za Europu.

Osluškujući komentare i prihvaćajući konstruktivne prijedloge izravnih sudionika u nastavnome procesu, Pedagoško vijeće Sustava katoličkih škola za Europu osnovalo je Povjerenstvo za doradu i korekcije Nastavnoga plana i programa za gimnaziju. Naime, dosadašnje radno iskustvo ukazalo je na neke manjkavosti ali i na mogućnosti poboljšanja. Rasprave po aktivima i analize u Povjerenstvu urodile su konstruktivnim prijedlozima koje je Pedagoško vijeće usvojilo i ugradilo u temeljni Nastavni plan i program. Dorađeni smo Nastavni plan i program tiskali i predajemo ga na primjenu od školske godine 2010./2011.

Uvjeren sam kako ovim izmjenama Nastavni plan i program Sustava katoličkih škola za Europu nudi više mogućnosti za ostvarenje one tako potrebne i željene „kvalitete više“. Zbog nje, i samo zbog nje, i postoje katoličke škole Sustava. I ovim smo izmjenama i doradama pokazali kako ništa nije nepromjenjivo i nedodirljivo ako služi boljemu odgoju i obrazovanju učenika u našim školama.

I na ovome mjestu iskreno zahvaljujem svima, prije svega članovima aktiva i Povjerenstva, kao i članovima Pedagoškoga vijeća koji su svojim prijedlozima i zauzetošću pridonijeli još većoj učinkovitosti ovoga Nastavnog plana i programa.

Iskreno se nadam kako će djelatnici u našim gimnazijama, svjesni i ponosni što u rukama imaju djelo svoga truda, sadržaj ovoga Nastavnog plana i programa zauzetošću srca i uma posredovati svojim učenicima. To je najveće jamstvo da će u svome radu pronaći izvor radosti i da rezultati neće izostati. To svima od srca želim i od Boga molim.

Sarajevo, listopad 2010.

dr. Pero Sudar,
promicatelj katoličkoga školstva u BiH

UVOD

Sustav katoličkih škola za Europu obuhvaća sedam katoličkih školskih centara: „Sv. Josip“ u Sarajevu, „Sv. Franjo“ u Tuzli, „Sv. Pavao“ u Zenici, „Petar Barbarić“ u Travniku, „Don Bosco“ u Žepču, „Ivan Pavao II.“ u Bihaću te „Blaženi Ivan Merz“ u Banjaluci. U Sustavu djeluje pet osnovnih škola, sedam općih gimnazija i dvije tehničke i strukovne škole. Organizacijsku strukturu Sustava čine: promicatelj katoličkoga školstva, Pedagoško vijeće, ravnatelji centara, ravnatelji/direktori škola, djelatnici i učenici. Prepoznatljivost našega školskog sustava je u stalnim istraživanjima pedagoške prakse kako bi se uklonili određeni nedostatci nastavnoga procesa, a na temelju kojih su i izrađivani nastavni planovi i programi.

Svrha odgoja i obrazovanja u našim školama je kroz optimalan umni, tjelesni, moralni i društveni razvitak učenika, prema njihovim mogućnostima i sposobnostima, pridonijeti stvaranju društva utemeljenoga na vladavini zakona i poštivanju ljudskih prava te njegovu ekonomskom razvitu koji će osigurati najbolji životni standard za sve građane.

Opći ciljevi odgoja i obrazovanja proistječe iz općeprihvaćenih, univerzalnih vrijednota demokratskoga društva te vlastitih vrijednota Sustava katoličkih škola za Europu, a koje su utemeljene na posebnostima nacionalnoga, povijesnog, kulturnog i vjerskog naslijeđa naroda i nacionalnih manjina koje žive u Bosni i Hercegovini. Opći ciljevi odgoja i obrazovanja su:

- omogućiti pristup znanju kao temelju za razumijevanje sebe, drugoga i svijeta u kojem se živi,
- osigurati optimalan razvitak svih učenika uključujući i one s posebnim potrebama, prema njihovu uzrastu, mogućnostima i duhovnim i tjelesnim sposobnostima,
- promicati poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda i pripraviti svaku osobu za život u društvu koje poštaje načela demokracije i vladavine zakona,
- razvijati svijest o pripadnosti državi Bosni i Hercegovini, vlastitoj kulturnoj samosvijesti, jeziku i naslijeđu na način koji odgovara civilizacijskim stećevinama, upoznajući i uvažavajući druge i drugačije, poštujući različitosti i njegujući međusobno razumijevanje i solidarnost među svim ljudima, narodima i zajednicama u Bosni i Hercegovini i svijetu,
- osigurati jednakе mogućnosti za odgoj i obrazovanje i mogućnost izbora na svim razinama odgoja i obrazovanja bez obzira na spol, rasu, nacionalnu pripadnost, društveno i kulturno podrijetlo i status, obiteljski status, vjeroispovijest, duševne, tjelesne i druge vlastite osobine,
- postizati kvalitetan odgoj i obrazovanje,
- postizati standard znanja koji će se dati uspoređivati na međunarodnoj, odnosno europskoj razini i koji će osigurati uključivanje i nastavak školovanja u europskom odgojno-obrazovnom sustavu,
- poticati cjeloživotno učenje,
- promicati ekonomski razvitak i
- uključivati u proces europskih integracija.

Cilj naših škola je i unapređivanje uvjeta života i rada učenika i nastavnika kako bismo postali škola suvremenih odgojno-obrazovnih strategija, kreativnih nastavnika i zadovoljnih učenika. Poseban naglasak je na *odgojnim ciljevima* koji će pomoći roditeljima i društvenoj zajednici:

- poštivati život kao najveću vrijednost,
- razvijati osobnu odgovornost kako u odnosu prema radu tako i uopće u životu,
- razvijati i produbljivati poštovanje i razumijevanje drugih i drugačijih,
- promicati ljubav prema zavičaju i domovini,
- jačati ljubav i veze prema i s obitelji,
- razvijati vrjednote života (ljubav, empatiju, prijateljstvo, suradnju, altruizam, plemenitost),
- utjecati na smanjenje nasilja i svih drugih oblika asocijalnoga ponašanja i
- razvijati ekološku svijest.

Sve navedene kao i ostale ciljeve nastojimo ostvariti kroz **postavljene zadatke**:

- pojačati stručnu i moralnu izobrazbu nastavnika (trajnim usavršavanjem, seminarima na svim razinama, duhovnim obnovama, radom s ciljanim skupinama),
- pojedinačno i skupno raditi sa svim učenicima, osobito s onima kojima je pomoć najpotrebniјa,
- staviti naglasak na rad u nastavi kako bi se poučavalo za trajne, a ne za trenutačne potrebe i
- ojačati i produbiti suradnju s roditeljima i skrbnicima učenika kako bi se postigli što bolji rezultati svakoga učenika i škole u cjelini (tjedne informacije i prigodni susreti, roditeljski sastanci, formativni susreti, školska događanja, uključivanje roditelja u školske odbore i Vijeće roditelja, izvannastavne aktivnosti).

Uz državne i privatne škole u Bosni i Hercegovini, škole Sustava katoličkih škola za Europu svojim djelovanjem svih ovih godina kvalitetno pridonose cijelokupnome procesu odgoja i obrazovanja mladih ljudi u Bosni i Hercegovini. Nastavni plan i program rada katoličkih škola obogaćen je, ali ne tako različit od planova i programa ostalih škola da bi utjecao na nesmetan prijelaz učenika iz naših u druge škole i obrnuto.

Nastavni predmet Umjetnost, koji je istinski primjer korelacije glazbenih i likovnih elemenata, Grčki jezik, nastavni predmet Etika i moral (za učenike koji ne pohađaju katolički vjerouauk), izborna područja, posebni sadržaji koji se ostvaruju na satima Zajednice učenika i odgoja za demokraciju, provedba Programa zdravstvenoga odgoja – samo su neke posebnosti nastavnoga rada u gimnazijama Sustava kojima se proširuju i produbljuju saznanja učenika. Mišljenja smo kako su katoličke škole komplementarne, a ne različite od drugih škola i kako su na dobrobit svih građana, osobito roditelja učenika na prostorima u kojima djeluju. Nastava se izvodi na hrvatskome standardnom jeziku.

Na temelju postojećih Nastavnih planova i programa sastavljen je novi Nastavni plan i program koji je plod temeljitoga rada svih članova aktiva, osobito voditelja aktiva i članova Povjerenstva za izradbu Nastavnog plana i programa. Budući da će se ovaj Nastavni plan i program primjenjivati do daljnega, smatrali smo kako ne bi bilo dobro navesti i popis udžbenika prema kojima će se on provoditi. Popis udžbenika će za svaku nastavnu godinu odobravati promicatelj Sustava katoličkih škola za Europu.

Nastavni plan i program sadržajno donosi:

1. Nastavne planove:

- plan nastavnoga rada po predmetima i po razredima (od I. do IV.) u gimnaziji, te tjedni broj sati (redovita nastava),
- tjedni broj sati izborne obvezatne nastave koja se uvodi po izboru učenika,
- tjedni broj sati izvannastavnih aktivnosti,
- tjedni broj sati ostalih oblika nastave (dodatne, dopunske, tečajne, produžne), a koje se uvode prema odluci Nastavničkoga vijeća gimnazije i
- tjedni broj sati razredništva kroz realizaciju predmeta Zajednice učenika i odgoja za demokraciju.

2. Nastavne programe:

- program obvezatnih nastavnih predmeta strukturno ujednačen za svaki nastavni predmet sa svrhom, zadaćama i programskim sadržajima od I. do IV. razreda gimnazije,
- program rada Zajednice učenika i odgoja za demokraciju i
- program izbornih obvezatnih nastavnih predmeta, Vjeronomaka i Etike i morala.

Škole u Sustavu katoličkih škola za Europu ne bi trebale biti mrtve bare ni rušilačke poplave. One svojim pristupom učenicima i njihovim obvezama ne smiju biti ni omražene mučionice ni neobvezujuće igraonice, nego mesta radosnoga stjecanja znanja i usvajanja temeljnih ljudskih vrlina i etičkih vrjednota.

Da bi škola s uspjehom izvršila svoje poslanje, neophodno je skladno djelovanje svih koji su, na bilo koji način, uključeni u obrazovno-odgojni proces. Bez tjesne i zauzete suradnje, prije svega roditelja i nastavnoga osoblja, učenika nije moguće razumjeti i prihvati. A samo shvaćen i prihvaćen učenik može biti poučavan i, što je još važnije, odgajan!

Temeljna svrha Sustava naših škola i zadaća svih koji su u njih uključeni jest shvaćen i prihvaćen učenik, a onda i zato odgojen i obrazovan, tj. za život spremam i životom oduševljen mladi čovjek.

(Promišljanje mons. dr. Pere Sudara, promicatelja katoličkoga školstva u BiH, objavljeno u Listu katoličkih školskih centara u BiH „Izvori“, prosinac 2006. godine, str. 5.).

SUSTAV KATOLIČKIH ŠKOLA ZA EUROPU

NASTAVNI PLAN OPĆE/REALNE GIMNAZIJE					
R.br.	Nastavni predmeti i područja	I.	II.	III.	IV.
I. JEZIČNO PODRUČJE					
1.	Hrvatski jezik i književnost	4	4	3 + (1)	3 + (2) ¹
2.	Engleski jezik	3	3	2 + (1)	2 + (2)
3.	Drugi strani jezik	2	2	2	2
4.	Latinski jezik ²	2	2	-	-
5.	Grčki jezik	-	-	1	1
6.	Materinski jezik ³	1	1	1	1
II. MATEMATIČKO-FIZIČKO PODRUČJE					
6.	Matematika	3	3	3 + (1)	3 + (2)
7.	Fizika	2	2	2 + (1)	2 + (2)
8.	Informatika	1	1	-	-
III. KEMIJSKO-BIOLOŠKO					
9.	Kemija	2	2	2 + (1)	2 + (2)
10.	Biologija	2	2	2 + (1)	2 + (2)
IV. DRUŠTVENO PODRUČJE					
11.	Povijest	2	2	2 + (1)	2 + (2)
12.	Geografija	2	2	2 + (1)	2 + (2)
13.	Sociologija	-	-	1	-
14.	Filozofija i logika	-	-	-	2
15.	Psihologija i pedagogija	-	-	2	-
16.	Povijest religija	-	-	1	-
17.	Zajednica učenika i odgoj za demokraciju	1	1	1	1
V. ŠPORTSKO PODRUČJE⁴					
18.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	2	2	2 + (2)	2 + (4)
VI. UMJETNIČKO PODRUČJE					
19.	Glazbena umjetnost	1	1	- (1)	- (2)
20.	Likovna umjetnost	1	1	- (1)	- (2)
VII. OBVEZNA IZBORNA NASTAVA⁵					
21.	Vjerouauk	1	1	1	1
22.	Etika i moral	1	1	1	1
Ukupno nastavnih predmeta		15	15	17	15
Ukupno sati u tjednu		30 + 1	30 + 1	30 + 1	30 + 1
VIII. OSTALE DJELATNOSTI⁶		2	2	2	2

¹ Fond sati u zagradi odnosi se na izbornu nastavu. Šest je izbornih područja. Učenik bira izborno područje nakon drugoga razreda. Izborna se nastava organizira ako se za određeno područje opredijeli najmanje 8-16 učenika, izuzev za umjetničko područje, gdje je dopušteno 4-8 učenika. Učenici IV. razreda gimnazije dužni su, po osobnome izboru, izraditi i obraniti seminarски rad iz jednoga predmeta izbornoga područja prema uputama Pedagoškoga vijeća.

² Ukoliko nije moguće organizirati nastavu grčkoga jezika, nastavlja se s izučavanjem latinskoga jezika u 3. i 4. razredu.

³ Bosanski, srpski, romski jezik i sl. uvodi se sukladno zakonu.

⁴ Stručni aktiv će izraditi kriterije prema kojima će učenici moći birati športsko i umjetničko područje kao izbornu, dok za ostala izborna područja nema posebnih kriterija.

⁵ Učenik obvezno bira jedan od dva ponudena nastavna predmeta.

⁶ Dopunsku, dodatnu, tečajnu, produžnu i ostale vidove nastave i izvannastavne djelatnosti uvode nastavnička vijeća sukladno programima rada škola i u granicama zakona.

KAZALO:

1. HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST	9
2. ENGLESKI JEZIK	39
3. NJEMAČKI JEZIK - drugi strani jezik	55
FRANCUSKI JEZIK - drugi strani jezik	67
4. LATINSKI JEZIK	79
5. GRČKI JEZIK	91
6. MATEMATIKA	97
7. FIZIKA	111
8. INFORMATIKA	133
9. KEMIJA	143
10. BIOLOGIJA	163
11. POVIJEST	179
12. GEOGRAFIJA	199
13. SOCIOLOGIJA	217
14. FILOZOFIJA I LOGIKA	223
15. PSIHOLOGIJA I PEDAGOGIJA	231
16. POVIJEST RELIGIJA	239
17. ZAJEDNICA UČENIKA I ODGOJ ZA DEMOKRACIJU	245
18. TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	261
19. GLAZBENA UMJETNOST	305
20. LIKOVNA UMJETNOST	321
21. VJERONAUK	341
22. ETIKA I MORAL	353

1. HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

OKVIRNI NASTAVI PLAN I PROGRAM RADA ZA HRVATSKI JEZIK I

KNJIŽEVNOST

1. SVRHA I CILJ PREDMETA

Svrha nastave hrvatskoga jezika i književnosti u gimnaziji je:

- razvijanje svijesti o potrebi stalnoga učenja hrvatskoga jezika,
- razvijanje i učvršćivanje brige i ljubavi za hrvatski jezik i književnost,
- stjecanje spoznaje o hrvatskome jeziku kao sredstvu priopćavanja i umjetničkoga izražavanja te jednoj od osnovnih značajki hrvatske nacionalne samobitnosti (nacionalnoga identiteta),
- stjecanje jezičnoga znanja, jezične kulture i sposobnosti za uporabu hrvatskoga jezika u svim tekstnim vrstama, funkcionalnim stilovima i priopćajnim sredstvima,
- stjecanje književnoga znanja, književne kulture i sposobnosti kako bi učenici mogli samostalno čitati književna djela, razumijevati ih, tumačiti i prosuđivati (procjenjivati, ocjenjivati),
- stjecanje jezične, književne, kazališne i medijske kulture kojom se pojedinac potvrđuje kao samosvojno biće sposobno za život s drugima u snošljivosti i različitostima što ih pruža demokratsko društvo.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Hrvatski jezik i književnost***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: četiri (4)/sto četrdeset (140)

NASTAVNA PODRUČJA: a) hrvatska, svjetska i književnost naroda Bosne i Hercegovine
b) hrvatski jezik
c) jezično izražavanje

ZADAĆE:

- upoznavanje osnova teorije književnosti,
- upoznavanje povijesti književnosti od početaka pismenosti do predrenesanse,
- upoznavanje sustava hrvatskoga jezika na fonetsko-fonološkoj razini,
- upoznavanje povijesti jezika i
- njegovanje pismenosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Pristup umjetnosti/književnosti	8
Lirika	15
Epika	12
Lirsko-epske vrste	1
Drama	6
Diskurzivni književni oblici	3
Temeljna civilizacijska djela	5
Klasična/antička (grčka i rimska) književnost	14
Srednjovjekovna europska književnost	4
Hrvatska srednjovjekovna književnost i srednjovjekovna književnost u BiH	6
Uvod u jezik	3
Glas	3
Pismo (grafija) i pravopis (ortografija)	2
Morfonologija	8
Naglasni sustav hrvatskoga standardnog jezika	3
Hrvatski standardni jezik i hrvatska narječja	2
Povijest jezika	1
Jezično izražavanje	18
Ponavljanje	26

NASTAVO PODRUČJE	PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
KNJIŽEVNOST	Pristup umjetnosti/književnosti	<p>Umjetnost (vrste umjetnosti i umjetničko djelo).</p> <p>Književnost (naziv, pojam i vrste).</p> <p>Znanost o književnosti: književna kritika, povijest književnosti, teorija književnosti i književna metodologija.</p> <p>Književnost i jezik.</p> <p>Književnost i društvo.</p> <p>Književnost i druge umjetnosti.</p> <p>Svrha proučavanja književnosti.</p> <p>Hrvatska, svjetska i književnost naroda BiH – poredbeno proučavanje književnosti.</p> <p>Rodovi i vrste.</p> <p>Epohe i razdoblja.</p> <p>Stilovi i pravci.</p> <p>Klasična i moderna književnost.</p> <p>Usmena i pisana.</p>
	Lirika	<p>Pojam, razvoj, obilježja, vrste.</p> <p>Oblici i značajke lirike, stil i stilska sredstva, ritam.</p> <p>Usmena i pisana lirika.</p> <p>Vrste usmene lirike (ljubavne, obredne i običajne pjesme).</p> <p>Tematska podjela lirske pjesama:</p> <ul style="list-style-type: none"> - domoljubna: S. S. Kranjčević: <i>Moj dom</i>, (I. Sarajlić: <i>Sarajevo</i>), - socijalna: D. Cesarić: <i>Vagonaši</i>, (M. Krleža: <i>Liječnik kod siromaha</i>), - duhovno-religiozna: N. Šop: <i>Isus čita novine</i>, (A. B. Šimić: <i>Nađeni Bog</i>, H. Lamekani: <i>Kad si ti sve</i>), - misaona: D. Cesarić: <i>Pjesma mrtvog pjesnika</i>,

	<ul style="list-style-type: none"> - ljubavna: J. Pupačić: <i>Zaljubljen u ljubav</i>, - pejsažna: A. G. Matoš: <i>Jesenje veče</i>, V. Vidrić: <i>Jutro</i>, (H. Humo: <i>Hercegovački pejzaž</i>). <p>Tradicionalni oblici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - himna: A. Mihanović: <i>Horvatska domovina</i>, - oda: P. Preradović: <i>Rodu o jeziku</i>, - elegija: F. Ciraki: <i>Florentinske elegije</i>, - ditiramb: V. Nazor: <i>Cvrčak</i>, - epigrami: A. G. Matoš: <i>Djed unuku, Po Sv. pismu, Ad hominem</i>, - epitafi – stećci: M. Dizdar: <i>Zapis o zemlji</i>. <p>Primjeri usporednih motiva:</p> <p>A. G. Matoš, T. Ujević, M. Krleža: <i>Notturno</i>.</p> <p>Pjesma u prozi:</p> <p>F. Mažuranić: <i>Svemir</i>; I. Andrić: <i>Ex Ponto, Poimam i shvaćam</i>; H. Humo: <i>Hanarin pogled</i>.</p> <p>Dijalektalna poezija:</p> <p>D. Gervais: <i>Tri nonice, Ciklame</i>, D. Domjanić: <i>Ciklame, krvave ciklame</i>.</p>
Epika	<p>Pojam, razvoj, obilježja, vrste.</p> <p>Epska narodna pjesma: <i>Smrt Senjanina Ive ili po izboru</i>.</p> <p>Narodna pripovijetka (po izboru).</p> <p>Jednostavni oblici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mit: <i>Orfej i Euridika</i>, - basna: Ezop (po izboru), - bajka: H. C. Andersen: <i>Carevo novo ruho</i>, - anegdota, vic, poslovica i zagonetka.

		<p>Složeni oblici:</p> <ul style="list-style-type: none"> - novela: V. Kaleb: <i>Gost</i>, (Z. Dizdarević: <i>Majka</i>), - roman (pojam, razvoj i vrste): A. Šenoa: <i>Zlatarovo zlato</i>, J. D. Salinger: <i>Lovac u žitu</i>.
	Lirsko-epske vrste	<p>Lirsko-epske vrste (obilježja).</p> <p>Balada: <i>Hasanaginica, Majka Margarita</i>.</p>
	Drama	<p>Pojam, razvoj, obilježja, vrste.</p> <p>Struktura i kompozicija (sukob, likovi, monolog i dijalog), drama i kazalište.</p> <p>Tragedija: Sofoklo: <i>Antigona</i>.</p> <p>Komedija: M. Držić: <i>Skup</i>.</p> <p>Drama u užem smislu: I. Vojnović: <i>Ekvinocij</i>.</p>
	Diskurzivni književni oblici	<p>Pojam, razvoj, vrste i značajke.</p> <p>Putopis: M. Peić: <i>Skitnje</i>, (Z. Džumhur: <i>Pisma iz Azije</i>).</p> <p>Esej: M. de Montaigne: <i>O odgoju</i> (ulomci: <i>O cilju odgoja, O učenju klasičnih jezika</i>).</p> <p>Članak, dnevnik, kritika, felton, polemika, rasprava, biografija i autobiografija.</p>
	Temeljna civilizacijska djela	<p>Temeljna civilizacijska književna djela: <i>Biblija, Talmud, Kur'an, Gilgameš, Mahabharata, Veda, Pančatantra, Ramajana, Tisuću i jedna noć</i>.</p> <p><i>Biblija: Knjiga Postanka, Knjiga Izlaska, Judita, Pjesma nad pjesmama, Psalmi, Evandelje po Ivanu</i>.</p>
	Klasična/antička (grčka i rimska) književnost	<p>Klasična književnost Zapada: grčka i rimska književnost, „klasično“ kao vrijednosna oznaka, periodizacija.</p> <p>Grčka književnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Homer: <i>Odiseja, Ilijada</i> (odabrana pjevanja), - Alkej: <i>Lađi</i>,

	<ul style="list-style-type: none"> - Sapfa: <i>Ljubavna strast</i>, - Pindar: <i>Pjesnik o ratu</i>, - Eshil: <i>Okovani Prometej</i>, - Sofoklo: <i>Kralj Edip</i>, - Euripid: <i>Elektra ili Medeja</i>. <p>Rimska književnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Plaut: <i>Tvrdica</i>, - Katul: <i>Jadni Katule</i>, - Vergilije: <i>Eneida</i>, - Ovidije: <i>Metamorfoze (Piram i Tizba)</i>, - Horacije: <i>Lidiji, Poslanica Pizonima</i>.
Srednjovjekovna europska književnost	<p>Povijesne granice, naziv, književne vrste i estetika. Minnesänger i trubaduri.</p> <p>Nacionalni epovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Beowulf</i>, - <i>Pjesan o Rolandu</i>, - <i>Pjesan o Cidu</i>, - <i>Kalevala</i>, - <i>Pjesma o Nibelunzima</i>. <p>Viteški roman: <i>Roman o Tristantu i Izoldi</i>. Sv. Augustin: <i>Ispovijesti</i>.</p>
Hrvatska srednjovjekovna književnost i srednjovjekovna književnost u Bosni i Hercegovini	<p>Početci slavenske pismenosti, jezici i pisma.</p> <p>Prvi književni tekstovi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Črnorizac Hrabar: <i>O pismenima</i> - <i>Baščanska ploča</i>, - <i>Vindolski zakon</i>, - <i>Lucidar</i>, - <i>Zapisi popa Martinca (izbor ulomaka)</i>, - <i>Ljetopis popa Dukljanina (Smrt kralja Zvonimira)</i>, - <i>Rumanac trojski</i>, - <i>Aleksandrida</i>, - <i>Pismo Nikole Modruškoga</i>, - <i>Misal po zakonu rimskoga dvora</i>,

		<ul style="list-style-type: none"> - <i>Svit se konča, Šibenska molitva, Va se vrime godišća,</i> - <i>Muka svete Margarite,</i> - <i>Humačka ploča</i> (XI. st.), - <i>Povelja Kulina bana</i> (XII. st.), - <i>Kočerinska ploča</i> (XV. st.), - epitafi na stećcima, - <i>Hrvojev misal,</i> - <i>Bosanska kronika ili Povijest kuće Kotromanića</i> (izbor).
HRVATSKI JEZIK	Uvod u jezik	Jezik i govor (komunikacija). Jezik kao sustav znakova. Narav jezičnoga znaka: izraz i sadržaj. Zalihost (redundancija). Hrvatski standardni jezik.
	Glas	Fonem. Fonem, alofon (fonemska inačica) i fon (glas). Fonetska (akustična i artikulacijska) te fonološka (funkcionalna) svojstva fonema. Fonetika i fonologija. Razdioba fonema. Glas. Nastajanje i podjela. Funkcija glasova u jeziku.
	Pismo (grafija) i pravopis (ortografija)	Pismo. Grafem (slovo). Grafemski sustav hrvatskoga standardnog jezika. Pravopis (ortografija) i pravogovor (orthoepija). Fonemi č, č, đ, dž s pravopisnog i pravogovornog stajališta.
	Morfonologija	Morfem, alomorf i alternacije fonema i fonemskih skupina: jednačenje (asimilacija) po zvučnosti i po mjestu tvorbe. Gubljenje suglasnika i/ili pojednostavljivanje suglasničkih skupina, palatalizacija i sibilizacija, jotacija. Alternacije ije/je/e/ i alternacije l/o.

	Naglasni sustav hrvatskoga standardnog jezika	Naglasak (akcent) i dužina (kvantiteta). Naglasni sustav hrvatskoga standardnog jezika. Naglašene i nenaglašene riječi. Enklitike i proklitike. Raspodjela naglasaka. Zanaglasna dužina.
	Hrvatski standardni jezik i hrvatska narječja	Kajkavsko narječe. Čakavsko narječe. Štokavsko narječe.
	Povijest jezika	Jezik, pismo, povijesne i kulturne osobitosti Hrvata i drugih naroda BiH do kraja XV. stoljeća.
	Jezično izražavanje	Govorno i pisano izražavanje. Tekst. Opis. Dijalog i monolog. Raščlamba. Tumačenje. Obvezatan je jedan domaći uradak tjedno. Učenici pišu tijekom godine četiri školska uratka (pismene zadaće) s ispravcima.

NASTAVNI PREDMET: ***Hrvatski jezik i književnost***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: četiri (4)/sto četrdeset (140)

NASTAVNA PODRUČJA: a) hrvatska, svjetska i književnost naroda Bosne i Hercegovine

b) hrvatski jezik

c) jezično izražavanje

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s povijesti književnosti od humanizma i predrenesanse do predromantizma i romantizma,
- upoznavanje sustava hrvatskoga jezika na morfemskoj i morfološkoj razini,
- upoznavanje povijesti jezika i
- njegovanje pismenosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Predrenesansa i humanizam	8
Renesansa	20
Barok	14
Književnost u Bosni i Hercegovini u XVII., XVIII. i XIX. stoljeću	12
Klasicizam i prosvjetiteljstvo	12
Predromantizam i romantizam	14
Uvod u morfologiju	5
Promjenljive vrste riječi	10
Nepromjenljive vrste riječi	3
Morfostilistika	2
Hrvatska narječja	2
Povijest jezika	2
Jezično izražavanje	4
Školske pismene zadaće	12
Ponavljanje	20

NASTAVNO PODRUČJE	PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
KNJIŽEVNOST	Predrenesansa i humanizam	<p>Pojam, trajanje, značajke. Humanizam kao kulturni i književni pokret. Latinizam. Književni život. Književni oblici i značajke. Glavni pisci i djela.</p> <p>D. Alighieri: <i>Božanstvena komedija</i> (<i>Pakao</i>, I. – V.).</p> <p>F. Petrarca: <i>Kanconijer</i> (I., LXI., XIV., LXI., XVI.).</p> <p>Giovanni Boccaccio: <i>Decameron</i> (Uvod, X. dan, V. novela).</p> <p>Hrvatski humanizam (humanizam na hrvatskome sjeveru i na hrvatskome jugu, glavni pisci i djela).</p> <p>M. Marulić: <i>Davidijada</i> (1. pjevanje: stihovi 1. – 11. i 140. – 160.).</p> <p>I. Česmički: <i>U smrt majke Barbare</i>.</p> <p>J. Šižgorić: <i>Elegija o pustošenju Šibenskog polja</i>.</p> <p>A. Vrančić: <i>Putovanje iz Budima u Drinopolje</i>.</p>
	Renesansa	<p>Europska renesansa: renesansa kao kulturni i književni pokret. Odnos prema prirodi i čovjeku. Odnos prema antici. Književni oblici i značajke. Glavni pisci i djela.</p> <p>Lodovico Ariosto: <i>Bijesni Orlando</i> (1. pjevanje).</p> <p>Francois Rabelais: <i>Gargantua i Pantagruel</i> (ulomci).</p> <p>Miguel de Cervantes: <i>Don Quijote</i> (ulomci).</p> <p>William Shakespeare: <i>Hamlet</i>, <i>San ivanjske noći</i>, <i>Sonetni</i> (XVIII., CXVI., CXXX.).</p> <p>Hrvatska renesansa i njezina središta: Dubrovnik, Split, Hvar, Šibenik, Zadar. Odnos prema talijanskoj renesansi. Književni oblici i značajke. Glavni pisci i djela.</p> <p>Marko Marulić: <i>Molitva suprotiva Turkom</i>,</p>

	<p><i>Judita.</i></p> <p>Šiško Menčetić: <i>Blaženi čas i hip, Prvi pogled.</i></p> <p>Džore Držić: <i>Grem si, grem, Draža je od zlata.</i></p> <p>Ranjinin zbornik.</p> <p>Hanibal Lucić: <i>Jur nijedna na svit vila, Robinja.</i></p> <p>Mavro Vetranović: <i>Pjesanca upomoć poetam,</i> <i>Moja plavca, Posvetilište Abramovo.</i></p> <p>Brne Karnarutić: <i>Vazetje Sigeta grada</i> (Treti dil, stih 597. – 638.) .</p> <p>Petar Zoranić: <i>Planine</i> (ulomci).</p> <p>Petar Hektorović: <i>Ribanje i ribarsko prigovaranje</i> (ulomci).</p> <p>Mikša Pelegrinović: <i>Jeđupka</i> (<i>Proslov, Šestoj gospodji</i>).</p> <p>Marin Držić: <i>Novela od Stanca</i> (ulomci), <i>Dundo Maroje.</i></p>
Barok	<p>Pojam, trajanje, značajke: manirizam naprama baroku. Katolička obnova (protureformacija).</p> <p>Književni oblici i značajke. Glavni pisci i djela.</p> <p>Luis de Gongora: <i>Sat na zvoniku, Pješčani sat,</i> <i>Nad grobom vojvotkinje od Lerme.</i></p> <p>Gianbattista Marino: <i>Pjevač, Ljudski život.</i></p> <p>Pedro Calderon de la Barca: <i>Život je san.</i></p> <p>Torquato Tasso: <i>Oslobodenji Jeruzalem</i> (ulomci).</p> <p>Barok u hrvatskoj književnosti: dubrovačko-dalmatinski, kajkavski, slavonski barok i barok ozaljskoga kruga. Glavni pisci i djela.</p> <p>Ivan Gundulić: <i>Suze sina razmetnoga, Dubravka, Osman</i> (ulomci).</p> <p>Ivan Bunić Vučić: <i>Nemoj, nemoj, ma Ljubice,</i> <i>Tvrđa je vil moja, Prsi ima od leda vil moja gizdava, Slatka dušo mom životu, Vrhu smrti.</i></p> <p>Junije Palmotić: <i>Pavlimir</i> (ulomci).</p> <p>Ignjat Đurđević: <i>Vili neharnoj, Raklici koja je</i></p>

	<p><i>sumnjila bit ljubljena, Ljubovnik rasrčeni, Slici svojoj u ruci gospođe, Suze Marunkove.</i></p> <p>Fran Krsto Frankopan: <i>Napojnice pri stolu, Človičstvo zove se prava lipota, Cvitja razmišljenje i žalosno protuženje.</i></p> <p>Pavlinski zbornik.</p> <p>Ana Katarina Frankopan Zrinska: <i>Vsakomu onomu, ki štal bude ove knjižice.</i></p> <p>Juraj Habdelić: <i>Pervi oca našega Adama greh (Gizdost ženska ili Gizdost mladeh ljudi).</i></p> <p>Antun Kanižlić: <i>Sveta Rožalija</i> (početak).</p> <p>Latinizam u XVII. stoljeću.</p>
Književnost u Bosni i Hercegovini u XVII., XVIII. i XIX. stoljeću	<p>Franjevačka književnost u BiH u XVII., XVIII. i XIX. stoljeću (književni oblici, značajke, pisci i djela).</p> <p>Juraj Dragišić: <i>O prirodi nebeskih duhova koje nazivamo anđelima.</i></p> <p>Matija Divković: <i>Nauk krstjanski za narod slovinski, Koliko su slatke pjesni nebeske.</i></p> <p>Filip Lastrić: <i>Kratak pregled starina bosanske provincije.</i></p> <p>Lovro Šitović: <i>Pisna od pakla.</i></p> <p>Bono Benić: <i>Ljetopis franjevačkog samostana Kraljeva Sutjeska.</i></p> <p>Marijan Bogdanović: <i>Ljetopis franjevačkog samostana u Kreševu.</i></p> <p>Ivan Franjo Jukić: <i>Putovanje od Sarajeva do Carigrada.</i></p> <p>Grgo Martić: <i>Osvetnici.</i></p> <p>Bošnjačka književnost XVII. i XVIII. stoljeća.</p> <p>Alhamijado književnost (po izboru).</p> <p>Književnost na orijentalnim jezicima (poezija i proza – izbor).</p> <p>Usmena književna tradicija na ovim prostorima.</p>

		Usmena književna tradicija na ovim prostorima. Epske narodne pjesme. Bugarštice, lirske i epsko-lirske narodne pjesme.
Klasicizam i prosvjetiteljstvo		Klasicizam kao europski pokret. Racionalizam. Književni oblici i značajke. Glavni pisci i djela. Pierre Corneille: <i>Cid</i> . Jean Racine: <i>Fedra</i> . Jean Baptiste Poquelin Moliere: <i>Škrtac</i> . Voltaire: <i>Candide</i> (ulomci). Carlo Goldoni: <i>Krčmarica Mirandolina</i> . Hrvatska književnost XVIII. stoljeća – pojam. Književni prostor. Književni oblici i značajke. Glavni pisci i djela. Matija Petar Katančić: <i>Jesenji plodovi</i> (<i>Ševa, Vinobera u zelenoj Molbice dolini</i>). Matija Antun Reljković: <i>Satir iliti divji čovik</i> . Andrija Kačić Miošić: <i>Razgovor ugodni naroda slovinskoga</i> . Tituš Brezovački: <i>Matijaš grabancijaš dijak</i> . Latinizam u XVIII. stoljeću.
Predromantizam i romantizam		Europski predromantizam: zanimanje za starinu, folklor i „grobljanske“ ugodjaje. Europski romantizam. Glavni predstavnici francuskoga, njemačkog, talijanskog, ruskog i poljskog romantizma i romantizma u nordijskim zemljama. Engleski jezerski pjesnici. Povijesni roman. Johan W. von Goethe: <i>Patnje mladog Werthera, Faust</i> . Friedrich Schiller: <i>Razbojnici</i> . George G. Byron: <i>Putovanje Childea Harolda</i> (ulomak). William Wordsworth: <i>Sunovrati</i> . Alphonse de Lamartine: <i>Jezero</i> .

		<p>Edgar Allan Poe: <i>Gavran, Crni mačak</i>. Aleksandar S. Puškin: <i>Evgenije Onjegin</i>. Mihail J. Ljermontov: <i>Junak našega doba</i>. France Prešeren: <i>Sonetni vijenac</i>. Petar Petrović Njegoš: <i>Gorski vijenac</i>.</p>
HRVATSKI JEZIK	Uvod u morfologiju	<p>Fonem i morfem. Alomorf. Podjela morfema prema položaju i prema funkciji. Osnova riječi, osnova i nastavak, morfem i osnova riječi, vrste osnove.</p> <p>Znanstvene discipline u okviru lingvistike.</p> <p>Gramatičke kategorije: kategorija vrste riječi, kategorija oblika riječi, kategorija položaja riječi (funkcije).</p>
	Promjenljive vrste riječi	<p>Podjela riječi po značenju (vrste).</p> <p>Promjenljive vrste riječi.</p> <p>Imenice: leksičke osobine, gramatičke osobine (rod, broj, padež), gramatička sinonimija, gramatička homonimija.</p> <p>Zamjenice: vrste, sklonidba.</p> <p>Pridjevi: leksičke i gramatičke osobine, stupnjevanje.</p> <p>Brojevi: sklonidba i pisanje, brojevne imenice i brojevni prilozi.</p> <p>Glagoli: značenje, gramatičke kategorije, jednostavnii glagolski oblici, složeni glagolski oblici.</p>
	Nepromjenljive vrste riječi	<p>Prilozi: značenje i služba, vrste priloga.</p> <p>Prijedlozi: značenje, slaganje prijedloga s padežima.</p> <p>Veznici: vrste, pisanje veznika.</p> <p>Čestice, riječce ili partikule: služba.</p> <p>Usklici: služba.</p>
	Morfostilistika	<p>Imenske riječi (morfostilem i morfostilistika, umanjenice i uvećanice, dublete, arhaizmi).</p>

		Glagolski oblici (apsolutna i relativna uporaba).
	Hrvatska narječja	Hrvatska narječja (kajkavsko, čakavsko, štokavsko).
	Povijest jezika	Hrvatski jezik od XVI. do kraja XVIII. st. Povijesni pregled ostalih standardnih jezika u BiH.
	Jezično izražavanje	Prikaz. Životopis. Sažetak. Uputivanje. Četiri školske pismene zadaće s ispravcima.

NASTAVNI PREDMET: ***Hrvatski jezik i književnost***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/sto pet (105)

NASTAVNA PODRUČJA: a) hrvatska, svjetska i književnost naroda Bosne i Hercegovine

b) hrvatski jezik

c) jezično izražavanje

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s povijesti književnosti od hrvatskoga narodnog preporoda (hrvatskoga romantizma) do moderne književnosti,
- upoznavanje sustava hrvatskoga jezika na sintaktičkoj razini,
- upoznavanje povijesti jezika i
- njegovanje pismenosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Romantizam u hrvatskoj književnosti	5
Protorealizam	2
Realizam u europskoj književnosti	12
Realizam u hrvatskoj književnosti	9
Modernizam u europskoj književnosti	7
Moderna u hrvatskoj književnosti	10
Književnost u BiH krajem XIX. i početkom XX. st.	11
Sintaksa	21
Povijest jezika	1
Jezično izražavanje	11
Ponavljanje	16

NASTAVNO PODRUČJE	PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
KNJIŽEVNOST	Romantizam u hrvatskoj književnosti	Hrvatski narodni preporod (uvodne informacije). Budnice i davorije (Ljudevit Gaj, Dimitrije Demetar, Pavao Štoos). Stanko Vraz: <i>Đulabije, Ždral putuje k toplomu jugu.</i> Petar Preradović: <i>Zora puca, Putnik, Ljudsko srce, Mrtva ljubav.</i> Ivan Mažuranić: <i>Smrt Smail-age Čengića.</i>
	Protorealizam	Uvodne informacije. August Šenoa: <i>Prijan Lovro, Prosjak Luka, Budi svoj, Propast Venecije.</i>
	Realizam u europskoj književnosti	Uvodne informacije. N. V. Gogolj: <i>Kabanica.</i> H. de Balzac: <i>Otac Goriot.</i> F. M. Dostojevski: <i>Zločin i kazna.</i> L. N. Tolstoj: <i>Ana Karenjina.</i> I. Turgenjev: <i>Očevi i djeca ili Lovčevi zapisi.</i> G. Flaubert: <i>Gospođa Bovary.</i> E. Zola: <i>Germinal.</i>
	Realizam u hrvatskoj književnosti	Uvodne informacije. Ksaver Šandor Gjalski: <i>Illistrissimus Battorich ili Perillustris ac generosus Cintek.</i> Ante Kovačić: <i>U registraturi.</i> Vjenceslav Novak: <i>Posljednji Stipančići.</i> Josip Kozarac: <i>Tena.</i> Silvije Strahimir Kranjčević: <i>Mojsije, Eli! Eli! lama azavtani?!, Gospodskom Kastoru, Iza spuštenijeh trepavica.</i>

	Modernizam u europskoj književnosti	<p>Uvodne informacije.</p> <p>Charles Baudelaire: <i>Suglasja, Albatros, Stranac.</i></p> <p>Arthur Rimbaud: <i>Samoglasnici, Pijani brod.</i></p> <p>Paul Verlaine: <i>Jesenja pjesma, Pjesnička umjetnost.</i></p> <p>Anton Pavlovič Čehov: <i>Tri sestre.</i></p> <p>Henrik Ibsen: <i>Nora.</i></p>
	Moderna u hrvatskoj književnosti	<p>Uvodne informacije.</p> <p>Janko Leskovar: <i>Misao na vječnost.</i></p> <p>A. G. Matoš: <i>Jesenje veče, Utjeha kose, 1909., Camao, Kip domovine leta 188*</i>, <i>Cvijet sa raskršća.</i></p> <p>Vladimir Vidrić: <i>Dva pejzaža, Dva levita, Adieu.</i></p> <p>Vladimir Nazor: <i>Zvonimirova lada, Šuma spava, Maslina.</i></p> <p>Dinko Šimunović: <i>Muljika, Mrkodol.</i></p> <p>Milan Begović: <i>Bez trećega ili Pustolov pred vratima.</i></p> <p>Ivo Vojnović: <i>Dubrovačka trilogija (Suton).</i></p> <p>Ivan Kozarac: <i>Đuka Begović.</i></p>
	Književnost u BiH krajem XIX. i početkom XX. stoljeća	<p>Uvodne informacije.</p> <p>I. Miličević i O. Hadžić: <i>Trule dubine.</i></p> <p>J. Truhelka: <i>Zlatni danci.</i></p> <p>T. Alaupović: <i>Bez tebe.</i></p> <p>S. Bešagić: <i>Na pučini svjetla, Janje moje.</i></p> <p>E. Mulabdić: <i>Na obali Bosne ili Zeleno busenje.</i></p> <p>Musa Ćazim Ćatić: <i>Ja sam vjerni rob ljepote, Ja nijesam sanjar, Teubei nesuh.</i></p> <p>H. Humo: <i>Grozdanin kikot ili izbor iz poezije.</i></p> <p>A. Šantić: <i>Veče na školju, Pretprazničko veče.</i></p> <p>P. Kočić: <i>Kroz maglu.</i></p>

HRVATSKI JEZIK	<p>Sintaksa</p> <p>Pojam sintakse, jedinice sintakse.</p> <p>Spojevi riječi, sročnost, upravljanje, pridruživanje.</p> <p>Pojam rečenice, članjivost, ciljna usmjerenost.</p> <p>Članovi rečeničnoga ustrojstva (subjekt, predikat, objekt, priložne oznake, atribut, apozicija).</p> <p>Sklapanje rečenica, podjela rečenica po sastavu.</p> <p>Nezavisnosložene rečenice (sastavna, rastavna, suprotna, isključna, zaključna).</p> <p>Zavisnosložene rečenice (subjektna, predikatna, objektna, priložna, atributna, apozicijska).</p> <p>Rečenica i tekst, tipovi teksta.</p> <p>Intonacija rečenice.</p> <p>Rečenični znakovi.</p> <p>Red riječi u rečenici.</p>
	<p>Povijest jezika</p> <p>Hrvatski, srpski i bosanski jezik – povijest i standardizacija.</p>
	<p>Jezično izražavanje</p> <p>Recenzija kao vrsta raspravljačkog teksta.</p> <p>Recenzija stručnog i umjetničkog teksta.</p> <p>Usmeno predavanje.</p> <p>Tri školske zadaće s ispravcima.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Hrvatski jezik i književnost***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri(3)/devedeset (90)

NASTAVNA PODRUČJA: a) hrvatska, svjetska i književnost naroda Bosne i Hercegovine

b) hrvatski jezik

c) jezično izražavanje

ZADAĆE:

- upoznavanje avangardnih pravaca u povijesti književnosti,
- upoznavanje književnosti prve polovice XX. stoljeća,
- upoznavanje književnosti druge polovice XX. stoljeća,
- upoznavanje sustava hrvatskoga jezika na leksikološkoj razini,
- upoznavanje povijesti jezika i
- njegovanje pismenosti.

PROGRAMSKE CJELINE	BROJ SATI
Svjetska književnost u prvoj polovici XX. st.	12
Književnost u BiH u prvoj polovici XX. st.	8
Hrvatska književnost u prvoj polovici XX. st.	8
Srpska književnost u prvoj polovici XX. st.	1
Svjetska književnost u drugoj polovici XX. st.	9
Književnost u BiH u drugoj polovici XX. st.	9
Hrvatska književnost u drugoj polovici XX. st.	9
Srpska književnost u drugoj polovici XX. st.	1
Leksikologija i leksikografija	10
Tvorba riječi	1
Povijest jezika	1
Jezično izražavanje	9
Ponavljanje	12

NASTAVNO PODRUČJE	PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
KNJIŽEVNOST	Svjetska književnost u prvoj polovici XX. st.	<p>Avangardni pravci (uvod, obilježja, predstavnici).</p> <p>F. G. Lorca: <i>Oproštaj, Konjikova pjesma</i>.</p> <p>S. Jesenjin: <i>Pismo majci, Doviđenja, dragi, doviđenja</i>.</p> <p>M. Proust: <i>Combray</i>.</p> <p>F. Kafka: <i>Proces, Preobražaj</i>.</p> <p>P. Neruda: <i>Ljubavna pjesma</i>.</p> <p>L. Pirandello: <i>Šest osoba traži autora</i>.</p> <p>W. Faulkner: <i>Krik i bijes</i>.</p> <p>B. Brecht: <i>Majka Hrabrost i njezina djeca</i>.</p> <p>E. Hemingway: <i>Kome zvono zvoni</i>.</p>
	Književnost u BiH u prvoj polovici XX. st.	<p>Uvodne informacije.</p> <p>A. B. Šimić: <i>Pjesnici, Opomena, Moja preobraženja, Smrt i ja, Ručak siromaha</i>.</p> <p>N. Šop: <i>Isus i moja sjena</i> (izbor iz zbirke), <i>Pjesma najmanjem čovjeku, Kućice u svemiru</i>.</p> <p>I. Andrić: <i>Ex Ponto, Nemiri, Prokleta avlja, Na Drini Čuprija</i>.</p> <p>H. Kikić: <i>Provincija u pozadini</i> (izbor iz zbirke).</p> <p>I. Samokovlija: <i>Od proljeća do proljeća</i> (izbor iz zbirke).</p>
	Hrvatska književnost u prvoj polovici XX. st.	<p>Uvodne informacije.</p> <p>M. Krleža: izbor iz lirike, <i>Hrvatski bog Mars</i> (izbor iz zbirke), <i>Gospoda Glembajevi, Povratak Filipa Latinovicza</i>.</p> <p>D. Cesarić: <i>Oblak, Povratak, Balada iz predgrađa</i>.</p> <p>T. Ujević: <i>Visoki jablani, Svakidašnja jadikovka, Pobratimstvo lica u svemiru, Kolajna</i> (izbor).</p> <p>D. Tadijanović: <i>Večer nad gradom, Prsten, Dugo u noć, u zimsku bijelu noć</i>.</p> <p>I. G. Kovačić: <i>Jama, Moj grob</i>.</p>

	Srpska književnost u prvoj polovici XX. st.	M. Crnjanski: <i>Sumatra</i> . D. Vasiljev: <i>Čovek peva posle rata</i> .
	Svjetska književnost u drugoj polovici XX. st.	Uvodne informacije. A. Camus: <i>Stranac</i> . E. Ionesco: <i>Ćelava pjevačica ili Stolice</i> . S. Beckett: <i>U iščekivanju Godota</i> . H. Hesse: <i>Stepski vuk</i> . J. L. Borges: <i>Izmišljaji (Kružne ruševine)</i> . U. Eco: <i>Ime ruže</i> . M. Bulgakov: <i>Majstor i Margarita</i> .
	Književnost u BiH u drugoj polovici XX. st.	Uvodne informacije. M. Selimović: <i>Derviš i smrt</i> . M. Dizdar: <i>Kameni spavač</i> (izbor iz djela). S. Kulenović: <i>Stećak, Rusa pjesma</i> (ili po izboru). I. Sarajlić: <i>Rođeni dvadeset treće, streljani četrdeset druge</i> (ili po izboru). V. Koroman: <i>Doći će vrijeme, Za listom praporci ili Stariji od vremena</i> (izbor). A. Vuletić: <i>Kad budem velik kao mrav</i> (izbor). V. Lukić: <i>Soba za prolaznike ili Hodnici svijetlog praha</i> (ulomak). A. Sidran: <i>Sarajevska zbirka</i> (izbor).
	Hrvatska književnost u drugoj polovici XX. st.	Uvodne informacije. R. Marinković: <i>Ruke</i> . J. Kaštelan: <i>Jadikovka kamena, Tvrđava koja se ne predaje</i> . V. Parun: <i>Mati čovjekova, Ti koja imaš nevinije ruke</i> . V. Desnica: <i>Proljeća Ivana Galeba</i> (ulomak). J. Pupačić: <i>More, Moj križ sve jedno gori</i> . S. Mihalić: <i>Vrijeme je da se napokon događa čovjek</i> . I. Slamnig: <i>Ubili su ga ciglama, Barbara</i> .

		I. Brešan: <i>Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.</i> I. Aralica: <i>Okvir za mržnju.</i> P. Pavličić: <i>Koraljna vrata.</i> M. Gavran: <i>Kreontova Antigona.</i>
HRVATSKI JEZIK	Srpska književnost u drugoj polovici XX. st.	Uvodne informacije. D. Kiš: <i>Grobnica za Borisa Davidovića.</i>
	Leksikologija i leksikografija	Osnovni leksikološki pojmovi i predmet proučavanja leksikologije. Sinonimija. Antonimija. Homonimija. Vremenska, područna i funkcionalna raslojenost leksika. Leksičko posuđivanje i prilagodba posuđenica. Frazeologija. Onomastika (antroponimi i toponimi). Leksikografija. Vrste rječnika.
	Tvorba riječi	Osnovni tvorbeni načini u hrvatskome jeziku.
	Povijest jezika	Hrvatski jezik u XX. st. Standardno-jezična situacija u BiH.
	Jezično izražavanje	Vrste i odlike komunikacijskih tekstova. Tri (3) školske pismene zadaće koje se ostvaruju u tri (3) nastavna sata (1. sat izradba, 2. sat pojedinačni ispravak i 3. sat zajednički ispravak zadaće).

NASTAVNI PREDMET: ***Hrvatski jezik i književnost (izborna nastava)***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

NASTAVNA PODRUČJA:

- a) književnost
- b) kazalište i medijska kultura
- c) jezik
- d) jezično izražavanje

ZADAĆE:

- proširivanje sadržaja obvezatnoga programa u svrhu razvijanja književne kulture učenika,
- uspostavljanje odnosa između sadržaja književnosti i drugih umjetnosti,
- otvaranje mogućnosti za svestrani estetski odgoj upoznavanjem kazališta i medijske kulture i
- stjecanje jezične kulture proučavanjem standardnoga jezika i zavičajnoga govora.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Književnost	6
Kazalište i medijska kultura	20
Jezik	5
Jezično izražavanje	4

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Književnost	Književno djelo i stvarnost (slike stvarnosti u pojedinim književnim razdobljima). Rana moderna (odnos među različitim umjetnostima).
Kazalište i medijska kultura	Povijesni pregled razvoja kazališta. Ibsen: <i>Nora</i> (kazališna predstava). Čehov: <i>Tri sestre</i> (kazališna predstava). Animirani, dokumentarni iigrani film (povijesni pregled). V. Vukotić: <i>Surogat</i> ili Z. Bourek: <i>Mačka</i> . V. Filipović: <i>Poruke sa stećaka</i> . D. Tanović: <i>Ničija zemlja</i> ili J. Žbanić: <i>Grbavica</i> . Nastavnici mogu izabrati i druge filmove ili kazališne predstave, ovisno o mogućnostima škole i sredine u kojoj se ona nalazi.
Jezik	Sintaktičke osobine tri jezična standarda u BiH. Osobine razgovornog jezika u BiH. Jezik medija (istraživački timski rad).
Jezično izražavanje	Esej (pismeni rad). Zajednički i pojedinačni ispravak.

NASTAVNI PREDMET: ***Hrvatski jezik i književnost (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

NASTAVNA PODRUČJA:

- a) književnost
- b) kazalište i medijska kultura
- c) jezik
- d) jezično izražavanje

ZADAĆE:

- proširivanje sadržaja obvezatnoga programa u svrhu razvijanja književne kulture učenika,
- uspostavljanje odnosa između sadržaja književnosti i drugih umjetnosti,
- razvijanje kazališne i medijske kulture i
- stjecanje jezične kulture temeljitim upoznavanjem leksikoloških sadržaja i primjene teorijskih znanja u praksi jezičnog izražavanja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Književnost	28
Kazalište i medijska kultura	10
Jezik	4
Jezično izražavanje	18

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Književnost	<p>Velikani suvremene književnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ivo Andrić (djela po izboru), - Miroslav Krleža (djela po izboru), - Meša Selimović (djela po izboru), - Halil Džubran: <i>Prorok</i>, - Gabriel Garcija G. Marquez: <i>Sto godina samoće</i>, - Paolo Coelho: <i>Alkemičar</i>, - Umberto Eco: <i>Ime ruže</i>, - Milan Kundera: <i>Šala</i>. <p>Izbor iz suvremene poezije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Slavko Mihalić, - Ivan Slamnig, - Vitomir Lukić, - Veselko Koroman, - Andelko Vuletić, - Željko Ivanković, - Ivan Kordić, - Izet Sarajlić, - Abdulah Sidran, - Ferida Duraković, - Desanka Maksimović, - Vasko Popa, - Branko Miljković, - Miroslav Antić. <p>Predstavnici postmodernizma u hrvatskoj književnosti: Ivo Brešan, Pavao Pavličić, Ivan Aralica, Nedjeljko Fabrio, Miro Gavran (izbor).</p> <p>Mladi pripovjedači u suvremenoj književnosti BiH (izbor).</p>
Kazalište i medijska kultura	<p>Moderni teatar (epska drama i dramaapsurda).</p> <p>B. Brecht: <i>Majka Hrabrost i njezina djeca</i> (kazališna predstava).</p> <p>S. Becket: <i>U iščekivanju Godota</i> ili E. Ionesco, <i>Čelava pjevačica</i> (kazališna predstava).</p> <p>Rock-opera i mjuzikl (<i>Isus Krist, super star; Gubec-beg, Dundo Maroje, Kosa, Jalta-Jalta</i>), izbor.</p>
Jezik	<p>Leksikološke odlike tri jezična standarda u BiH. Proučavanje leksikoloških odlika zavičajnoga govora. Frazemi nastali u našoj sredini. Leksikografija – tipovi i struktura rječnika.</p>
Jezično izražavanje	<p>Pisanje eseja – komentiranje Andrićevih, Krležinih i Selimovićevih tekstova. Analiza uradaka.</p>

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica hrvatskoga jezika i književnosti.
2. Profesor/profesorica kroatistike i južnoslavenske filologije.
3. Profesor/profesorica hrvatskoga, srpskog i bosanskog jezika i književnosti naroda BiH.
4. Profesor/profesorica južnoslavenskih jezika i književnosti.
5. Magistar/magistra struke.

2. ENGLESKI JEZIK

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA ENGLESKI

JEZIK

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- obrazovanje i odgajanje učenika za jasno i pravilno samostalno izražavanje,
- osposobljavanje učenika za lakše jezično snalaženje u svijetu,
- razvijanje osobnosti učenika,
- promicanje sposobnosti izgrađivanja jezično-kulturnoga identiteta, osobito u susretima s drugim kulturama,
- upoznavanje sustava engleskoga jezika na fonetskoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini i
- osposobljavanje učenika za usmeno i pismeno služenje engleskim jezikom.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Engleski jezik***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/sto pet (105)

NASTAVNA PODRUČJA:

- a) engleski jezik
- b) engleska gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- proširivanje znanja stečenoga u osnovnoj školi,
- razvijanje solidnoga izgovora i intonacije kod učenika u spontanome govornom izražavanju,
- razvijanje jezičnih vještina (slušanja, govorenja, čitanja, pisanja) potrebnih za receptivno i produktivno služenje jezikom u govornome i pisanim kontekstu sa stranim govornikom,
- usvajanje određenoga jezičnog inventara (jezičnoga blaga, struktura na fonetskoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini) i
- osposobljavanje učenika za samostalno sudjelovanje u razgovoru i raspravi o zadanoj temi.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Modules	16
Grammar	18
Communication workshop	18
Vocabulary	6
Revision	46

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Introduction	
Modules	Adventure (Explorers, Travellers' Tales, Extreme Sports) Stories (The Chase, A Memory, Films) Travel (Problems, Fear of Flying, Getting Around Britain) The Media (What's in the Papers, Breaking News, Price of Fame) Advertising (Persuasion, Classified Ads, The Mystery of Wales)
Grammar	Present Simple. Present Continuous. Present Perfect. Simple Past. Past Continuous. Irregular Verbs. Definite and Indefinite Articles. Adjectives. Future Tenses. Conditionals. Adverbs. Passive. Question Tags. Relative Clauses. Reported Speech.
Communication workshop	Listening. Speaking. Writing. Reading.
Vocabulary	New words. Multi-part verbs. Synonyms. Idioms.

NASTAVNI PREDMET: *Engleski jezik*

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/sto pet (105)

NASTAVNA PODRUČJA: a) engleski jezik

- b) engleska gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- usvajanje određenoga jezičnog inventara (jezičnoga blaga, struktura na fonetskoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini),
- osposobljavanje učenika za samostalno sudjelovanje u razgovoru i raspravi o zadanoj temi,
- razvijanje sposobnosti usmenoga komuniciranja (prepričavanje, izražavanje osobnoga stava, osjećaja, zanimanja, opisivanje i sl.),
- osposobljavanje učenika za razumijevanje usmenoga izlaganja, uputa ili snimljenoga teksta s određenim brojem nepoznatih riječi u sklopu poznatih sadržaja iz raznih kulturološko-civilizacijskih područja,
- razumijevanje pisanoga teksta s određenim brojem nepoznatih riječi,
- osposobljavanje učenika za samostalno pisanje sastava i sažetaka uz čitanje i slušanje i
- osposobljavanje učenika za sastavljanje kraćih pisama, poruka i izvješća.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Modules	16
Grammar	18
Communication workshop	18
Vocabulary	6
Revision	46

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Introduction	
Modules	<p>People (Generations, Personality)</p> <p>Learning (Teachers, Schools)</p> <p>Careers (Odd Jobs, Dangerous Jobs, Getting a Job)</p> <p>Culture Shock (Lost in Translation, Mind Your Manners, Australia)</p> <p>Civilisation (A Lost City, Landmarks, Civilised?)</p>
Grammar	Present Simple. Present Continuous. Present Perfect. Past Perfect. Passive. Future (<i>will, may/might</i> , Present Continuous, Present Simple, <i>be going to</i>). Modals for speculating. Conditionals. Reported Speech. <i>Wish - should – have.</i> Adjectives. Pronouns. Causatives. Articles. Linking words. - <i>Ing-form</i> and infinitive.
Communication workshop	Reading. Writing. Listening. Speaking.
Vocabulary	New words. Multi-part verbs. Synonyms. Idioms.

NASTAVNI PREDMET: *Engleski jezik*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) engleski jezik

- b) engleska gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- usvajanje određenoga jezičnog inventara (jezičnog blaga, struktura na fonetskoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini),
- osposobljavanje učenika za samostalno sudjelovanje u razgovoru i raspravi o zadanoj temi,
- razumijevanje pisanoga teksta s određenim brojem nepoznatih riječi,
- osposobljavanje učenika za samostalno pisanje sastava i sažetaka uz čitanje i slušanje,
- osposobljavanje učenika za prevodenje tekstova s engleskoga na hrvatski jezik i obrnuto, čitanje djela poznatih autora engleskoga jezičnog područja iz različitih vremenskih razdoblja,
- razumijevanje posebnosti gramatičkoga sustava (pravilna uporaba gramatičkih struktura na morfološkoj i sintaktičkoj razini),
- uočavanje zakonitosti tvorbe i uporabe gramatičkih struktura i
- razvijanje sposobnosti traženja, organiziranja i primjene informacija dobivenih pomoću raznih izvora (tekst, snimka, slika, televizija, internet, udžbenik, rječnik, gramatički i drugi priručnici) u samostalnome rješavanju složenih zadataka iz područja jezika i civilizacije.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Modules	12
Grammar	12
Communication workshop	10
Vocabulary	13
Revision	22

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Introduction	
Modules	<p>Identity (Autobiography. National identity. Sherlock Holmes.)</p> <p>Laughter (A Comic Novel. Crazy But True. Comedy Quiz.)</p> <p>Style (Street art. Body language. Branded.)</p> <p>Beauty (Describing beauty. Poetry. Wrapped up.)</p> <p>New frontiers (Eureka. Futurology. Artificial intelligence.)</p>
Grammar	<p>Revision of tenses.</p> <p>Multi-part verbs.</p> <p>Past perfect continuous.</p> <p>Relative clauses.</p> <p>Participle clauses.</p> <p>Passive.</p> <p>Future tenses.</p>
Communication workshop	<p>Listening.</p> <p>Speaking.</p> <p>Writing.</p> <p>Reading.</p>
Vocabulary	<p>New words.</p> <p>Multi-part verbs.</p> <p>Synonyms.</p> <p>Idioms.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Engleski jezik*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

NASTAVNA PODRUČJA: a) engleski jezik

- b) engleska gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- osposobljavanje učenika za prevodenje tekstova s engleskoga na hrvatski jezik i obrnuto, čitanje djela poznatih autora engleskoga jezičnog područja iz različitih vremenskih razdoblja,
- razvijanje sposobnosti traženja, organiziranja i primjene informacija dobivenih pomoću raznih izvora (tekst, snimka, slika, televizija, internet, udžbenik, rječnik, gramatički i drugi priručnici) u samostalnome rješavanju složenih zadataka iz područja jezika i civilizacije,
- upoznavanje s elementima kulture i civilizacije zemalja engleskoga govornog područja radi razumijevanja jezične i kulturne poruke,
- razvijanje osjećaja tolerancije među kulturama i sposobnosti kritičkoga vrjednovanja primljene informacije,
- upoznavanje nekih sastavnica kulture i civilizacije zemalja koje se, uz svoj jezik, služe i engleskim,
- poticanje na samostalno učenje jezika i
- osposobljavanje učenika za samostalnu primjenu raznih izvora znanja radi detaljne izobrazbe i usavršavanja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Modules	5
Grammar	9
Communication workshop	14
Vocabulary	10
Revision	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Introduction	
Modules	<p>Soft machine (Life Savers. Super Athletes. Brain Power.)</p> <p>Journeys (On the Road. Migrating. Trans-continental.)</p> <p>Global issues (Unnatural Disasters. Global Warning. Rich and Poor.)</p> <p>Society (Golden Ages. Consumer Society. Utopia.)</p> <p>Conflicts (War Memories. Neighbours from Hell. Conflict resolution.)</p>
Grammar	Future tenses. Mixed conditionals. Modals. Verb patterns. Reporting. Impersonal record structures. Complex sentences. Perfective verb forms.
Communication workshop	Listening. Speaking. Writing. Reading.
Vocabulary	Word building. New words. Multi-part verbs. Synonyms. Idioms. Proverbs. Collocations.

NASTAVNI PREDMET: ***Engleski jezik (izborna nastava)***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

NASTAVNA PODRUČJA: a) engleski jezik

- b) engleska gramatika
- c) čitanje i razumijevanje
- d) komunikacija i pismeno izražavanje
- e) prevodenje

ZADAĆE:

- usvajanje i razvijanje engleskoga jezika kao primarnoga leksičkog, morfološkog i kulturološkog fenomena i
- ovladavanje aktivnim znanjem leksika i gramatike engleskoga jezika.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Modules	4
Grammar	4
Vocabulary	2
Reading	2
Writing	3
Speaking	4
Translation	2
Literature	2
Film	2
Revision	9

PROGRAMSKE CJELINE I	PROGRAMSKI SADRŽAJI
TEME	
Introduction	Introducing the students with the syllabus.
Modules	Modern life (Lifestyles. Writing essay.) Beyond the ordinary (Documentaries. Wonders of the world.) Careers (Future careers.) Arts (Film. Literature.)
Grammar	Revision of tenses. Word building. Prepositions.
Vocabulary	Multi-part verbs. Idioms and proverbs.
Reading	Current newspaper articles.
Writing	Argumentative, cause and effect essay.
Speaking	Debates, time-limited presentations by students.
Translation	Newspaper articles, listening and translating.
Literature	Reading and interpreting poems.
Film	Watching and writing a review.

NASTAVNI PROGRAM: *Engleski jezik (izborna nastava)*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

NASTAVNA PODRUČJA: a) engleski jezik (leksik)

- b) engleska gramatika
- c) čitanje i razumijevanje
- d) komunikacija i pismeno izražavanje
- e) prevodenje

ZADAĆE:

- usvajanje i razvijanje engleskoga jezika kao primarnoga leksičkog, morfološkog i kulturološkog fenomena i
- ovladavanje aktivnim znanjem leksika i gramatike engleskoga jezika.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Modules	16
Grammar	6
Translating – Exercises	4
Writing	2
Speaking	4
Literature	3
Film watching and review	2
Debate	2
Revision	20

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Introduction	Introducing the students.
Modules	Advanced science. Human relationships. Modern art. Healthy life.
Grammar	Revision of tenses, passive voice, indirect speech. Word building, conditional, phrasal verbs.
Translation – Exercises	Problems in translation (false pairs).
Writing	Argumentative, cause and effect essay.
Speaking	Debates, time-limited presentations by students.
Literature	Reading and interpreting.
Film watching – review	Watching – translation, discussions.
Debate	Various topics.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica engleskoga jezika i književnosti.
2. Magistar/magistra struke.

3. NJEMAČKI JEZIK - DRUGI STRANI JEZIK

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA NJEMAČKI JEZIK

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- obrazovanje i odgajanje učenika za jasno i pravilno samostalno izražavanje,
- osposobljavanje učenika za lakše jezično snalaženje u svijetu,
- razvijanje sposobnosti izgrađivanja jezično-kulturnoga identiteta, osobito u susretu s drugim kulturama,
- upoznavanje sustava njemačkoga jezika na fonetskoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini,
- osposobljavanje učenika za usmeno i pismeno služenje njemačkim jezikom i
- učenje povijesti, književnosti i kulture njemačkoga naroda.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Njemački jezik*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) njemački jezik

- b) njemačka gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- razvijanje jezičnih vještina za receptivno i produktivno služenje stranim jezikom (slušanje, čitanje, govorenje, pisanje),
- usvajanje određenoga jezičnog inventara i
- uočavanje posebnosti sustava njemačkoga jezika u odnosu na materinski jezik.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Einführung	1
Module	9
Grammatik	15
Kommunikation und Wortschatz	15
Wiederholung	30

PROGRAMSKE CJELINE	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Einführung	
Module	<p>Deutsch ist international (Hallo. Eis und Biologie. Mode und Familie.)</p> <p>Ich und meine Welt (Hobbys. Kontakte. Schule.)</p> <p>Interessant und lustig (Schule einmal anders. Freizeit. Ferien.)</p>
Grammatik	<p>Verbkonjugation.</p> <p>Regelmäßige/unregelmäßige Verben.</p> <p>Trennbare/untrennbare Verben.</p> <p>Personalpronomen.</p> <p>Fragepronomen.</p> <p>W-Fragen.</p> <p>Bestimmte/unbestimmte Artikel.</p> <p>Possessivartikel.</p> <p>Negation.</p> <p>Modalverben.</p> <p>Präpositionen.</p> <p>Zahlen.</p> <p>Ordinalzahlen.</p>
Kommunikation	<p>Lesen.</p> <p>Hören.</p> <p>Sprechen.</p> <p>Schreiben.</p>
Wortschatz	<p>Neue Wörter.</p> <p>Synonyme.</p> <p>Regel- und unregelmäßige Verben.</p> <p>Idiome.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Njemački jezik*

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) njemački jezik

- b) njemačka gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- proširivanje već stečenoga znanja,
- razlikovanje najvažnijih jezičnih iskaza,
- osposobljavanje učenika za samostalno korištenje priručnika, rječnika, gramatika, enciklopedija i
- osposobljavanje učenika za usmeno i pismeno samostalno izražavanje.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Einführung	1
Module	9
Grammatik	16
Kommunikation und Wortschatz	15
Wiederholung	29

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Einführung	
Module	<p>Fit und cool (Essen und Trinken. Einkaufen. Gesund bleiben.)</p> <p>Zu Hause und unterwegs (Zu Hause. Alltag. Berlin.)</p> <p>Gestern und morgen (Im Ausland. Perspektiven. Ferien.)</p>
Grammatik	<p>Modalverben (<i>mögen, müssen</i>). Konjunktionen (<i>oder, deshalb</i>). Nullartikel. Komparation. Possessivartikel im Singular (<i>ihr, sein</i>). Imperativ. Gradpartikeln (<i>sehr, ziemlich, zu</i>). Angaben (<i>Ort und Zeit</i>). Indefinitpronomen <i>man</i>. Präpositionen. Präteritum (<i>sein und haben</i>). Perfekt. Demonstrativpronomen.</p>
Kommunikation	<p>Hören. Sprechen. Schreiben. Lesen.</p>
Wortschatz	<p>Neue Wörter. Regel- und unregelmäßige Verben. Synonyme. Idiome.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Njemački jezik*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) njemački jezik

- b) gramatika njemačkoga jezika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- proširivanje usvojenoga znanja i jezičnih vještina,
- njegovanje duljih verbalnih kontakata,
- osposobljavanje učenika za korištenje jezičnih izričaja u svim situacijama,
- razvijanje učeničkih sposobnosti za samostalnu analizu i pisanje tekstova i
- osposobljavanje učenika za korištenje modernih medija u nastavi njemačkoga jezika.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Einführung	1
Module	9
Grammatik	15
Kommunikation und Wortschatz	15
Wiederholung	30

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Einführung	
Module	Neugierig (Leute. Gesundheit. Sport.) Clever (Sprachen. Schulgeschichten. Berufe.) Aktiv (Medien. Mitmachen. Essen.)
Grammatik	Wortbildung (Adjektive auf <i>-ig, -lich, -isch</i>). Rektion der Verben. Präsens und Präteritum Passiv . Zusammengesetzte Sätze: (<i>denn, trotzdem, weil, nicht...sondern, dass, außerdem</i>). Konjunktiv. Indirekte Rede. Indefinitpronomen.
Kommunikation	Hören. Sprechen. Schreiben. Lesen.
Wortschatz	Neue Wörter. Regel- und unregelmäßige Verben. Synonyme. Idiome.

NASTAVNI PREDMET: ***Njemački jezik***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

NASTAVNA PODRUČJA:

- a) njemački jezik
- b) njemačka gramatika
- c) slušanje i razumijevanje
- d) komunikacija i izražavanje

ZADAĆE:

- proširivanje leksika,
- osposobljavanje učenika za dužu verbalnu komunikaciju, aktivno slušanje i razmjenu mišljenja,
- razvijanje kreativnih sposobnosti,
- otkrivanje mogućnosti izražavanja i vođenja dijaloga i
- osposobljavanje učenika za samostalno prevodenje tekstova, osobito iz djela poznatih autora njemačkoga govornog područja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Einführung	1
Module	10
Grammatik	13
Kommunikation und Wortschatz	14
Wiederholung	22

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Module	Natürlich (Stadt – Land. Umwelt. Tiere.) Fremd (Europa. Reisen. Orientierung.) Unabhängig (Wohnen. Familie. Feste.)
Grammatik	Pronomen <i>es</i> . Konjunktion <i>wenn</i> . Adjektivdeklination I (bestimmter Artikel). Adjektivdeklination II (unbestimmter Artikel). Präpositionaladverbien. Temporale Präposition <i>bis zu + D.</i> Konjunktion <i>obwohl</i> . Indirekte Fragesätze. Wortbildung: Nomen auf <i>-ung</i> , <i>-schaft</i> Adjektive mit <i>un-</i> . Verben mit zwei Objekten. Plusquamperfekt. Konjunktion <i>nachdem</i> . Futur I.
Kommunikation	Hören. Lesen. Sprechen. Schreiben.
Wortschatz	Neue Wörter. Regel- und unregelmäßige Verben. Synonyme. Idiome.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica njemačkoga jezika i književnosti.
2. Magistar/magistra struke.

3. FRANCUSKI JEZIK - DRUGI STRANI JEZIK

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA FRANCUSKI JEZIK

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- obrazovanje i odgajanje učenika za jasno i pravilno samostalno izražavanje,
- osposobljavanje učenika za lakše jezično snalaženje u svijetu,
- razvijanje učenikove osobnosti,
- promicanje sposobnosti izgrađivanja jezično-kulturnoga identiteta, osobito u susretima s drugim kulturama,
- upoznavanje sustava francuskoga jezika na fonetskoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini,
- osposobljavanje učenika za usmeno i pismeno služenje francuskim jezikom.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Francuski jezik***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) leksičko područje

b) gramatičko područje

c) fonetsko područje

ZADAĆE:

- razvijanje jezičnih vještina za receptivno i produktivno služenje stranim jezikom (slušanje, čitanje, govorenje, pisanje),
- usvajanje određenoga jezičnog inventara i
- uočavanje posebnosti sustava francuskoga jezika u odnosu na materinski jezik.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Introduction	1
Thèmes	18
Lexique	10
Grammaire	17
Phonétique	4
Révisions	20

PROGRAMSKE CJELINEI TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Introduction	Sensibiliser les élèves à un nouveau code linguistique.
Thèmes	Modes de salutations, faire connaissance. Se présenter, s'excuser. Identification des objets. La famille. Actes d'achat. Inviter et répondre à une invitation. S'orienter dans l'espace, décrire une organisation spatiale. Parler de ses goûts et de ses préférences. Loisirs et spectacles. Quelle heure est-il? Situer dans le temps et dans l'espace, s'orienter. Activités dans la vie quotidienne. Fêtes et célébrations.
Lexique	Salutations et présentations. Informations sur l'identité, l'âge, la nationalité, la carrière professionnelle. Objets de classe, de maison. Ville. Famille. Argent. Invitations et sorties. Repères topographiques. Adjectifs descriptifs et appréciatifs. Activités de loisirs. Spectacles. La vie quotidienne. Moments de la journée, l'heure. Jours de la semaine, mois et saisons de l'année. Climat et météo. Fêtes.

Grammaire	<ul style="list-style-type: none"> Présent des verbes être et avoir. Présent des verbes réguliers en – er. Négation. Présent des verbes du IIe groupe. Conjugaison pronominale. Présent des verbes irréguliers. Passé composé (formes et emploi). Impératif. Singulier et pluriel des noms. Masculin/féminin. Adjectifs qualificatifs (masculin/féminin). Articles définis et indéfinis. Articles contractés avec <i>de</i> et <i>à</i>. Les adjectifs possessifs. Les adjectifs démonstratifs. Interrogations. Enchaînement des idées (cause, conséquence, opposition, but). Nombres de 0 à 100.
Phonétique	<ul style="list-style-type: none"> Alphabet français. Intonation de l'interrogation et affirmation. Le ‘e’ final muet. Les consonnes finales muettes. Les voyelles nasales.

NASTAVNI PREDMET: ***Francuski jezik***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) leksičko područje

b) gramatičko područje

ZADAĆE:

- razvijanje jasnoga i pravilnog usmenog izražavanja i sposobnosti pismenoga služenja francuskim jezikom,
- usvajanje leksika i gramatike predviđene za ovaj razred,
- upoznavanje učenika s kulturom zemlje čiji jezik uče i način života njezinih stanovnika i
- osposobljavanje učenika za samostalno korištenje priručnika, rječnika, gramatika i enciklopedija.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Thèmes	13
Lexique	11
Grammaire	24
Révisions	22

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Thèmes	Parler des personnes. Rédiger une carte (postale, lettre amicale, une lettre administrative). Les Français et la nourriture, comment se comporter dans un restaurant. Demander des renseignements. Faire face aux situations d'urgence. Le système éducatif français. Décrire ou acheter un vêtement, la mode. Décrire ou louer un appartement, le logement. Personnages de l'histoire français et mentalité. Paris et ses monuments. Les pays francophones.
Lexique	Description physique et caractère des personnes. Nourriture et repas. Entreprise, professions et activités. Situations d'urgence, la santé. Éducation. Les vêtements et la mode. Le logement.
Grammaire	L'imparfait (l'imparfait et le passé composé – deux temps pour parler du passé). Présent progressif. Passé récent. Futur proche. Futur simple (différentes manières d'exprimer le futur). Proposition conditionnelle au présent. Les pronoms compléments directs. Les pronoms compléments indirects de personnes. Les pronoms EN et Y. Les pronoms relatifs simples. Adjectifs qualificatifs (masculin/féminin). La comparaison des adjectifs et des adverbes. L'article partitif. Adverbes de lieu et de temps. Nombres de 100 à 1000.

NASTAVNI PREDMET: ***Francuski jezik***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) leksičko područje

b) gramatičko područje

ZADAĆE:

- proširivanje usvojenoga znanja i jezičnih vještina,
- njegovanje duljih verbalnih kontakata,
- osposobljavanje učenika za korištenje jezičnih izričaja u svim situacijama,
- razvijanje sposobnosti kod učenika za samostalnu analizu i pisanje tekstova i
- osposobljavanje učenika za korištenje modernih medija u nastavi.

PROGRAMSKE CJELINE	BROJ SATI
Thèmes	16
Lexique	12
Grammaire	18
Révisions	24

PROGRAMSKE CJELINE	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Thèmes	<p>Comparer et apprécier dans le domaine esthétique, l'art classique/contemporain.</p> <p>Les sports.</p> <p>Quelques aspects de la télévision, une société médiatisée.</p> <p>Les problèmes des banlieues, le problème de la délinquance juvénile.</p> <p>Le théâtre.</p>
Lexique	<p>Les arts.</p> <p>Les sports.</p> <p>La télévision.</p> <p>Les faits divers, délits.</p> <p>Le théâtre.</p> <p>Les mouvements et les actions.</p>
Grammaire	<p>Le subjonctif.</p> <p>Exprimer le passé, le présent, le futur (révision des temps verbaux).</p> <p>La substitution (révisions des pronoms compléments).</p> <p>Le passif.</p> <p>Rapporter des paroles et des écrits au présent.</p> <p>Le conditionnel présent.</p> <p>Proposition conditionnelle (II type).</p> <p>Le plus-que-parfait.</p> <p>Les pronoms interrogatifs, démonstratifs et possessifs.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Francuski jezik***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/ šezdeset (60)

NASTAVNA PODRUČJA: a) leksičko područje

b) gramatičko područje

ZADAĆE:

- proširivanje leksika,
- osposobljavanje učenika za dužu verbalnu komunikaciju, aktivno slušanje i razmjenu mišljenja,
- razvijanje kreativnih sposobnosti učenika,
- otkrivanje mogućnosti izražavanja i vođenja dijaloga i
- osposobljavanje učenika za samostalno prevođenje tekstova, osobito iz djela poznatih autora francuskoga govornog područja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Thèmes	20
Lexique	6
Grammaire	13
Révisions	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Thèmes	<p>Rythmes annuels.</p> <p>La chanson française (la chanson traditionnelle/moderne, petit panorama de la chanson française, les représentants).</p> <p>Littérature, poésie, roman.</p> <p>J. Prévert: <i>Pour toi mon amour, Le message, Barbara.</i></p> <p>A. Camus: <i>L'Etranger.</i></p> <p>V. Hugo: <i>Notre-Dame de Paris (exercice d'écoute), Demain dès l'aube.</i></p> <p>Saint-Exupéry: extraits du <i>Petit Prince.</i></p> <p>Exprimer des sentiments, relations entre humains.</p> <p>Exprimer les perceptions et les sensations, la signification des couleurs.</p> <p>Europe aujourd'hui et demain, Strasbourg, ville européenne.</p> <p>Déclaration des droits de l'homme.</p>
Lexique	<p>L'amitié, l'amour.</p> <p>La chanson.</p> <p>Sens, perceptions.</p>
Grammaire	<p>Passé simple.</p> <p>Adverbes de manières.</p> <p>Le gérondif et le participe présent.</p> <p>Proposition relative.</p> <p>Le conditionnel passé.</p> <p>Proposition conditionnelle (III type).</p> <p>Concordance des temps, expressions de temps.</p>

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica francuskoga jezika i književnosti.
2. Magistar/magistra struke.

4. LATINSKI JEZIK

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA LATINSKI JEZIK

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- osposobljavanje učenika za učenje osnova latinskoga jezika uspoređujući ga s hrvatskim jezikom kao temeljem učenja svakoga stranog jezika,
- upoznavanje učenika s civilizacijskim kontekstom u kojemu je nastao i razvijao se latinski jezik,
- razvijanje sposobnosti prevođenja jednostavnih rečenica na hrvatski jezik,
- razvijanje zanimanja učenika za učenje latinskoga jezika i
- razvijanje sposobnosti za korištenje suvremenih sredstva u poučavanju latinskoga jezika (DVD, računalni programi, internetski sadržaji i slično).

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Latinski jezik*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) civilizacija i povijest

- b) gramatički sadržaji
- c) vokabular
- d) sintaksa
- e) kulturni sadržaji

ZADAĆE:

- usvajanje glasovnoga sustava, pisma i izgovora,
- usvajanje analize rečenice i gramatičke analize riječi (morfosintaktička analiza),
- usvajanje osnovnih gramatičkih elemenata,
- usvajanje osnovnoga vokabulara, najznačajnijih riječi potrebnih za samostalno prevodenje,
- usvajanje znanja koje će osposobiti učenika za čitanje, razumijevanje i prevodenje jednostavnijih tekstova,
- probuđivanje zanimanja za antičku kulturu i civilizaciju,
- pružanje znanja koje će učeniku pomoći pri samostalnom služenju rječnicima i gramatičkim priručnicima i
- učenje određenoga broja latinskih izreka, kao dijela opće kulture.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Civilizacija i povijest	5
Gramatički sadržaji	26
Vokabular	7
Sintaksa (uz gramatičke sadržaje)	7
Kulturni sadržaji (uz gramatičke sadržaje)	5
Ponavljanje	20

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Civilizacija i povijest	<p>Povijest: Legenda o nastanku Rima. Kraljevi u Rimu i nastanak Republike. Punski ratovi. Prvi trijumvirat. Cezarov galski rat.</p> <p>Civilizacija: Grad Rim. Institucije u Rimu. Vojska. Obitelj. Društveni život. Igre (gladijatori).</p> <p>Književnost: Cezar. Salustije. Ciceron.</p>
Gramatički sadržaji	<p>Izgovor (klasični i tradicionalni). Morfologija imenica (svih pet deklinacija). Pridjevi 1. i 2. klase.</p> <p>Prijedlozi s akuzativom i ablativom. Pridjevi i pravilna komparacija. Morfologija glagola (sve četiri konjugacije: prezent, imperfekt, futur I. (aktivni i pasivni); perfekt, pluskvamperfekt, futur II. (aktivni i pasivni). Glagoli <i>sum, esse, fui</i>. Zamjenice (osobne, pokazne, odnosne i upitne).</p> <p><i>Ove sadržaje treba prilagoditi udžbeniku koji se koristi u nastavi.</i></p>
Vokabular	Obradba i usvajanje vokabulara vrši se na novim lekcijama. Cilj je naučiti u jednoj godini 350 – 400 riječi ključnih za latinski jezik i opću kulturu.
Sintaksa	<p><u>Sintaksa se uči uz morfologiju imenskih riječi.</u></p> <p>Značenje i uporaba padeža i prijedloga.</p> <p>Slaganje pridjevskoga atributa s imenicom.</p> <p>Slaganje glagolskoga i imenskog predikata sa subjektom.</p> <p>Red riječi u rečenici.</p>
Kulturni sadržaji	Uz latinske izreke učenici bi trebali napamet naučiti i neke latinske tekstove. Oni se ne obrađuju posebno nego se zadaju učenicima zajedno s drugim sadržajima. Tu su svakako molitve, karakteristične za naše civilizacijsko okruženje: <i>Pater noster, Ave Maria, Gloria Patri i Salve</i>

Regina. Uz ove bi sadržaje trebalo svakako naučiti i *Gaudeteamus*. Osim tih stvari, koje treba naučiti napamet, trebalo bi znati i najpoznatije legende vezane uz nastanak Rima kao i najpoznatije anegdote vezane uz rimski svijet. Ukupno, u dvije godine, učenici bi trebali naučiti oko 150 najpoznatijih izreka i znati ih pravilno rabiti.

NASTAVNI PREDMET: *Latinski jezik*

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA:

- a) civilizacija i povijest
- b) gramatički sadržaji
- c) vokabular
- d) sintaksa
- e) kulturni sadržaji

ZADAĆE:

- usvajanje glasovnoga sustava, pisma i izgovora,
- osposobljavanje učenika za samostalno analiziranje rečenice i gramatičkih riječi (morphosintaktička analiza),
- usvajanje osnovnih gramatičkih elemenata, osnovnoga vokabulara, najznačajnijih riječi potrebnih za samostalno prevođenje,
- usvajanje znanja koje će osposobiti učenika za čitanje, razumijevanje i prevođenje jednostavnijih tekstova,
- probudićivanje zanimanja za antičku kulturu i civilizaciju,
- osposobljavanje učenika za samostalno služenje rječnicima i gramatičkim priručnicima i
- usvajanje određenoga broja latinskih izreka, koje su dio opće kulture.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Civilizacija i povijest	5
Gramatički sadržaji	26
Vokabular	7
Sintaksa	7
Kulturni sadržaji (uz gramatičke sadržaje)	5
Ponavljanje	20

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Civilizacija i povijest	<p>Povijest: Cezarova smrt. Drugi trijumvirat. Propast Republike. Pax Romana – Carstvo.</p> <p>Civilizacija: Vjera. Građevine. Pompeji. Veliki požar za vrijeme cara Nerona. Rimljani u našim krajevima.</p> <p>Književnost: Vergilije. Katul. Horacije. Tit Livije.</p>
Gramatički sadržaji	Brojevi: glavni (do 1000), redni (do 100) i priložni (do 10). Nepravilna komparacija. Konjunktivi u sve četiri konjugacije i njihova uporaba. Deponentni i semideponentni glagoli. Participi. Nepravilni glagoli: eo, ire, ii, itum; fero, ferre, tuli, latum; volo, nolo, malo. Gerund i gerundiv. <i>Ove sadržaje treba prilagoditi udžbeniku koji se koristi u nastavi.</i>
Vokabular	Obradba i usvajanje vokabulara vrši se na novim lekcijama. Cilj je naučiti u jednoj godini 350 – 400 riječi ključnih za latinski jezik i opću kulturu.
Sintaksa	Akuzativ s infinitivom. Ablativ absolutni. Perifrastična konjugacija, aktivna i pasivna.
Kulturni sadržaji	Uz latinske izreke učenici bi trebali naučiti i neke latinske tekstove napamet. Oni se ne obrađuju posebno nego se zadaju učenicima zajedno s drugim sadržajima. Svakako bi trebalo naučiti: Vergilijev početak <i>Eneide</i> (skandirati prvih 7 stihova); Horacijev <i>Carpe diem i Exegi monumentum</i> ; Katulov <i>Odi et amo</i> ; početak prve <i>Katilinarije</i> (Ciceron); početak <i>De bello Galico - Gallia est omnis divisa</i> (Cezar). Ukupno, u dvije godine, učenici bi trebali naučiti oko 150 najpoznatijih izreka i znati ih pravilno rabiti.

NASTAVNI PREDMET: ***Latinski jezik***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

NASTAVNA PODRUČJA: a) povijest književnosti

b) gramatički sadržaji

c) lektira

ZADAĆE:

- usvajanje temeljitijega poznavanja kulture, književnosti i povijesti Rima,
- usvajanje jezičnih sadržaja kako bi se učenik mogao susresti s odabranim tekstovima zlatnoga doba rimske književnosti te ih prevesti na hrvatski jezik i
- usvajanje osnovnoga vokabulara koji će učeniku pomoći lakše shvaćanje i uporabu riječi koje vode podrijetlo iz latinskoga jezika.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Povijest književnosti	5
Gramatički sadržaji	5
Lektira	20
Ponavljanje	5

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Povijest književnosti	Pregled književnosti uvodnoga i arhajskog razdoblja rimske književnosti te književnosti Ciceronova doba, tj. književnosti doba Republike.
Gramatički sadržaji	Ablativ apsolutni, perifrastična konjugacija aktivna i pasivna, slaganje vremena te druga sintaktička pitanja u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za prevodenje zadanih tekstova.
Lektira	<p>Odabrani ulomci iz rimskih pisaca republičkog razdoblja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tit Makcije Plaut: <i>Komedija o čupu</i>, - Gaj Salustije Krisp: <i>Jugurtin rat i Katilinina urota</i>, - Marko Tulije Ciceron: <i>Prvi govor protiv Katiline</i> i <i>De senectute</i> ili neki drugi filozofski ili retorički spis, - Gaj Julije Cezar: <i>Komentari o Galskom ratu</i>, - Tit Livije: <i>Od osnutka grada</i> i - Gaj Valerije Katul: <i>Pjesme</i>. <p>Učenici trebaju uz pomoć udžbenika i komentare nastavnika prevoditi ulomke iz izvornih latinskih tekstova.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Latinski jezik***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset (30)

NASTAVNA PODRUČJA: a) povijest književnosti
b) gramatički sadržaji i metrika
c) lektira

ZADAĆE:

- osposobljavanje učenika za samostalno snalaženje u razumijevanju latinskih tekstova, osobito pjesništva, kako bi bili sposobni analizirati i prevoditi ih,
- upoznavanje s osnovama latinske prozodije i metrike, posebno heksametra, kao najvažnijega stiha kvantitativne versifikacije,
- razvijanje zanimanja za antičku kulturu i civilizaciju te svladavanje latinskih izreka, nazivlja, kratica koje su se zadržale u modernim jezicima i stručnoj literaturi do današnjega dana i
- upoznavanje s povijesnim i kulturnim kontekstom rimske književnosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Povijest književnosti	5
Gramatički sadržaji i metrika	5
Lektira	15
Ponavljanje	5

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Povijest književnosti	Pregled književnosti Augustova odsječka zlatnoga doba rimske književnosti, tj. književnosti doba Carstva. Važniji pisci srebrnog razdoblja rimske književnosti.
Gramatički sadržaji i metrika	Budući da se proučava najviše pjesništvo, učenici se upoznaju s načelima kvantitativne metrike te posebice trebaju svladati čitanje heksametra.
Lektira	<p>Odarbani ulomci iz rimskih pisaca carskoga razdoblja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Publije Vergilije Maron: <i>Eneida</i>, - Publije Ovidije Nazon: <i>Metamorfoze</i> i <i>Tužaljke</i> ili <i>Poslanice s Crnoga mora</i>, - Kvint Horacije Flak: <i>Satire</i> ili <i>Poslanice</i> i <i>Pjesme</i> (<i>Exegi monumentum...</i> i <i>Donec gratus eram tibi...</i> (obvezno, te još barem jednu antologijsku pjesmu), - Marko Valerije Marcijal: <i>Epigrampi</i>, - Kornelije Tacit: <i>Anali</i> i - Gaj Svetonije Trankvil: <i>Životi dvanaest careva</i>. <p>Učenici trebaju uz pomoć udžbenika i komentare nastavnika prevoditi ulomke iz izvornih latinskih tekstova.</p>

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica klasične filologije.
2. Profesor/profesorica latinskoga jezika kao dio dvopredmetnoga studija.
3. Profesor/profesorica povijesti, koji/koja je na fakultetu imao/imala predmet latinski jezik barem dvije godine.
4. Magistar/magistra struke.

5. GRČKI JEZIK

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA GRČKI JEZIK

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- upoznavanje, razumijevanje i prepoznavanje jezične strukture grčkoga jezika,
- osposobljavanje učenika za uočavanje važne uloge koju je grčki jezik imao u stvaranju europske kulture, a koja je nezamisliva bez grčke povijesti, kulture i filozofije,
- vrjednovanje grčke kulture i njezina doprinosa u stvaranju naše europske kulture,
- čitanje i pisanje grčkoga alfabetra,
- razumijevanje izvanjezičnoga konteksta i
- razumijevanje lakših tekstova na grčkome jeziku.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Grčki jezik***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

NASTAVNA PODRUČJA: a) civilizacija i povijest
b) gramatički sadržaji
c) kulturni sadržaji

ZADAĆE:

- usvajanje grčkoga pisma kako bi učenici mogli naučiti čitati i pisati tekst,
- razvijanje zanimanja za antičku kulturu i civilizaciju,
- učenje nekih tekstova napamet i
- učenje određenoga broja grčkih izreka.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Civilizacija i povijest	9
Gramatički sadržaji	9
Kulturni sadržaji	9
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Civilizacija i povijest	Grčka (povjesni prikaz). Najstarije grčke civilizacije. Polisi: Atena i Sparta. Grčko-perzijski ratovi. Peloponeski rat. Grčka kolonizacija.
Gramatički sadržaji	Alfabet (postanak). Pisanje i čitanje (osnovna pravila). Vježbanje čitanja i pisanja.
Kulturni sadržaji	Potrebno je naučiti napamet tekstove i izreke koji su važni za opću kulturu. Svakako treba naučiti sedam stihova Ilijade i dvadesetak izreka. Osim toga potrebno je naučiti mitske junake, najvažnije mitske događaje, mitologiju vezanu uz olimpske bogove te terminologiju važnu za opću kulturu.

NASTAVNI PREDMET: ***Grčki jezik***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset (30)

NASTAVNA PODRUČJA: a) civilizacija i povijest

b) kulturni sadržaji

ZADACÉ:

- razvijanje zanimanja za antičku kulturu i civilizaciju i
- učenje određenoga broj grčkih izreka i mitoloških sadržaja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Civilizacija i povijest	12
Kulturni sadržaji	11
Ponavljanje	7

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Civilizacija i povijest	Aleksandar Veliki. Svakodnevica – način života u staroj Grčkoj. Grčka svetišta. Arhitektura.
Kulturni sadržaji	Helenizam. Olimpijske igre. Kazalište – tragedija i komedija. Književnost. Filozofija i govorništvo. Mitološki i općekulturalni sadržaji.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica klasične filologije.
2. Profesor/profesorica latinskoga jezika (dvopredmetni studij).
3. Profesor/profesorica povijesti, koji/koja je na fakultetu imao/imala predmet latinski jezik, barem dvije godine.
4. Magistar/magistra struke

6. MATEMATIKA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA MATEMATIKU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- stjecanje temeljnih matematičkih znanja nužnih za nastavak daljnje izobrazbe,
- praćenje suvremenoga društveno-gospodarskog i znanstveno-tehnološkog razvijanja i buduće djelatnosti,
- razvijanje logičkoga mišljenja i zaključivanja, matematičke intuicije, mašte i stvaralaštva,
- stjecanje navika i umijeća, sustavnosti, ustrajnosti, preciznosti i postupnosti,
- usvajanje metode matematičkoga mišljenja koje se očituje u preciznome tumačenju pojmova, logičkom zaključivanju i algoritamskom rješavanju problema,
- sjecanje sposobnosti matematičkoga oblikovanja i predočavanja problema na znakovima i jeziku matematike i
- razvijanje sposobnosti učenika za samostalno korištenje stručne literature.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Matematika***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/sto pet (105)

ZADAĆE:

- svladavanje osnovnih znanja vezanih uz stvarne brojeve u strukturalnome smislu, strogo razlikovanje svojstva skupova prirodnih, cijelih, racionalnih i iracionalnih brojeva,
- svladavanje računskih radnji s realnim brojevima do razine vještine,
- rješavanje linearnih jednadžbi, nejednadžbi i problema prvoga stupnja,
- snalaženje u koordinatnome sustavu,
- učenje interpretacije grafičkoga prikaza linearne funkcije,
- svladavanje vještine zbrajanja, oduzimanja, množenja i dijeljenja polinoma i racionalnih funkcija i
- učenje pojmoveva i odnosa vezanih uz sukladnost, kružnicu, krug i pravilne poligone.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Realni brojevi	2
Potencije i algebarski izrazi	19
Uređaj u skupu realnih brojeva	10
Koordinatni sustav u ravnini	5
Linearna funkcija. Sustavi jednadžbi	10
Geometrija u ravni. Sukladnost. Vektori	12
Kružnica i krug. Pravilni poligoni	10
Ponavljanje	37

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Realni brojevi	Skupovi brojeva. Zakonitosti u skupu R.
Potencije i algebarski izrazi	Potencije s cijelobrojnim eksponentom. Pojam polinoma. Potencije binoma. Rastavljanje polinoma na faktore. Algebarski razlomci. Linearne jednadžbe. Problemi prvoga stupnja.
Uređaj u skupu R	Svojstva uređaja. Apsolutna vrijednost realnog broja. Linearne nejednadžbe. Jednadžbe i nejednadžbe s absolutnom vrijednošću.
Koordinatni sustav u ravnini	Koordinatni sustav u ravnini. Udaljenost točaka u ravnini. Polovište dužine. Graf funkcije $f(x) = x $.
Linearna funkcija. Sustavi jednadžbi	Graf linearne funkcije. Sjedište dvaju pravaca. Sustav linearnih jednadžbi.
Geometrija u ravnini. Sukladnost. Vektori	Osnovni pojmovi u geometriji. Sukladnost trokuta, trokut, četverokut. Površine likova u ravnini. Karakteristične točke trokuta. Talesov teorem. Osnovne konstrukcije. Vektori u ravnini.
Kružnica i krug. Pravilni poligoni	Kružnica, krug i njihovi dijelovi. Obodni i središnji kut. Tangenta na kružnicu. Tetivni i tangencijalni četverokut. Pravilni mnogokuti.

NASTAVNI PREDMET: ***Matematika***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/sto pet (105)

ZADAĆE:

- ovladavanje pojmom sličnosti,
- učenje operacija s korijenima i potencija s racionalnim eksponentima,
- ovladavanje računskim operacijama u skupu kompleksnih brojeva i umijećem rješavanja kvadratne jednadžbe i problema drugoga stupnja,
- učenje rješavanja iracionalnih jednadžbi i nejednadžbi kao i svojstva eksponencijalne funkcije i shvaćanje njezine veze s logaritamskom funkcijom,
- učenje rješavanja eksponencijalne i logaritamske jednadžbe i nejednadžbe i
- ovladavanje trigonometrijom pravokutnoga trokuta i primjenom u zadatcima iz planimetrije.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Sličnost	5
Korijeni i potencije	9
Skup kompleksnih brojeva	5
Kvadratna jednadžba	9
Polinom drugoga stupnja i njegov graf	12
Iracionalne jednadžbe i nejednadžbe	2
Eksponencijalne i logaritamske funkcije, jednadžbe i nejednadžbe	15
Trigonometrija pravokutnoga trokuta	9
Ponavljanje	39

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRMASKI SADRŽAJI
Sličnost	Poučci o sličnosti trokuta. Primjena sličnosti na pravokutni trokut. Pitagorin poučak.
Korijeni i potencije	Operacije s korijenima. Potencije s racionalnim eksponentom.
Skup kompleksnih brojeva	Pojam kompleksnoga broja. Operacije u skupu C. Kompleksna ravnina.
Kvadratna jednadžba	Rješavanje kvadratne jednadžbe. Diskriminanta kvadratne jednadžbe. Vietove formule. Jednadžbe višega reda: bikvadratne, kubne, ...
Polinom drugoga stupnja i njegov graf	Graf kvadratne funkcije. Kvadratne nejednadžbe. Presjek pravca i parabole.
Iracionalne jednadžbe i nejednadžbe	Pojam i rješavanje iracionalne jednadžbe. Iracionalne nejednadžbe.
Eksponencijalne i logaritamske funkcije, jednadžbe i nejednadžbe.	Eksponencijalne i logaritamske funkcije. Eksponencijalne i logaritamske jednadžbe i nejednadžbe.
Trigonometrija pravokutnoga trokuta	Definicija trigonometrijskih funkcija šiljastoga kuta. Računanje vrijednosti trigonometrijskih funkcija. Primjena u planimetriji.

NASTAVNI PREDMET: ***Matematika***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/sto pet (105)

ZADAĆE:

- učenje definiranja trigonometrijske funkcije kao stvarne funkcije koristeći brojevnu kružnicu,
- proučavanje svojstva tih funkcija na osnovi njihovih grafova i primjena u rješavanju trigonometrijskih zadaća,
- ovladavanje sposobnošću rješavanja planimetrijskih i stereometrijskih zadataka primjenjujući svojstva trigonometrijskih funkcija kuta te sinusnih i kosinusnih poučaka,
- ovladavanje umijećem rješavanja trigonometrijskih jednadžbi,
- stjecanje osnovnih znanja iz vektorske algebre i uočavanje mogućnosti i snage vektorske metode u geometrijskim zadatcima i problemima,
- rješavanje osnovnih zadataka o pravcu i
- definiranje i crtanje krivulje drugoga reda.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Trigonometrijske funkcije	8
Trigonometrijski identiteti	5
Grafovi trigonometrijskih funkcija	4
Trigonometrijske jednadžbe i nejednadžbe	8
Primjena trigonometrije	6
Vektori	8
Pravac	8
Krivulje drugoga reda	16
Ponavljanje	42

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRMASKI SADRŽAJI
Trigonometrijske funkcije	Orijentirani kut, trigonometrijska kružnica. Definicija trigonometrijskih funkcija na kružnici. Osobine trigonometrijskih funkcija. Svođenje trigonometrijskih funkcija na prvi kvadrant. Osnovni trigonometrijski identiteti.
Trigonometrijski identiteti	Adicijske teoreme. Trigonometrijske funkcije dvostrukoga kuta. Trigonometrijske funkcije polukuta. Pretvorba zbroja i razlike trigonometrijskih funkcija u produkt. Pretvorba produkta trigonometrijskih funkcija u zbroj (razliku).
Grafovi trigonometrijskih funkcija	Crtanje i ispitivanje funkcija oblika $y = \sin x$, $y = \cos x$, $y = \operatorname{tg} x$, $y = \operatorname{ctg} x$, $y = A\sin(\omega x + \varphi)$, $y = A\cos(\omega x + \varphi)$. Inverzne trigonometrijske funkcije.
Trigonometrijske jednadžbe i nejednadžbe	Osnovne trigonometrijske jednadžbe. Trigonometrijske jednadžbe koje se svode na kvadratne. Ostale trigonometrijske jednadžbe. Osnovne trigonometrijske nejednadžbe. Sustavi trigonometrijskih jednadžbi i nejednadžbi.
Primjena trigonometrije	Sinusni poučak. Kosinusni poučak. Primjena trigonometrije u planimetriji.
Vektori	Osnovni pojmovi i operacije s vektorima. Linearna kombinacija vektora. Koordinatni sustav u prostoru. Razlaganje vektora po komponentama. Operacije s vektorima zadanim koordinatama. Skalarni, vektorski i mješoviti produkt dva vektora.

Pravac	Uvod u analitičku geometriju. Podjela dužine u danom omjeru. Površina trokuta i koordinate težišta. Oblici jednadžbe pravca. Međusobni odnos dva pravca.
Krivilje drugoga reda	Jednadžba kružnice. Međusobni odnos pravca i kružnice. Jednadžba elipse. Međusobni odnos pravca i elipse. Jednadžba hiperbole. Međusobni odnos pravca i hiperbole. Jednadžba parabole. Međusobni odnos pravca i parabole. Međusobni odnos krivulja drugoga reda.

NASTAVNI PREDMET: ***Matematika***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: tri (3)/devedeset (90)

ZADAĆE:

- ovladavanje potpunom matematičkom indukcijom,
- učenje općega člana u razvoju binoma i njegove primjene,
- učenje formule za opći član i sumu aritmetičkoga i geometrijskog niza,
- određivanje područja definicije, nultočke, rasta i pada te crtanje grafa funkcije,
- učenje pravila deriviranja i primijene derivacije na ispitivanje tijeka funkcije,
- učenje pojma integrala i veze integrala i primitivne funkcije i
- učenje tablice integrala i primjena integrale na izračunavanje površine.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Brojevi	12
Nizovi	11
Funkcije	13
Derivacije	13
Integral i primitivna funkcija	9
Ponavljanje	32

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Brojevi	Matematička indukcija. Binomni poučak. Skupovi brojeva. Trigonometrijski prikaz kompleksnoga broja. Potenciranje i korjenovanje kompleksnih brojeva.
Nizovi	Pojam i zadavanje niza. Aritmetički nizovi. Geometrijski nizovi. Limes niza.
Funkcije	Zadavanje funkcije. Područje definicije funkcije. Svojstva funkcija. Grafići osnovnih funkcija. Slaganje funkcija. Inverzna funkcija. Limes funkcije. Asimptote funkcija.
Derivacije	Definicija derivacije. Pravila deriviranja. Derivacije složene i inverzne funkcije. Derivacije implicitno zadane funkcije. Tangenta i normala na graf funkcije. Ekstremi i tijek funkcije.
Integral i primitivna funkcija	Primitivna funkcija i neodređeni integral. Tablični integrali. Metode rješavanja integrala. Određeni integral. Primjena integrala u izračunavanju.

NASTAVNI PREDMET: ***Matematika (izborna nastava)***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- ovladavanje primjenom definicije absolutne vrijednosti realnoga broja na rješavanje zadataka s absolutnim vrijednostima,
- učenje grafova absolutnih vrijednosti osnovnih funkcija,
- rješavanje linearnih jednadžbi i nejednadžbi s absolutnim vrijednostima,
- upoznavanje međusobnoga odnosa točaka, pravca i ravnina u prostoru,
- ovladavanje sposobnošću rješavanja praktičnih zadataka u kojima se zahtijeva raspoznavanje različitih prostornih oblika i
- ovladavanje determinantama trećega reda.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Funkcije s absolutnim vrijednostima	3
Jednadžbe i nejednadžbe s absolutnim vrijednostima	5
Poliedri i rotacijska tijela	11
Determinante trećega reda	3
Ponavljanje	13

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRMASKI SADRŽAJI
Funkcije s absolutnim vrijednostima	Primjena na linearne, kvadratne, logaritamske i trigonometrijske funkcije.
Jednadžbe i nejednadžbe s absolutnim vrijednostima	Primjena na linearne, kvadratne, logaritamske i trigonometrijske jednadžbe i nejednadžbe.
Poliedri i rotacijska tijela	Prizma, piramida, valjak, stožac, kugla, sfera i rotacijska tijela.
Determinante trećega reda	Metode računanja determinanti. Rješavanje sustava jednadžbi pomoću determinanti.

NASTAVNI PREDMET: ***Matematika (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje elemenata kombinatorike i ovladavanje izradbom zadataka iz te oblasti,
- usvajanje pojma matrice i primjena matrica na rješavanje zadataka iz te oblasti i
- utvrđivanje i produbljivanje već stečenoga znanja kako bi se učenici što bolje pripremili za maturu i polaganje razredbenih ispita.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Kombinatorika	9
Matrice	9
Ponavljanje	42

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Kombinatorika	Permutacije. Varijacije. Kombinacije.
Matrice	Pojam matrica. Vrste matrice. Operacije s matricama. Inverzna matrica. Primjena matrica na rješavanje sustava jednadžbi.
Ponavljanje	Algebarski izrazi. Potencije i korjeni. Kompleksni brojevi. Linearna funkcija, jednadžbe i nejednadžbe. Kvadratna funkcija, jednadžbe i nejednadžbe. Eksponencijalna funkcija, jednadžbe i nejednadžbe. Logaritamska funkcija, jednadžbe i nejednadžbe. Iracionalne jednadžbe i nejednadžbe. Sustavi jednadžbi i nejednadžbi. Planimetrija i stereometrija. Trigonometrija. Analitička geometrija.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica matematike.
2. Profesor/profesorica matematike i fizike.
3. Profesor/profesorica matematike i informatike.
4. Magistar/magistra struke.

7. FIZIKA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA FIZIKU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- ovladavanje učenika suvremenim spoznajama iz fizike i upoznavanje njihove primjene u tehniči, znanosti i svagdanjem životu,
- razvijanje učenikove sposobnosti promatranja, apstrahiranja i zaključivanja,
- razvijanje učenikove mašte i želje za stvaralaštvo,
- razvijanje cjelokupne osobnosti učenika,
- upoznavanje učenika s najvažnijim spoznajama iz različitih oblasti fizike,
- upoznavanje učenika s doprinosom i ulogom fizike u razvoju znanosti, tehnike, tehnologije i društva,
- upoznavanje učenika s metodama kojima se dolazi do znanstvenih otkrića,
- osposobljavanje učenika za rješavanje raznovrsnih fizikalnih zadataka i
- razvijanje zanimanja za proučavanje i očuvanje prirode.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Fizika*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje najvažnijih mehaničkih pojava, veličina i zakona,
- razvijanje sposobnosti za promatranje i mjerjenje,
- uvodenje učenika u znanstveni način mišljenja, čitanje i izrađivanje grafika,
- osposobljavanje učenika za rješavanje problemskih zadataka,
- razvijanje učenikova kritičkog mišljenja pri proučavanju fizikalnih pojava i
- osposobljavanje učenika za samostalno služenje literaturom i primjenu fizikalne spoznaje u suvremenome životu, tehnici i proizvodnji.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod	4
Kinematika	5
Dinamika	8
Gravitacijsko polje	4
Energija, rad, snaga	6
Mehanika obrtnog gibanja	6
Mehanika fluida	10
Laboratorijski rad učenika	4
Ponavljanje	23

Napomena

Navedeni su demonstracijski pokusi i laboratorijske vježbe s ciljem ostvarenja onih pokusa i vježbi za koje postoji oprema u školskome laboratoriju. Ukoliko u školskome laboratoriju nema opreme za izvedbu neke od navedenih vježbi, dopušteno je, umjesto tih vježbi, izvesti laboratorijske vježbe i demonstracijske pokuse iz mehanike za koje postoji oprema u školskome laboratoriju.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod	<p>Predmet fizike.</p> <p>Promatranje, pokus, teorija.</p> <p>Fizikalne veličine, mjerne jedinice, mjerena, međunarodni sustav (SI).</p> <p>Skalarne i vektorske veličine.</p> <p>Pogrješke pri mjerenu.</p>
Kinematika	<p>Osnovni pojmovi (referentni sustav, radius vektor, brzina).</p> <p>Jednoliko pravocrtno gibanje.</p> <p>Promjenjivo pravocrtno gibanje.</p> <p>Slobodan pad, vertikalni hitac.</p> <p>Kružno gibanje, centripetalno ubrzanje.</p>
Dinamika	<p>Gustoća tijela.</p> <p>Newtonovi zakoni.</p> <p>Inercijski i neinercijski sustavi.</p> <p>Impuls tijela i impuls sile.</p> <p>Slaganje i razlaganje sila (sila elastičnosti, sila trenja, centripetalna sila).</p> <p>Centrifugalni efekt.</p>
Gravitacijsko polje	<p>Horizontalni hitac.</p> <p>Kosi hitac.</p> <p>Newtonov zakon gravitacije.</p> <p>Keplerovi zakoni.</p> <p>Kozmičke brzine.</p>
Energija, rad, snaga	<p>Energija (kinetička energija, gravitacijska potencijalna energija, potencijalna energija opruge).</p> <p>Mehanički rad.</p> <p>Snaga.</p> <p>Stupanj korisnoga djelovanja.</p> <p>Zakoni održanja.</p>
Mehanika obrtnog gibanja	Moment sile, moment tromosti, moment impulsa.

	<p>Analogije pravocrtnoga gibanja i rotacije.</p> <p>Kinematika obrtnoga gibanja.</p> <p>Dinamika obrtnoga gibanja.</p> <p>Energija rotacije.</p> <p>Zakoni održanja.</p>
Mehanika fluida	<p>Tlak.</p> <p>Hidrostatički tlak.</p> <p>Spojene posude.</p> <p>Krvni tlak.</p> <p>Uzgon.</p> <p>Arhimedov zakon.</p> <p>Atmosferski tlak.</p> <p>Mjerenje tlaka.</p> <p>Jednadžba kontinuiteta.</p> <p>Bernoullijeva jednadžba.</p> <p>Specijalni slučajevi Bernoullijeve jednadžbe.</p> <p>Realni fluidi.</p> <p>Otpor sredine.</p>
Laboratorijski rad učenika	<p>Određivanje koeficijenta trenja klizanja.</p> <p>Provjera zakona o očuvanju mehaničke energije pomoću Grimzelova pribora.</p> <p>Provjera zakona o očuvanju mehaničke energije pomoću elastične opruge.</p> <p>Određivanje koeficijenta viskoznosti glicerina.</p>
Demonstracijski pokusi	<p>Prvac brzine pri kružnom gibanju.</p> <p>Ispitivanje centripetalne sile.</p> <p>Težina pri ubrzanom dizanju i padanju tijela.</p> <p>Slobodan pad.</p> <p>Hitac. Horizontalni hitac. Kosi hitac.</p> <p>Centrifugalni efekt.</p> <p>Održanje impulsa.</p> <p>Održanje momenta impulsa.</p> <p>Održanje mehaničke energije.</p> <p>Hidrostatički paradoks.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Fizika*

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje osnova molekularno-kinetičke teorije plinova i njezine primjene,
- crtanje i interpretacija grafika,
- upoznavanje s osnovnim statističkim pojmovima,
- upoznavanje s osnovnim termodinamičkim pojmovima, zakonitostima i načinima njihove primjene,
- stjecanje osnovnih znanja o električnim pojavama, veličinama i zakonima,
- razumijevanje povezanosti električnih i magnetskih pojava,
- osposobljavanje učenika za rješavanje teorijskih i eksperimentalnih zadataka iz molekularne fizike, elektriciteta i magnetizma i
- osposobljavanje učenika za razumijevanje uloge i važnosti fizike za razvoj znanosti, tehnike i tehnologije.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Molekularno-kinetička teorija	7
Termodinamika	9
Elektrostatika	9
Istosmjerna struja	9
Elektromagnetizam	9
Laboratorijski rad učenika	4
Ponavljanje	23

Napomena

Navedeni su demonstracijski pokusi i laboratorijske vježbe s ciljem ostvarenja onih pokusa i vježbi za koje postoji oprema u školskome laboratoriju. Ukoliko u školskome laboratoriju nema opreme za izvedbu neke od navedenih vježbi, dopušteno je, umjesto tih vježbi, izvesti laboratorijske vježbe i demonstracijske pokuse iz molekularno-kinetičke teorije, elektriciteta i magnetizma za koje postoji oprema u školskome laboratoriju.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Molekularno-kinetička teorija	Građa tvari i osnove molekularno-kinetičke teorije. Temperatura, unutarnja energija i brzine molekula. Tlak idealnoga plina. Opća jednadžba stanja idealnoga plina. Izoprocesi. Termičko širenje tijela.
Termodinamika	Osnovni pojmovi termodinamike (sustav, proces, unutarnja energija). Fazni prijelazi. Rad plina. Prvo načelo termodinamike. Carnotov ciklus. Obrnuti Carnotov ciklus. Drugo načelo termodinamike. Treće načelo termodinamike i entropija bioloških sustava i svemira. Načelo rada toplinskih strojeva.
Elektrostatika	Elektricitet i atomska struktura tvari. Coulombov zakon. Električno polje. Jakost električnoga polja. Električni potencijal i napon i rad u električnome polju. Električni kapacitet. Kondenzatori i vezivanje kondenzatora. Energija električnoga polja. Gibanje naboja u električnome polju. Katodna cijev i elektricitet u atmosferi.
Istosmjerna struja	Istosmjerna struja. Električni strujni krug i električni otpor. Otpornici i vezivanje otpornika. Ohmov zakon (jednostavni i složeni strujni krugovi) . Kirchhoffova pravila. Rad, snaga i energija električne struje. Električna struja u tekućinama. Električna struja u plinovima.

Elektromagnetizam	<p>Magnetsko polje i magnetsko polje Zemlje.</p> <p>Magnetska svojstva na razini atoma.</p> <p>Veličine koje karakteriziraju magnetsko polje.</p> <p>Magnetsko polje strujnih vodiča (pravocrtni i kružni vodič).</p> <p>Magnetsko polje zavojnice.</p> <p>Djelovanje magnetskoga polja na strujne vodiče i uzajamno djelovanje strujnih vodiča.</p> <p>Načelo rada galvanometra, ampermetra i voltmetra.</p> <p>Gibanje naboja u magnetskome polju.</p> <p>Elektromagnetska indukcija.</p> <p>Samoindukcija i uzajamna indukcija.</p>
Laboratorijski rad učenika	<p>Provjera jednadžbe stanja plina.</p> <p>Određivanje specifičnoga toplinskog kapaciteta kalorimetrom.</p> <p>Određivanje elektromotorne sile električnoga izvora.</p>
Demonstracijski pokusi	<p>Raspodjela molekula po brzinama.</p> <p>Veza temperature i srednje kinetičke energije.</p> <p>Izotermna promjena stanja plina.</p> <p>Izobarska promjena stanja plina.</p> <p>Izohorska promjena stanja plina.</p> <p>Elektriziranje tijela.</p> <p>Električno polje.</p> <p>Vodiči u električnome polju.</p> <p>Raspodjela jakosti struje i napona u električnome krugu sa serijskim, odnosno paralelno spojenim otpornicima.</p> <p>Magnetna indukcija.</p> <p>Izbijanje vodiča iz magnetskoga polja.</p> <p>Provjera Lenzova pravila.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Fizika*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

NASTAVNA PODRUČJA: a) mehanika

b) elektromagnetizam

c) optika

ZADAĆE:

- upoznavanje i povezivanje temeljnih pojmova, veličine i zakona mehaničkoga i električnog titranja,
- upoznavanje i povezivanje temeljnih pojmova mehaničkih i elektromagnetskih valova,
- ukazivanje na ljudska osjetila pri uočavanju prirodnih pojava (uh - zvuk, oko - svjetlost),
- osposobljavanje za grafičko i matematičko predočavanje fizičkih pojava,
- razvijanje učenikovih sposobnosti za razumijevanje i primjenu postupaka i metoda fizike,
- osposobljavanje učenika za samostalno rješavanje zadataka, izvođenje pokusa i mjerjenje u navedenim oblastima fizike i
- ukazivanje na važnost fizike za razvoj znanosti, tehnike i tehnologije.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Mehaničko titranje	6
Mehanički valovi	7
Zvuk	5
Izmjenična struja	7
Elektromagnetsko titranje i valovi	5
Geometrijska optika	8
Fizička optika	5
Laboratorijski rad učenika	5
Ponavljanje	22

Napomena

Navedeni su demonstracijski pokusi i laboratorijske vježbe s ciljem ostvarenja onih pokusa i vježbi za koje postoji oprema u školskome laboratoriju. Ukoliko u školskome laboratoriju nema opreme za izvedbu neke od navedenih, dopušteno je, umjesto tih vježbi, izvesti laboratorijske vježbe i demonstracijske pokuse iz titranja, valova, izmjenične struje i optike, za koje postoji oprema u školskome laboratoriju.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Mehaničko titranje	<p>Titrajno gibanje, harmonijsko titranje.</p> <p>Titranje tijela na opruzi.</p> <p>Elongacija, amplituda, period i frekvencija kod titrajnoga gibanja.</p> <p>Model mehaničkoga titranja pomoću kružnoga gibanja.</p> <p>Mijenjanje mehaničke energije kod harmonijskoga titranja.</p> <p>Period harmonijskoga titranja opruge.</p> <p>Jednostavno njihalo.</p> <p>Prigušeno titranje.</p>
Mehanički valovi	<p>Postanak i vrste mehaničkih valova.</p> <p>Valovi na vodi.</p> <p>Prijenos energije.</p> <p>Valna funkcija.</p> <p>Brzina valova.</p> <p>Širenje valova.</p> <p>Huygensovo načelo.</p> <p>Odbijanje i prelamanje valova.</p> <p>Superpozicija valova.</p> <p>Interferencija.</p> <p>Stojni valovi.</p>
Zvuk	<p>Zvuk, infravuk, ultrazvuk.</p> <p>Svojstva zvuka.</p> <p>Intenzitet zvuka.</p>

	Razina zvuka. Izvori zvuka. Dopplerov učinak. Ultrazvuk.
Izmjenična struja	Dobivanje i svojstva izmjenične struje. Efektivne vrijednosti struje i napona. Otpori u krugu izmjenične struje. Snaga izmjenične struje. Transformatori. Prijenos električne energije.
Elektromagnetsko titranje i valovi	Zatvoreni i otvoreni električni titrajni krug. Thomsonova formula. Elektromagnetski valovi. Maxwellova teorija. Hertzovi ogledi. Teslin transformator. Spektar elektromagnetskih valova.
Geometrijska optika	Priroda svjetlosti. Brzina svjetlosti. Odbijanje svjetlosti. Ravno zrcalo. Sferna zrcala. Prelamanje svjetlosti. Totalna refleksija. Prelamanje svjetlosti kroz planparalelnu ploču i prizmu. Razlaganje svjetlosti. Leće. Optički sustavi.
Fizikalna optika	Interferencija svjetlosti. Interferencija ravnih i sfernih svjetlosnih valova. Ogib svjetlosti. Optička rešetka. Polarizacija svjetlosti.

	Raspršenje Sunčeve svjetlosti u atmosferi.
Laboratorijski rad učenika	<p>Određivanje ubrzanja Zemljine teže.</p> <p>Određivanje brzine zvuka u zraku.</p> <p>Određivanje induktiviteta zavojnice.</p> <p>Određivanje valne duljine svjetlosti.</p> <p>Određivanje indeksa loma.</p>
Demonstracijski pokusi	<p>Slobodno harmonijsko titranje.</p> <p>Ovisnost perioda njihala o duljini njihala.</p> <p>Prinudno titranje.</p> <p>Rezonancija.</p> <p>Postanak i vrste valova.</p> <p>Stojni valovi.</p> <p>Zvučna rezonancija.</p> <p>Titranje LC-kruga.</p> <p>Emisija elektromagnetskih valova.</p> <p>Efekti djelovanja Tesline struje.</p> <p>Odbijanje svjetlosti.</p> <p>Prelamanje svjetlosti.</p> <p>Prolazak svjetlosti kroz prizmu.</p> <p>Prolazak svjetlosti kroz planparalelnu ploču.</p> <p>Totalna refleksija.</p> <p>Oblikovanje slike kod zrcala.</p> <p>Oblikovanje slike kod leća.</p> <p>Interferencija svjetlosti.</p> <p>Polarizacija svjetlosti.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Fizika*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje svijeta atoma, molekula i elementarnih čestica,
- stjecanje osnovnih predodžbi o svemiru,
- utvrđivanje spoznaja o temeljnim silama u prirodi i jedinstvu fizikalnoga svijeta,
- uvođenje učenika u znanstveni način mišljenja,
- osposobljavanje učenika za rješavanje problemskih zadataka,
- razvijanje kritičkog mišljenja pri proučavanju fizikalnih pojava i
- osposobljavanje učenika za samostalno služenje literaturom i primjenu fizikalne spoznaje u suvremenome životu, tehnici i proizvodnji.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Relativistička mehanika	5
Kvantna mehanika	7
Atomska fizika	5
Fizika čvrstoga stanja	4
Nuklearna fizika	10
Elementarne čestice	2
Astrofizika i kozmologija	3
Laboratorijski rad učenika	3
Ponavljanje	21

Napomena

Navedeni su demonstracijski pokusi i laboratorijske vježbe s ciljem ostvarenja onih pokusa i vježbi za koje postoji oprema u školskome laboratoriju. Ukoliko u školskome laboratoriju nema opreme za izvedbu neke od navedenih vježbi, dopušteno je, umjesto tih vježbi, izvesti laboratorijske vježbe i demonstracijske pokuse za koje postoji oprema u školskome laboratoriju.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Relativistička mehanika	Invarijantnost brzine svjetlosti u inercijskim sustavima. Lorentzove transformacije, relativističko slaganje brzina, kontrakcija duljine, dilatacija vremena. Granice primjenjivosti klasične mehanike. Impuls čestice, energija čestice, veza između impulsa i energije čestice.
Kvantna mehanika	Toplinsko zračenje, emisijska i apsorpcijska sposobnost tijela. Kirchhoffov zakon zračenja. Stefan-Boltzmanov zakon zračenja. Wienov zakon zračenja. Planckova hipoteza. Planckov zakon zračenja. Fotoelektrični učinak. Einsteinovo objašnjenje fotoelektričnoga učinka. Primjena fotoelektričnoga učinka. De Broglieva hipoteza. Heisenbergova relacija neodređenosti. Ogib elektronskoga snopa. Korpuskularno-valni dualizam.
Atomska fizika	Modeli atoma (Thompsonov i Rutherfordov model). Linijski spektri atoma. Spektri atoma vodika. Bohrovi postulati. Bohrov model atoma vodika. Kvantni brojevi. Radijus kružne putanje, brzina i energija elektrona u Bohrovu modelu atoma vodika.
Fizika čvrstoga stanja	Vodljivost poluvodiča. Građa kristala germanija i silicija. Ovisnost otpora poluvodiča o temperaturi.

	Usporedba otpora vodiča, poluvodiča i izolatora. Poluvodička dioda. Tranzistori.
Nuklearna fizika	Atomska jezgra. Defekt mase. Energija veze jezgre. Nuklearne reakcije. Zakoni očuvanja u nuklearnim reakcijama. α -raspad, β -raspad, γ -raspad. Zakon radioaktivnoga raspada, vrijeme poluraspara, radioaktivni nizovi. Djelovanje radioaktivnoga raspada na žive organizme. Nuklearna fuzija. Nuklearna fisija.
Elementarne čestice	Razvrstavanje elementarnih čestica. Kvarkovi. Ujedinjenje interakcija.
Astrofizika i kozmologija	Veliki prasak (Big Bang). Nastanak i evolucija zvijezda. Nastanak i evolucija galaktika.
Laboratorijski rad učenika	Određivanje elementarnoga električnog naboja. Određivanje reda veličine molekule oleinske kiseline. Snimanje karakteristike tranzistora.

NASTAVNI PREDMET: *Fizika (izborna nastava)*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s osnovnim veličinama i zakonima mehanike i elektromagnetizma,
- osposobljavanje učenika za grafičko i matematičko predočavanje fizikalnih pojava,
- razvijanje sposobnosti učenika za razumijevanje i primjenu postupaka i metoda fizike,
- osposobljavanje učenika za samostalno rješavanje zadataka, izvođenje pokusa i mjerjenje u navedenim oblastima fizike,
- ukazivanje na važnost fizike za razvoj znanosti, tehnike i tehnologije i
- osposobljavanje učenika za samostalno služenje literaturom i primjenu fizikalne spoznaje u suvremenome životu, tehnici i proizvodnji.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Mehanika	15
Elektromagnetizam	8
Ponavljanje	12

Napomena

Navedene su laboratorijske vježbe s ciljem ostvarenja onih pokusa i vježbi za koje postoji oprema u školskome laboratoriju. Ukoliko u školskome laboratoriju nema opreme za izvedbu neke od navedenih vježbi, dopušteno je, umjesto tih vježbi, izvesti laboratorijske vježbe za koje postoji oprema u školskome laboratoriju.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Mehanika	<p>Slaganje i razlaganje sila.</p> <p>Načelo neovisnosti gibanja.</p> <p>Kosi hitac.</p> <p>Kosina.</p> <p>Gibanje tijela po kosini uz trenje i bez trenja.</p> <p>Dinamika rotacijskoga gibanja.</p> <p>Steinerov obrazac.</p> <p>Koloture.</p> <p>Zakoni održanja.</p> <p>Sudari.</p> <p>Bernoullijeva jednadžba.</p> <p>Osobine tekućina.</p> <p>Kapilarnost.</p> <p>Površinski napon.</p> <p>Viskoznost.</p>
Elektromagnetizam	<p>Gibanje naboja u električnome polju.</p> <p>Millikanov pokus.</p> <p>Složeni strujni krugovi. Kirchhoffova pravila.</p> <p>Gibanje naboja u magnetskome polju. Akceleratori.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Fizika (izborna nastava)*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s osnovnim veličinama i zakonima optike, atomske fizike i astrofizike,
- upoznavanje učenika s pokusnim rezultatima koji su doveli do potrebe uvođenja novih predodžbi o vremenu i prostoru i prihvaćanja korpuskularno-valnoga dualizma,
- utvrđivanje spoznaja o temeljnim silama u prirodi i jedinstvu fizikalnoga svijeta,
- osposobljavanje učenika za rješavanje problemskih zadataka,
- razvijanje kritičkoga mišljenja kod učenika pri proučavanju fizikalnih pojava i
- osposobljavanje učenika za samostalno korištenje literaturom i primjenu fizikalne spoznaje o suvremenome životu, tehnici i proizvodnji.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Fotometrija	3
Fizikalna optika	5
Atomska fizika	9
Fizika čvrstoga stanja	6
Astrofizika i kozmologija	6
Laboratorijski rad učenika	10
Ponavljanje	21

Napomena

Navedene su laboratorijske vježbe s ciljem ostvarenja onih pokusa i vježbi za koje postoji oprema u školskome laboratoriju. Ukoliko u školskome laboratoriju nema opreme za izvedbu neke od navedenih vježbi, dopušteno je, umjesto tih vježbi, izvesti laboratorijske vježbe za koje postoji oprema u školskome laboratoriju.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Fotometrija	Energija svjetlosti. Objektivne (energijske) veličine kod svjetlosti. Vizualne (subjektivne, fotometrijske) veličine kod svjetlosti. Fotometrijski zakoni osvijetljenosti. Fotometri.
Fizikalna optika	Interferencija svjetlosti. Uvjeti opažanja interferentne slike. Interferencija na tankim listićima. Newtonovi prstenovi. Primjena interferencije. Ogib svjetlosti. Raspodjela intenziteta svjetlosti pri difrakciji na jednoj pukotini i kružnome otvoru. Granica razdvajanja oka i mikroskopa. Ogib na rešetci i njegina primjena u spektralnim uređajima. Holografija i njegina primjena. Ogib X-zraka i kristalna struktura. Polarizacija svjetlosti. Brewsterov zakon.
Atomska fizika	Bohrov model atoma vodika. Fizikalni smisao Bohrovih orbita. Orbitalni magnetski moment elektrona. Vlastiti moment (spin) elektrona. Kvantno-mehanička slika atoma vodika (energija; orbitalni moment impulsa; projekcija orbitalnoga i vlastitog momenta impulsa (spina) na smjer vanjskoga magnetnog polja). Raspodjela vjerojatnosti nalaženja elektrona u orbiti oko jezgre (elektronski oblak vjerojatnosti).

	<p>Paulijevo načelo zabrane i periodni sustav elemenata.</p> <p>Karakteristične X-zrake i redni broj elementa.</p> <p>Laseri.</p> <p>Laserska svjetlost.</p> <p>Vrste lasera.</p> <p>Primjena lasera.</p>
Fizika čvrstoga stanja	<p>Kristalno i amorfno stanje tvari.</p> <p>Vrste veza u kristalima.</p> <p>Polimeri.</p> <p>Tekući kristali.</p> <p>Energije elektrona u krutim tijelima.</p> <p>Vodiči, izolatori i poluvodiči.</p> <p>Vlastiti poluvodiči.</p> <p>Primjesni poluvodiči.</p> <p>PN-spoj (poluvodička dioda, LED-dioda, poluvodički laseri).</p> <p>Tranzistori (PNP-spoj i NPN-spoj).</p> <p>Supravodljivost.</p> <p>Mikroelektronika.</p> <p>Integrirani sklopovi (čipovi).</p> <p>Dijamagnetizam, paramagnetizam i feromagnetizam.</p>
Astrofizika i kozmologija	<p>Astronomija i fizika. Svemirski objekti i astronomске metode. Zvijezde. Naša galaktika. Nastanak svemira. Nastanak atoma i svemirskih objekata. Veza između opće teorije relativnosti i astrofizike. Fizika i treća znanstveno-tehnološka revolucija.</p>
Laboratorijski rad učenika	<p>Osciloskop.</p> <p>Određivanje otpora UI-metodom.</p> <p>Geomagnetska mjerena.</p> <p>Snimanje karakteristike kristalne vode.</p> <p>Određivanje Planckove konstante LED-diodama.</p> <p>Određivanje valne duljine transverzalnih valova na zategnutome koncu.</p>

	<p>Određivanje Youngova modula elastičnosti za gumu.</p> <p>Određivanje žarišne duljine sabirne i rasipne leće.</p> <p>Provjeravanje zakona puta i brzine pri gibanju niz kosinu.</p> <p>Određivanje koeficijenta površinskoga napona.</p>
--	--

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica fizike.
2. Diplomirani/a fizičar/fizičarka s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
3. Magistar/magistra struke.

8. INFORMATIKA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA INFORMATIKU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- osposobljavanje učenika za primjenu osnovnih informatičkih znanja u svakidašnjem životu,
- ovladavanje vještina rada na računalu,
- ovladavanje informatičkom terminologijom,
- stjecanje osnovne informatičke pismenosti do razine rješavanja jednostavnijih problema uz primjenu informatičke tehnologije,
- stjecanje i razvijanje logičkih i kreativnih sposobnosti u odabiru i oblikovanju algoritama, u kodiranju, testiranju, popravljanju i dokumentiranju računalnih programa,
- osposobljavanje učenika za samostalno služenje različitim izvorima informacija u školi i izvan nje,
- upoznavanje društvenih ciljeva i dimenzija informatizacije,
- upoznavanje mogućnosti i prednosti komunikacije računalom i
- navikavanje učenika na uporabu računala u svakidašnjim poslovima.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Informatika***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s osnovnim podatcima o računalima, njihovoj povijesti, građi i primjeni u struci,
- učenje prepoznavanja dijelova konfiguracije računala i opisivanja njihovih funkcija,
- upoznavanje učenika s operativnim sustavom,
- upoznavanje učenika s prezentiranjem podataka, zapisom brojeva u binarnome, dekadskom i heksadekadskom sustavu,
- osposobljavanje učenika za samostalno služenje računalom pri pisanju različitih tekstova i obradbi tekstova,
- učenje spremanja podataka,
- razvijanje sposobnosti služenja računalom pri uporabi tabličnih proračuna i
- primjenjivanje stečenih znanja, njihovo dopunjavanje i razvijanje u svakidašnjoj praksi.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod u informatiku	2
Strojna i programska oprema računala	4
Matematičke osnove rada računala	6
Obradba teksta	6
Proračunske tablice	6
Ponavljanje	11

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod u informatiku	Osnovni pojmovi (računalo, informatika, računalstvo, PC, hardver i softver). Kratki povijesni pregled razvoja računala (Abacus, logaritamsko računalo, mehanički kalkulatori, elektromehanički strojevi, generacije elektroničkih računala).
Strojna i programska oprema računala	Funkcionalna shema računala (ulaz, obradba i izlaz). Središnja jedinica, tipkovnica, miš, monitor, matična ploča, procesor, RAM i ROM memorija, vanjska memorija, mediji za pohranu podataka. Vrste programske opreme (sustavni i korisnički softver). Operacijski sustavi (vrste i primjena), BIOS. Datoteka, mapa, datotečni sustav.
Matematičke osnove rada računala	Brojevni sustavi. Binarni zapis, mjerne jedinice za količinu memorije. Pretvaranja između binarnoga, oktalnog i heksadecimalnog sustava. Binarna aritmetika. Kodiranje (ASCII). Algebra logike (Booleova algebra). Osnovne logičke operacije (negacija, konjukcija, disjunkcija). Logički sklopovi (osnovni i složeni).
Obradba teksta	Programi za pisanje teksta, prozor programa. Uporaba tipkovnice, raspored tipki na tipkovnici. Otvaranje i spremanje dokumenta. Kretanje po dokumentu, označavanje teksta. Premještanje, kopiranje i brisanje teksta. Oblikovanje pisma, odlomaka, stranica, zaglavlja i podnožja.

	<p>Rad s tabulatorima.</p> <p>Rad s tablicama.</p> <p>Umetanje simbola, pisanje matematičkih formula.</p> <p>Ispis dokumenta.</p>
Proračunske tablice	<p>Programi za rad s proračunskim tablicama (tablični kalkulatori).</p> <p>Radna knjiga i radni list.</p> <p>Prilagođavanje tablice (označavanje dijelova tablice, kopiranje, premještanje i brisanje, umetanje redaka, stupaca i ćelija, promjena visine retka i širine stupca).</p> <p>Rad s radnim listovima (umetanje, premještanje i kopiranje radnih listova).</p> <p>Vrste podataka i njihovo oblikovanje (unos teksta, unos vrijednosti, unos niza).</p> <p>Računanje (jednostavne formule, uporaba funkcija).</p> <p>Grafikoni (vrste grafikona, izradba grafikona, preuređivanje grafikona).</p> <p>Priprema za ispis i ispis.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Informatika***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje s osnovnim pojmovima vezanima za programiranje,
- razvijanje sposobnosti uporabe računala pri rješavanju jednostavnijih zadataka izradbom vlastitih programa,
- upoznavanje učenika s pojmom mreže računala,
- upoznavanje osnovnih razloga i prednosti uspostavljanja računalnih mreža,
- upoznavanje vrsta računalnih mreža s obzirom na veličinu i raspodjelu uloga računala u mreži,
- upoznavanje učenika s povijesnim nastankom i ulogom interneta, načinom organizacije i karakteristikama te mrežne strukture, s najčešće korištenim uslugama i servisima interneta,
- upoznavanje učenika s pojmom i posebnostima multimedije,
- ovladavanje temeljnim pojmovima potrebnim za razumijevanje svrhe, organizacije i izradbe baza podataka i
- primjenjivanje, dopunjavanje i razvijanje stečenih znanja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Osnove programiranja	12
Mrežne komunikacije i multimedija	6
Baze podataka	6
Ponavljanje	11

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Osnove programiranja	<p>Uvod u programiranje.</p> <p>Programski jezici (generacije).</p> <p>Program, faze programiranja.</p> <p>Algoritam, pseudokod, dijagram tijeka.</p> <p>Osnovni algoritamski postupci: slijed, grananje, ponavljanje.</p> <p>Programiranje u višim programskim jezicima.</p> <p>Struktura programa.</p> <p>Deklaracije varijabli.</p> <p>Struktura podataka.</p> <p>Osnovne naredbe.</p> <p>Instrukcijske odluke.</p> <p>Polja, razvrstavanje i pretraživanje.</p> <p>Stringovi.</p> <p>Datoteke, tekstualne datoteke.</p> <p>Zapisi i datoteke, izradba programa.</p>
Mrežne komunikacije i multimedija	<p>Mreže računala, vrste mreža.</p> <p>Protokoli, tehnologija mreže, dijeljenje resursa.</p> <p>Internet, osnovni pojmovi koji se koriste u radu s internetom.</p> <p>Povezivanje s internetom, potreban hardver i softver, ISP, korisnički račun.</p> <p>Internet usluge (servisi): www, e-mail.</p> <p>Pregledavanje i pretraživanje interneta.</p> <p>Preuzimanje, slanje i prosljeđivanje pošte, webmail.</p> <p>Multimedija na računalu.</p> <p>Multimedijalne prezentacije.</p> <p>Web prezentacije, HTML.</p> <p>Računalni virusi i antivirusna zaštita.</p>
Baze podataka	<p>Pojmovi <i>podatak</i> i <i>informacija</i>.</p> <p>Struktura baze, elementi baze, vrste.</p>

	<p>Relacijske baze podataka.</p> <p>Pojmovi <i>entitet, atribut i relacija</i>.</p> <p>Tablica, primarni ključ, normalizacija, povezivanje tablica.</p> <p>SQL, osnove standarda SQL 92.</p> <p>Izradba baze.</p> <p>Izradba tablice, definiranje veza, referencijalni integritet.</p> <p>Izradba upita za izdvajanje podataka iz jedne i više tablica.</p> <p>Izradba oblika (obrasca), uređivanje obrasca, ispis podataka.</p> <p>Izradba izvješća, uređivanje izvješća.</p> <p>Pretraživanje, razvrstavanje i filtriranje podataka, ispis.</p>
--	---

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica informatike.
2. Diplomirani inženjer/inženjerka informatike (računalstva), diplomirani/a informatičar/informatičarka s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
3. Diplomirani inženjer/inženjerka elektrotehnike ili drugih srodnih tehničkih fakulteta, smjer informatika-računalstvo s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
4. Profesori/profesorice drugih predmeta koji/e su završili/e najmanje dvosemestralni studij informatike.
5. Magistar/magistra struke.

9. KEMIJA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA KEMIJU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- stjecanje i razvijanje prirodoznanstvene kulture učenika u njihovu intelektualnom razvoju,
- ukazivanje na stalnost kemijskih procesa i postojanje stalnih recipročnih odnosa među pojavama,
- razvijanje sposobnosti uočavanja,
- analiziranje promjene kako bi učenici stekli naviku donošenja zaključka na osnovi rezultata objektivnoga mjerjenja i pokušnog provjeravanja,
- proširivanje i produbljivanje znanja iz kemije do razine primjene, što je preduvjet za uspješno obavljanje poslova i daljnje obrazovanje u struci,
- njegovanje učeničke suradnje u timskome radu i ljubavi prema prirodi i
- ovladavanje vještinama laboratorijskoga rada i učenje kako pratiti, bilježiti i izvoditi zaključke na temelju izvedenih pokusa.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: **Kemija**

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- pojašnjavanje pojmova vezanih za promjenu tvari i strukturu elemenata čestice, tj. atoma, od kojih je građena svaka tvar,
- shvaćanje kako je blagodat života rezultat dosadašnjega napretka u razvoju kemijskoga istraživanja,
- usađivanje želje za novim spoznajama,
- vladanje zakonitostima kemije na kojima se temelji pretvorba tvari kroz kemijska izračunavanja,
- uočavanje i prepoznavanje znanja iz teorijskoga dijela programa na primjerima njihove primjene u praksi,
- shvaćanje poruke laboratorijskoga pokusa,
- probudićivanje želje za korištenjem stručne literature i drugih izvora informacija i
- stvaranje zaključka kako kemija, pored pružanja blagostanja čovjeku, može i suprotno djelovati – u smjeru nastajanja nekorisnih, za život štetnih proizvoda, ugrožavajući na taj način životnu i radnu sredinu.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Tvari	11
Osnove kemijskoga računa	11
Građa atoma	5
Periodni sustav elemenata	5
Kemijске veze	9
Otopine	8
Ponavljanje	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Tvari	<p>Vrste tvari i njihova podjela (podjela prema podrijetlu i sastavu).</p> <p>Izvori tvari (zemljina kora, zrak, voda i biljke).</p> <p>Promjene na tvarima (određivanje vrelišta i ledišta vode, fizičke i kemijske promjene).</p> <p>Agregatna stanja tvari.</p> <p>Postupci razdvajanja smjesa (dekantiranje, filtriranje, destilacija, ekstrakcija, kromatografija).</p> <p>Rasprostranjenost elemenata.</p> <p>Kemijski zakoni (Lavoisierov, Prustov, Daltonov, Gay-Lusaccov i Avogadrov zakon).</p>
Osnove kemijskoga računa	<p>Unificirana atomska jedinica mase.</p> <p>Maseni udjeli elemenata u spoju.</p> <p>Množina tvari (molarna masa i Avogadrov broj).</p> <p>Određivanje formule spoja (empirijska i molekulska).</p> <p>Molarni volumen plinova i opća plinska jednadžba</p> <p>Izračunavanje na osnovi kemijske jednadžbe.</p>
Građa atoma	<p>Otkriće atoma i Rutherfordov model.</p> <p>Daltonova atomska teorija.</p> <p>Građa atoma i subatomske čestice.</p> <p>Izotopi i izobari.</p> <p>Bohrov model atoma i spektri.</p> <p>Elektronski omotač atoma (ljuske, podljuske, orbitale i spin elektrona).</p> <p>Elektronska konfiguracija.</p>
Periodni sustav elemenata	<p>Suvremeni periodni sustav elemenata.</p> <p>Energija ionizacije i afinitet prema elektronu.</p> <p>Građa atoma i periodni sustav elemenata.</p> <p>Skupine i blokovi periodnoga sustava.</p> <p>Valencija atoma po skupinama.</p>

Kemijske veze	<p>Kako se atomi povezuju? (Vrste veza i Lewisova teorija.)</p> <p>Ionska veza (ionski spojevi, kationi i anioni).</p> <p>Kovalentna veza (jednostruka, dvostruka i trostruka).</p> <p>Geometrija molekule.</p> <p>Polarnost molekule.</p> <p>Međumolekularne sile (vodikove veze, Wan der Waalsove sile).</p> <p>Metalna veza.</p> <p>Molekulske orbitale.</p> <p>Svojstva metala.</p>
Otopine	<p>Disperzni sustavi (podjela).</p> <p>Iskazivanje sastava otopine.</p> <p>Otapanje čvrstih tvari u tekućinama.</p> <p>Otapanje soli, hidratizirani ioni.</p> <p>Nezasićene, zasićene i prezasićene otopine.</p> <p>Vrelište i ledište.</p> <p>Difuzija i osmoza.</p> <p>Koloidne otopine (optička svojstva, vrste i priprava).</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Kemija***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- razvijanje zanimanja za istraživanje i znanstvene metode,
- stvaranje radnih navika i sustavnosti u pristupu radu,
- ukazivanje na važnost kemije u suvremenome svijetu,
- osposobljavanje učenika za primjenu teorijskih znanja,
- shvaćanje činjenice kako reaktivnost tvari ovisi o energetskim promjenama u molekulama,
- stjecanje sposobnosti rješavanja jednadžbi kemijskih reakcija koje opisuju različite promjene,
- razvijanje odgovornosti pri radu s tvarima i različitim uređajima i
- usvajanje i razvijanje kritičkoga odnosa prema svome ponašanju u okolišu, racionalnoga odnosa prema korištenju energije te pravilnoga odnosa prema odlaganju i recikliranju otpadnih tvari.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Osnovna svojstva tekućina	3
Energija i kemijske promjene	8
Kemijska kinetika	6
Ravnoteža kemijskih reakcija	6
Kiseline, baze, soli	15
Elektrokemijski procesi	7
Kemijske reakcije i zadatci	4
Ponavljanje	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Osnovna svojstva tekućina	Osvrt na svojstva tekućina (1. razred). Svojstva tekućina: gustoća, napetost površine, viskoznost.
Energija i kemijske promjene	Uvod u termokemiju i energetske promjene pri otapanju. Određivanje reakcijske entalpije. Hessov zakon. Entalpije prijelaza. Vježbanje zadataka. Entropija i Gibbsova slobodna energija.
Kemijska kinetika	Uvod u kemijsku kinetiku. Brzina kemijske reakcije. Energija aktivacije. Mehanizam kemijskih reakcija. Čimbenici koji utječu na brzinu reakcije. Utjecaj katalizatora. Mjerenje brzine reakcija.
Ravnoteža kemijskih reakcija	Reverzibilne promjene i kemijska ravnoteža. Kc. Le Chatelierovo načelo i pomak kemijske ravnoteže.
Kiseline, baze, soli	Teorije o kiselinama i bazama. Elektrolitička disocijacija. Indikatori. Ionski produkt vode i pH Dobivanje kiselina i baza. Neutralizacija i titracija. Dobivanje soli. Topljivost soli. Produkt topljivosti. Hidroliza. Puferske otopine. Oksidoredukcija. Oksidacijski brojevi. Jednadžbe redoks-reakcija.
Elektrokemijski procesi	Uvod u elektrokemiju. Elektroliza talina. Elektroliza vode i vodenih otopina kiselina, baza i soli. Faradayevi zakoni elektrolize.

	<p>Galvanski članci i akumulatori.</p> <p>Korozija.</p>
Kemijske reakcije i zadatci	<p>Vrste kemijskih reakcija.</p> <p>Taložne reakcije.</p> <p>Oksido-reduksijske reakcije.</p> <p>Reakcije neutralizacije.</p> <p>Endotermne i egzotermne reakcije.</p> <p>Vježbanje zadataka.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Kemija***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- razvijanje zanimanja za prirodne znanosti,
- ukazivanje na važnost kemije u svagdanjem životu,
- razvijanje navike za uočavanje promjena, njihovo promatranje i mjerjenje,
- osposobljavanje učenika za primjenu teorijskoga znanja,
- osposobljavanje učenika za izvođenje kemijskih pokusa te razvijanje odgovornosti pri radu s kemikalijama i različitim uređajima,
- uočavanje uzajamne veze pokusa i teorije,
- stjecanje sposobnosti rješavanja jednadžbi kemijskih reakcija koje opisuju različite promjene,
- osposobljavanje učenika za primjenu poznatih kemijskih i fizikalnih zakonitosti na već poznate ili nove kemijske i fizikalne pojave,
- upoznavanje s osnovnim svojstvima metala i nemetala te njihovih spojeva i
- usvajanje i razvijanje kritičkoga odnosa prema svome ponašanju u okolišu, racionalnoga odnosa prema korištenju energije te pravilnoga odnosa prema odlaganju i recikliraju otpadnih tvari.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod u proučavanje anorganske kemije	4
Kristali	3
Metali	16
Nemetali	21
Tehnološki važni materijali	3
Ponavljanje	23

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod u proučavanje anorganske kemije	PSE (opća svojstva). PSE (periodičnost fizičkih i kemijskih svojstava elemenata). Spojevi metala i nemetala s vodikom. Spojevi s kisikom – oksidi.
Kristali	Vanjski izgled kristala. Unutarnja grada (kristalna rešetka i kristalni sustavi). Vrste kristala (kristali metala, ionski kristali i molekulski kristali).
Metali	Opća svojstva metala. Alkalijski metali (svojstva i rasprostranjenost u prirodi). Spojevi alkalijskih metala (spojevi natrija). Zemnoalkalijski metali (rasprostranjenost u prirodi i svojstva). Spojevi zemnoalkalijskih metala (spojevi kalcija). Biološka važnost alkalijskih i zemnoalkalijskih metala. Tehnički važni metali. Željezo (svojstva i proizvodnja). Legure željeza. Korozija i zaštita od korozije. Bakar (svojstva i proizvodnja). Spojevi i legure bakra. Aluminij (svojstva i proizvodnja). Spojevi aluminija. Teški metali.
Nemetali	Vodik (rasprostranjenost u prirodi). Svojstva i dobivanje vodika. Halogeni elementi (rasprostranjenost i svojstva). Klor i njegovi spojevi. Halkogeni elementi (rasprostranjenost i svojstva). Kisik (svojstva i dobivanje).

	<p>Zrak.</p> <p>Voda.</p> <p>Sumpor (rasprostranjenost i svojstva).</p> <p>Spojevi sumpora.</p> <p>Kisele kiše.</p> <p>Dušikova skupina elemenata (rasprostranjenost i svojstva elemenata XV. skupine).</p> <p>Dušik (svojstva i spojevi).</p> <p>Fosfor (svojstva i spojevi).</p> <p>Umjetna gnojiva.</p> <p>Ugljikova skupina elemenata (rasprostranjenost i svojstva elemenata XIV. skupine).</p> <p>Ugljik (svojstva i rasprostranjenost).</p> <p>Anorganski spojevi ugljika (oksiidi, ugljična kiselina i soli).</p> <p>Efekt staklenika.</p> <p>Silicij i silikati.</p> <p>Biološka važnost nemetala.</p>
Tehnološki važni materijali	<p>Cement.</p> <p>Porculan.</p> <p>Staklo.</p> <p>Keramika.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Kemija***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- razvijanje zanimanja za prirodne znanosti,
- ukazivanje na važnost kemije u suvremenome svijetu,
- upoznavanje s nomenklaturom, svojstvima i uporabom organskih spojeva,
- osposobljavanje učenika za primjenu teorijskoga znanja,
- uočavanje uzajamne veze pokusa i teorijskoga znanja,
- iniciranje želje za novim saznanjima,
- povezivanje stečenih znanja s primjenom u svagdanjem životu i
- razvijanje radnih navika i normi ponašanja radi očuvanja vlastitoga zdravlja i zdrave životne sredine.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod	3
Ugljikovodici	13
Organski spojevi s kisikom	14
Ugljikohidrati	6
Organski spojevi s dušikom	6
Ponavljanje	18

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod	<p>Veza anorganske s organskom kemijom.</p> <p>Grada C-atoma, hibridizacija.</p> <p>σ i π veza.</p>
Ugljikovodici	<p>Alkani i cikloalkani (nomenklatura, izomerija, svojstva).</p> <p>Alkeni i cikloalkeni (nomenklatura, izomerija, svojstva)</p> <p>Alkini (nomenklatura, svojstva).</p> <p>Areni, struktura benzena, aromatičnost, svojstva i uporaba.</p> <p>Nafta i petrokemija.</p> <p>Halogenalkani.</p>
Organski spojevi s kisikom	<p>Alkoholi (građa, nomenklatura).</p> <p>Svojstva i dobivanje metanola, etanola i glicerola.</p> <p>Fenoli i eteri (nomenklatura, svojstva i primjena).</p> <p>Aldehydi i ketoni (nomenklatura i svojstva).</p> <p>Karboksilne kiseline (nomenklatura, svojstva, mravlja i octena kiselina).</p> <p>Derivati karboksilnih kiselina – esteri (dobivanje i svojstva).</p> <p>Masti i ulja (građa i svojstva).</p> <p>Saponifikacija, mehanizam pranja.</p>
Ugljikohidrati	<p>Stereoizomerija, kiralnost molekula.</p> <p>Pojam ugljikohidrata i njihova podjela.</p> <p>Monosaharidi, glukoza i fruktoza.</p> <p>Disaharidi, glikozidna veza.</p> <p>Polisaharidi, škrob, celuloza i glikogen.</p>
Organski spojevi s dušikom	<p>Aminokiseline (građa, svojstva).</p> <p>Peptidna veza.</p> <p>Proteini (struktura i podjela).</p> <p>Enzimi (građa, enzimske reakcije).</p> <p>Heterociklički spojevi (struktura).</p> <p>Nukleinske kiseline (struktura, genetička šifra, komplementarnost).</p>

NASTAVNI PREDMET: **Kemija (izborna nastava)**

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- razvijanje zanimanja za istraživanje i znanstvene metode,
- stvaranje radnih navika i sustavnosti u pristupu radu,
- ukazivanje na važnost kemije u suvremenome svijetu,
- osposobljavanje učenika za primjenu teorijskih znanja,
- stjecanje sposobnosti rješavanja jednadžbi kemijskih reakcija koje opisuju različite promjene i
- usvajanje kritičkoga odnosa prema svome ponašanju u okolišu, racionalnoga odnosa prema korištenju energije te pravilnoga odnosa prema odlaganju i recikliranju otpadnih tvari.

PROGRAMSKE CIJELINE I TEME	BROJ SATI
Povijest kemije	2
Nobelova nagrada	2
Atom (struktura atoma)	3
Radioaktivnost	5
Veze među atomima	3
Stehiometrijska izračunavanja	7
Posljedice onečišćenja kemikalijama	3
Ponavljanje	10

PROGRAMSKE CIJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Povijest kemije	Alkemija. Kemija kao prirodna znanost.
Nobelova nagrada	Značenje Nobelove nagrade i povijest Nobelove nagrade. Hrvatski nobelovci.
Atom (struktura atoma)	Atom. Atomski brojevi i atomske mase. Kvantni brojevi. Atomska spektroskopija.
Radioaktivnost	Pojam radioaktivnosti. Vrste radioaktivnoga zračenja i doze radioaktivnoga zračenja. Zakon radioaktivnoga pomaka. Brzina radioaktivnoga raspada. Umjetne nuklearne reakcije.
Veze među atomima	Opće karakteristike stvaranja veze. Donorske veze. Složeni spojevi.
Stehiometrijska izračunavanja	Molarne veličine. Otopine (iskazivanje sastava otopina, pripremanje otopina, razrjeđivanje i miješanje otopina). Izračunavanja na temelju kemijske jednadžbe. Određivanje empirijske i molekulske formule.
Posljedice onečišćenja kemikalijama	Utjecaj polutanata na životnu sredinu. Posljedice onečišćenja atmosfere, hidrosfere i tla kemikalijama. Mehanizmi štetnoga djelovanja kemikalija. Otpad, odlaganje otpada. Kemijska, fizikalna i mikrobiološka obradba otpada, recikliranje.

NASTAVNI PREDMET: ***Kemija (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- svladavanje postupaka taložnih reakcija (dokazivanje kationa i aniona),
- upoznavanje osnove gravimetrijske analize,
- svladavanje volumetrijskih postupaka analize,
- shvaćanje važnosti čistoće i preciznosti u radu,
- razvijanje sustavnosti i urednosti pri obradbi podataka,
- povezivanje teoretske osnove i praktičnih postupaka rješavanjem zadataka,
- svladavanje osnova kemijskoga računa i njegove primjene,
- učenje strukture i nomenklature organskih i anorganskih spojeva,
- stjecanje osnovnih znanja o biokemijskim procesima,
- razvijanje odgovarajućih radnih navika i normi ponašanja kako bi se očuvalo vlastito zdravlje i zdrava životna sredina i
- osposobljavanje za nastavak obrazovanja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Kvalitativna analiza	6
Kvantitativna analiza	4
Posjeti tehnološkim procesima	3
Stehiometrijski zadatci	7
Kvalitativni sastav organskoga spoja (laboratorijske vježbe)	1
Organske sinteze (laboratorijske vježbe)	2
Prekristalizacija organskih spojeva (laboratorijske vježbe)	1
Nomenklatura i reakcije organskih spojeva	4
Osnovni pojmovi metabolizma	2
Vitamini, hormoni, minerali	3
Lijekovi	2
Ponavljanje	25

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Kvalitativna analiza	<p>Metode kvalitativne analize.</p> <p>Podjela kationa na analitičke skupine.</p> <p>Podjela i karakteristične reakcije na katione: I., II., III., IV., V. i VI. analitičke skupine.</p> <p>Pojedinačno dokazivanje aniona.</p>
Kvantitativna analiza	<p>Laboratorijsko posuđe i pribor u gravimetrijskoj i volumetrijskoj analizi.</p> <p>Gravimetrijska analiza.</p> <p>Proizvod topljivosti.</p> <p>Mehanizam taloženja.</p> <p>Onečišćenje taloga.</p> <p>Faze gravimetrijskoga postupka.</p> <p>Volumetrijska analiza.</p> <p>Podjela volumetrijskih metoda.</p> <p>Metode neutralizacije.</p> <p>Titracije i titracijske krivulje.</p> <p>Određivanje mase NaOH titracijom s HCl.</p> <p>Taložne metode.</p> <p>Kompleksometrijske metode.</p> <p>Metode oksidacije i redukcije.</p> <p>Izračunavanje u volumetriji.</p>
Posjeti tehnološkim procesima	<p>Industrija kvasca.</p> <p>Proizvodnja detergenata.</p> <p>Proizvodnja piva.</p>
Stehiometrijski zadatci	<p>Molarne veličine.</p> <p>Određivanje empirijske i molekulske formule spoja.</p> <p>Izračunavanje na osnovi kemijske jednadžbe.</p> <p>Plinski zakoni.</p> <p>Koncentracije otopina.</p> <p>Osmotski tlak.</p> <p>Kulometri i zakoni elektrolize.</p>

Kvalitativni sastav organskoga spoja	Određivanje C,H,N, S i halogena u sastavu organskog spoja.
Organske sinteze (laboratorijske vježbe)	Dobivanje nitrobenzena iz benzena. Esterifikacija octene kiseline etanolom.
Prekristalizacija organskih spojeva (laboratorijske vježbe)	Prekristalizacija benzojeve kiseline. Prekristalizacija aspirina.
Nomenklatura i reakcije organskih spojeva	Nomenklatura i reakcije alkana, cikloalkana, alkena, alkina, arena, alkohola, etera, aldehida, ketona, karboksilnih kiselina i njihovih derivata, amina.
Osnovni pojmovi metabolizma	Anabolizam. Katabolizam. Glikoliza. Ciklus limunske kiseline. Razgradnja masti. Razgradnja aminokiselina.
Vitamini, hormoni, minerali	Uloga vitamina u stanici. Pregled vitamina i njihova uloga u organizmu. Reakcije i dokazivanje vitamina. Hormoni. Vrste hormona. Najvažniji hormoni i njihova uloga. Mineralni elementi i elementi u tragovima.
Lijekovi	Lijekovi. Lijekovi protiv infektivnih bolesti. Lijekovi protiv virusnih infekcija.
Preradba testova za razredbene ispite	Građa atoma i PSE. Elektronska konfiguracija. Kemijske veze. Kiseline, baze, soli. Izračunavanje pH vrijednosti. Reakcije neutralizacije. Hidroliza soli. Oksidacijski brojevi. Redoks-reakcije.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica kemije.
2. Profesor/profesorica kemije i biologije.
3. Diplomirani/diplomirana inženjer/inženjerka kemije s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
4. Diplomirani/diplomirana inženjer/inženjerka kemijske tehnologije s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
5. Magistar/magistra struke.

10. BIOLOGIJA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA BIOLOGIJU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- stjecanje općih znanja o pojavama i procesima u prirodi,
- poticanje zanimanja za prirodu, njezino istraživanje i razumijevanje na temelju znanstvenih spoznaja,
- stjecanje znanja iz područja bioloških znanosti kako bi se bolje razumjele biološke pojave, procesi i zakonitosti te suvremena znanstvena dostignuća i
- razvijanje svijesti o čovjeku kao dijelu prirode i jačanje njegove ekološke svijesti i pravilnoga odnosa prema svemu što ga okružuje.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Biologija*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- proširivanje i produbljivanje odgovarajućih znanja, vještina, sposobnosti i stavova koje su učenici stekli u osnovnoj školi,
- stjecanje novih znanja iz područja bioloških znanosti,
- upoznavanje s organizacijom i funkcijom stanice, biokemijskim i fizičkim procesima u stanici i razmnožavanjem stanice i
- savladavanje metoda promatranja i pokusa, kao i tehnika rukovanja odgovarajućim priborom i uređajima.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Biologija – znanost o životu	4
Podrijetlo života na Zemlji	4
Biogeni elementi i kemijski spojevi	8
Virusne i subvirusne infektivne čestice	2
Metode istraživanja u citologiji	4
Organizacija i građa prokariotske stanice	4
Organizacija i građa eukariotske stanice	6
Osnove nasljeđivanja i stanični ciklus	11
Stanični metabolizam	3
Ponavljanje	24

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Biologija – znanost o životu	Uvod u biologiju. Istraživanja u biologiji. Sistematika živih bića. Opća obilježja živih bića. Organizacijske razine živoga svijeta.
Podrijetlo života na Zemlji	Evolucija svemira, postanak Sunčeva sustava i planeta Zemlje. Kemijska i biološka evolucija.
Biogeni elementi i kemijski spojevi	Biogeni elementi. Voda – biološki značajna anorganska molekula. Ugljikohidrati. Lipidi. Bjelančevine (proteini). Enzimi. Vitamini.
Virusne i subvirusne infektivne čestice	Virusi.
Metode istraživanja u citologiji	Povijest istraživanja stanica. Upoznavanje mikroskopa i tehnike mikroskopiranja (laboratorijska vježba). Ostale metode istraživanja stanice.
Organizacija i građa prokariotske stanice	Organizacija prokariotske stanice. Bakterije. Cijanobakterije (modrozelene alge).
Organizacija i građa eukariotske stanice	Organizacija i podrijetlo eukariotske stanice. Građa stanične membrane. Prijenos kroz staničnu membranu. Citoplazmatski organeli i strukture. Organeli i strukture biljne stanice.
Osnove nasljeđivanja i stanični ciklus	Nukleinske kiseline. Replikacija DNA. Biološka sinteza bjelančevina. Regulacija aktivnosti gena.

	<p>Geni i svojstva (gen, enzim, biokemijska reakcija, genotip, fenotip).</p> <p>Citoplazmatsko nasljeđivanje.</p> <p>Stanična jezgra (kromatin, kromosom).</p> <p>Životni ciklus stanice i kromosomske garniture.</p> <p>Mitoza.</p> <p>Mejoza.</p>
Stanični metabolizam	<p>Energija i pretvorba energije, ATP.</p> <p>Fotosinteza.</p> <p>Stanično disanje i vrenja.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Biologija***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODISNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- stjecanje osnovnih znanja, vještina, sposobnosti i stavova o osnovnim oznakama pojedinih skupina biosustava, njihovoj filogeniji, biogeografiji, položaju u prirodi i gospodarstvenoj važnosti, te razvijanje osjećaja za prirodu i zaštitu njezina naslijedja,
- definiranje pojma „biosistematika“, usvajanje znanja o sistematskim kategorijama i definiranje pojma „dvoimeno nazivlje“,
- upoznavanje građe i podjela algi, gljiva i lišaja,
- upoznavanje načina razmnožavanja i građe stablašica,
- upoznavanje golosjemenjača i kritosjemenjača,
- upoznavanje građe i podjela praživotinja i
- upoznavanje građe i podjela beskralježnjaka i kralježnjaka.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Biološka raznolikost i evolucija živih organizama	2
Alge	4
Gljive	4
Carstvo biljaka	14
Carstvo životinja	26
Ponavljanje	20

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Biološka raznolikost i evolucija živih organizama	Biološka raznolikost. Uvod u biosistematiku.
Alge	Kremene, zelene, crvene, smeđe alge.
Gljive	Algašice. Mješinarke. Stapčarke. Lišaji.
Carstvo biljaka	Osnovna obilježja. Podjela biljaka. Biljna tkiva i organi. Mahovine. Papratinjače. Golosjemenjače. Kritosjemenjače.
Carstvo životinja	Raznolikost i rasprostranjenost životinja. Protozoa. Metazoa: mnogostanične životinje, spužve. Životinska tkiva. Ameria: žarnjaci, plošnjaci, oblenjaci, mekušci. Polymeria: kolutićavci, člankonošci. Oligomeria: bodljikaši. Chordata: osnovna obilježja, plaštenjaci, svitkoglavci, kralježnjaci (kružnouste, ribe, vodozemci, gmazovi, ptice, sisavci).

NASTAVNI PREDMET: *Biologija*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje s predmetima proučavanja biokemije i fiziologije kao i njihovim dostignućima,
- shvaćanje tijeka općih fizioloških promjena i procesa u biljnome, životinjskom i ljudskom organizmu,
- uočavanje i shvaćanje složenosti funkcije biljnoga organizma i važnosti biljaka za ostale organizme na Zemlji,
- uočavanje međudjelovanja žive i nežive prirode i njihov odnos i djelovanje na život biljaka i ostalih živih organizama,
- upoznavanje građe i funkcije ljudskoga i životinjskog organizma,
- utjecaj prehrane i načina života na zdravlje,
- razumijevanje tijeka procesa fotosinteze i biološke oksidacije i
- razvijanje svijesti o čovjeku kao dijelu prirode.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Fiziologija mijene tvari i energije	12
Rast i razvitak biljnoga organizma	4
Gibanje biljaka	1
Fiziologija čovjeka i životinja	1
Živčani i osjetilni sustav	8
Endokrini sustav	3
Krv i imunost	5
Srce i krvožilni sustav	4
Sustav organa za disanje	2
Sustav organa za probavu	4
Sustav organa za izlučivanje	3
Sustav organa za kretanje	2
Spolni i reproduktivni sustav	3
Ponavljanje	18

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Fiziologija mijene tvari i energije	Fitofiziologija. Tvari od kojih su građene biljke. Voda i promet vode u biljci. Mineralna ishrana. Tipovi ishrane. Fotosinteza. Biološka oksidacija.
Rast i razvitak biljnoga organizma	Rast, diferencijacija, embrionalni razvoj. Fiziologija cvjetanja. Fiziologija sjemenki i ploda. Biljni hormoni.
Gibanje biljaka	Lokomotorna i organomotorna gibanja.
Fiziologija čovjeka i životinja	Uvod.
Živčani i osjetilni sustav	Neuron, sinapsa, živac. Središnji živčani sustav (dijelovi i funkcije mozga i leđne moždine). Vegetativni živčani sustav. Osjetila vida, sluha, ravnoteže, okusa, mirisa, opipa.
Endokrini sustav	Hormonska regulacija. Endokrine žlijezde (hormoni i zadaće).
Krv i imunost	Sastav, svojstva i zadaće krvi. Eritrociti, krvne skupine. Leukociti, DKS, imunost. Trombociti, zgrušavanje krvi.
Srce i krvožilni sustav	Građa i rad srca. Optok krvi, krvne žile i krvni tlak.
Sustav organa za disanje	Građa i tipovi dišnoga sustava. Fiziološki procesi disanja.
Sustav organa za probavu	Hranjive tvari, građa i uloge probavnih organa, enzimska razgradnja i apsorpcija hrane.
Sustav organa za izlučivanje	Koža (građa i uloge) i termoregulacija. Mokraćni sustav (građa i funkcije).
Sustav organa za kretanje	Kosti. Mišići.
Spolni i reproduktivni sustav	Spolni organi. Oplodnja i embrionalni razvoj. Kontracepcija, spolne i spolno prenosive bolesti.

NASTAVNI PREDMET: ***Biologija***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- usvajanje potrebnih znanja o genetičkoj kontroli i regulaciji organizacijskoga i funkcionalnog integriteta i kontinuiteta živih sustava na molekulskoj, staničnoj, individualnoj i populacijskoj razini te mogućnostima manipulacije genetičkim materijalom,
- uočavanje jedinstva žive i nežive prirode, odnosno međuzavisnosti živih i neživih sustava, procesa kruženja tvari i poticanja energije u ekosustavu,
- razvijanje ekološke svijesti kod učenika,
- uočavanje zakonitosti distribucije, klime, zemljišta i biocenoze na Zemlji,
- upoznavanje osnovnih dokaza, izvora i čimbenika tijeka i drugih odrednica procesa evolucije i
- oblikovanje stava i uvjerenja kod učenika o stalnom razvoju živoga svijeta i drugih univerzalnih odgojnih vrijednosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Genetika	18
Evolucija	12
Ekologija	15
Ponavljanje	15

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Genetika	<p>Uvod u genetiku – DNA, RNA.</p> <p>Morfologija kromosoma.</p> <p>Kromosomske garniture i determinacija spola.</p> <p>Stanične diobe.</p> <p>Geni i svojstva (gen, enzim, biokemijska reakcija, osobina, genotip, fenotip, multiplialelizam, monogenske i poligenske osobine).</p> <p>Osnovni pojmovi u Mendelovoj genetici, odnosi između alela, monohibridno i dihibridno križanje i Mendelovi zakoni.</p> <p>Mutacije i mutageni čimbenici.</p> <p>Genopatije.</p> <p>Kromosomopatije.</p> <p>Geni u populaciji, rodoslovna i blizanačka metoda.</p> <p>Biotehnologija.</p> <p>Gensko inženjerstvo (rekombinantna DNA).</p> <p>Genomsko inženjerstvo (kloniranje).</p>
Evolucija	<p>Uvod.</p> <p>Postanak organskih molekula od pratvari – kemijска evolucija.</p> <p>Teorije organske evolucije.</p> <p>Dokazi evolucije.</p> <p>Selekcija.</p> <p>Promjenljivost (nasljedna i nenasljedna).</p> <p>Genski drift.</p> <p>Izolacija.</p> <p>Tipovi i stupnjevi evolucije i specijacije.</p> <p>Biološko podrijetlo i evolucija čovjeka.</p>
Ekologija	<p>Uvod u ekologiju.</p> <p>Biosfera, životne sredine i oblasti.</p> <p>Ekološki čimbenici i ograničavajući čimbenik.</p> <p>Toplota, voda, svjetlost i zrak kao ekološki čimbenici.</p> <p>Stupnjevi biološke i ekološke integracije. Populacija.</p> <p>Biocenoza i ekosustav.</p> <p>Kruženje materije i protok energije.</p> <p>Organska produkcija u ekosustavima.</p> <p>Distribucija ekosustava (vodoravna i vertikalna, primarni i sekundarni ekosustavi).</p> <p>Ekosustavi rijeke i jezera.</p> <p>Ekosustavi mora i oceana.</p> <p>Onečišćenje okoliša (zraka, tla, voda).</p>

NASTAVNI PREDMET : *Biologija (izborna nastava)*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upućivanje učenika u laboratorijski rad i tehnike te upotpunjavanje spoznaje iz citologije i fiziologije biljaka i životinja,
- osposobljavanje učenika za samostalno izvođenje promatranja i pokusa,
- oblikovanje stavova o pravilnome odnosu prema stanju, zaštiti i njezi funkcionalnih sustava organizma,
- olakšavanje stjecanja znanja iz bioloških znanosti tijekom daljnjega obrazovanja i
- razumijevanje suvremenih znanstvenih dostignuća.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod	2
Citologija + vježbe	6
Fiziologija biljaka + vježbe	8
Fiziologija životinja i čovjeka + vježbe	12
Ponavljanje	7

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Uvod u izbornu nastavu	Pregled plana i programa izborne nastave. Pravila za praktični rad. Rad u biološkome laboratoriju. Ponašanje u laboratoriju. Laboratorijski pribor.
Citologija	Mikroskop i mikroskopiranje. Promatranje biljne stanice – pokorice luka. Promatranje stominoga aparata – tradescancije. Promatranje poprečnoga prereza lista. Promatranje kloroplasta i kromoplasta u listovima, korijenu i plodovima. Fizičko-kemijske pojave u protoplastu – difuzija i osmoza.
Fiziologija biljaka	Korijenov tlak i kapilarnost. Transpiracija. Fotosintetski pigmenti – ekstrakcija klorofila iz listova, izdvajanje karotena i dokazivanje karotenoida, izdvajanje antocijana. Promatranje ponašanja pigmenata u kiselome i lužnatom mediju. Dokazivanje organske tvari kao proizvoda fotosinteze. Promatranje škrobnih zrna iz gomolja krumpira, sjemena graha i sjemena pšenice. Promatranje ovisnosti fotosinteze o okolišnim čimbenicima: koncentracija CO ₂ , intenzitet svjetlosti, temperatura. Klijanje sjemena i utjecaj mineralnih materija na rast i razvoj biljaka. Fototaksije i fotoperiodizmi.
Fiziologija životinja i čovjeka	Bolesti, njega i zaštita receptornih organa i funkcija. Provjera funkcije sluha i vida. Bolesti, njega i zaštita živčanoga sustava. Toksikomanije: tabakizam, alkoholizam i narkomanija. Bolesti, njega i zaštita endokrinoga, cirkulacijskog, probavnog, respiracijskog, potpornog i reproduktivnog sustava te organa za izlučivanje. Određivanje krvnih skupina. Određivanje vrijednosti tlaka tjelesnih tekućina.

NASTAVNI PREDMET: ***Biologija (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset(60)

ZADAĆE:

- ponavljanje i proširivanje informacija o fiziologiji čovjeka,
- osposobljavanje učenika za logičko zaključivanje i shvaćanje međusobne povezanosti organskih sustava kako bi dobili sliku o jedinstvenosti ljudskoga organizma,
- ponavljanje i proširivanje znanja o genetici, citologiji i biokemijskome sastavu protoplasata,
- sažimanje gradiva iz ekologije i sistematike kroz odlazak na teren ili u prirodoslovni muzej i
- pripremanje učenika za polaganje maturalnoga i razredbenog ispita.

PROGRAMSKE CJELINE	BROJ SATI
Genetika	14
Citologija i biokemijski sastav protoplasata	8
Organski sustavi ljudskoga organizma	11
Ekologija, ishrana u prirodi, GMO	9
Ponavljanje	18

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Genetika	DNA i RNA. Autoreprodukacija i reparacija DNA. Biosinteza bjelančevina. Regulacija djelovanja gena. Stanični ciklus – interfaza. Mitoza. Mejoza. Monohibridno i dihibridno križanje. Tipovi naslijeda (spolno, autosomno, dominantno, recesivno). Nasljeđivanje krvnih skupina i Rh-faktora. Rodoslovlja (vježbe na odabranim primjerima). Vezani geni i istraživanja na vinskoj mušici.
Citologija i biokemijski sastav protoplasta	Prokariotska stanica. Eukariotska stanica (biljna i životinjska, organele). Organski i neorganski sastojci protoplasta.
Organski sustavi ljudskoga organizma	Živčani sustav. Endokrini sustav. Sustav organa za probavu. Poremećaji u prehrani. Sustav organa za optok krvi. Sustav organa za disanje. Sustav organa za izlučivanje. Reproduktivni organi i embrionalni razvoj.
Ekologija i prehrana u prirodi	Odlazak na teren (park ili šumu) ili u prirodoslovni muzej. Primarni klimatogeni ekosustavi. Ljekovite biljke i upute za herbariziranje. Ishrana u prirodi. GMO.
Pripreme za polaganje maturalnih i razredbenih ispita	Pripremanje učenika usmenom i pismenom provjerom znanja.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica biologije.
2. Profesor/profesorica biologije i kemije.
3. Diplomirani biolog/diplomirana biologinja s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
4. Diplomirani inženjer/diplomirana inženjerka biologije s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
5. Magistar/magistra struke.

11. POVIJEST

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA POVIJEST

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- ovladavanje znanjem o razvoju ljudskoga društva, od njegova postanka do suvremenog doba, kako bi na osnovi spoznate prošlosti učenici bili u mogućnosti shvatiti vrijeme u kojemu žive te se istovremeno, na odgovarajući način, okrenuti budućnosti i
- odgajanje građana korisnih zajednici: zrelih, odgovornih, otvorenih, društvenih, čovječnih, tolerantnih, kritičkih, spremnih za rješavanje zajedničkih problema i opredijeljenih za demokraciju, pravnu državu, slobodu i miroljubivost.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Povijest*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s nastankom, razvojem i životom čovjeka u prapovijesno doba,
- upoznavanje učenika s raspadom rodovskoga društva i stvaranjem najstarijih država na prostoru Bliskoga istoka, Indije i Kine,
- upoznavanje učenika s razvojem grčkih gradova-država (polisa) i s njihovim aristokratskim i demokratskim uređenjem, kulturnim i umjetničkim dostignućima,
- upoznavanje učenika s pojmom, nastankom, širenjem i značenjem helenizma u svjetskoj povijesti,
- upoznavanje učenika s nastankom i razvojem Rimskoga Carstva kao najorganiziranije države robovlasničkoga društva, njezinom kulturom i načinom života,
- upoznavanje učenika s pojavom i prvotnim razvojem kršćanstva,
- upoznavanje učenika s uzrocima propasti Zapadnoga Rimskog Carstva i procesima koji su uslijedili i doveli do smjene povijesnih epoha – svršetak staroga i početak srednjega vijeka,
- upoznavanje učenika sa životom, običajima i kulturom Ilira u antičko doba na prostorima Hrvatske, Bosne i Hercegovine i susjednih zemalja i
- upoznavanje učenika s pojavom i širenjem rimske vlasti na spomenutome prostoru, glavnim procesima koji su se tada odvijali te ukupnoj antičkoj baštini koja je tu nastala.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod u učenje povijesti	1
Život i kultura ljudi u prapovijesno doba	4
Države i narodi Staroga istoka	9
Život i kultura starih Grka	12
Život i kultura starih Rimljana	20
Antičko doba na području današnje BiH i Hrvatske	3
Ponavljanje	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Uvod u učenje povijesti	<p>Definicija povijesti.</p> <p>Podjela povijesti.</p> <p>Računanje vremena.</p> <p>Povijesni izvori.</p> <p>Predmet i područje istraživanja povijesti.</p> <p>Povjesništvo ili historiografija.</p> <p>Pomoćne povijesne znanosti.</p>
Život i kultura ljudi u prapovijesno doba	<p>Starije, srednje i mlađe kameno doba (paleolitik, mezolitik, neolitik).</p> <p>Razvoj oruđa i oružja, način privređivanja, prva naselja i gradovi, razvoj kulture i umjetnosti.</p> <p>Starije i mlađe kameno doba na tlu Hrvatske i BiH, najvažnije lokacije.</p> <p>Metalno doba, prijelazno razdoblje (eneolitik), najvažnija nalazišta i kulture (u svijetu, BiH i Republici Hrvatskoj).</p>
Države i narodi Staroga istoka	<p>Egipatska država (područje nastanka, gospodarstvo, Stara, Srednja i Nova država).</p> <p>Život, kultura i vjerovanja starih Egipćana.</p> <p>Države na prostoru Mezopotamije: Sumer, Akad, Babilonsko Carstvo, Asirsko Carstvo, Novobabilonsko Carstvo.</p> <p>Život, kultura i vjerovanja naroda Mezopotamije.</p> <p>Židovska država (nastanak, najvažniji vladari, kultura i vjerovanje).</p> <p>Fenicija (pomorski polisi, razvoj obrta i posredničke trgovine, nastanak glasovnoga pisma).</p> <p>Medija i Perzija (organizacija države, perzijske satrapije, najvažniji vladari, razvitak gospodarstva,</p>

	<p>kultura i vjerovanja).</p> <p>Stara Indija (najstariji stanovnici, indijske kaste, razvoj gospodarstva, kultura Indije i vjerovanja Indijaca).</p> <p>Stara Kina (najvažnije dinastije, gospodarstvo, kultura i vjerovanja).</p>
Život i kultura starih Grka	<p>Doseljavanje Grka, grčka plemena, kretska i mikenska kultura.</p> <p>Gospodarstvo grčkih polisa.</p> <p>Velika grčka kolonizacija (smjerovi kolonizacije i najvažnije kolonije).</p> <p>Sparta i Atena (najvažniji grčki polisi, ustroj vlasti i uređenje polisa, Atenski zakonodavci).</p> <p>Vjerovanja starih Grka i grčka mitologija.</p> <p>Grčko-perzijski ratovi (uzroci, povod, tijek rata i posljedice).</p> <p>Zlatno doba Atene (Periklove reforme i pobjeda demokracije).</p> <p>Peloponeski rat (uzroci, povod, tijek rata i posljedice).</p> <p>Grčka znanost i umjetnost u IV. stoljeću (razvoj povijesti, književnosti, govorništva, filozofije i umjetnosti).</p> <p>Helenističko doba (Filip II. i Aleksandar Veliki, Aleksandrova osvajanja).</p> <p>Raspad Aleksandrova Carstva (države dijadoha).</p>
Život i kultura starih Rimljana	<p>Apeninski poluotok i njegovi stanovnici (Etruščani, njihova kultura i pismo, dolazak Latina).</p> <p>Početci uspona Rima (Legenda o osnutku Rima, doba kraljeva, prvi ratovi Rimljana).</p> <p>Ustrojstvo Rimske Republike (konzulat, senat, narodna skupština, staleške borbe između patricija i plebejaca).</p> <p>Punski ratovi (Prvi, Drugi i Treći, Hanibalova osvajanja i dolazak nadomak Rimu).</p> <p>Uspon Rimske Republike (organizacija vlasti, rimska</p>

	<p>vojska, razvitak gradova, rimska kultura).</p> <p>Društvene suprotnosti i sukobi u Rimu (reforme braće Grakho, vojnička reforma, građanski rat i Sulina diktatura).</p> <p>Doba građanskih ratova (Spartakov ustanak, Prvi trijumvirat, Cezar, Kras i Pompej).</p> <p>Drugi građanski rat (Cezar imperator, Drugi trijumvirat, Marko Anonije, Oktavijan i Lepid).</p> <p>Car August i njegovo doba (uvodenje principata, rođenje Isusa Krista, početci razvoja kršćanstva).</p> <p>Doba uspona Carstva (carevi Tiberije, Kaligula, Neron, Vespazijan, Trajan, Hadrijan, Marko Aurelije).</p> <p>Društvene prilike u Rimskome Carstvu (Rimski mir, život i kultura Rimljana).</p> <p>Kasno doba Carstva (vojna anarhija i posljedice, širenje kršćanstva i progoni kršćana).</p> <p>Dioklecijan i Konstantin (preuređenje Carstva, prestanak progona kršćana, Milanski edikt, nastanak Konstantinopola).</p> <p>Stari Germani (Istočni, Zapadni i Sjeverni, život, zanimanja i vjera Germana).</p> <p>Huni i seoba naroda (najezda Huna i seoba Germana prema granicama Carstva, podjela Rimskoga Carstva 395. godine, nastanak prvih germanskih država, pad Zapadnoga Rimskog Carstva 476. godine, kraj staroga i početak srednjega vijeka).</p>
Antičko doba na području današnje BiH i Hrvatske	Prvi poznati narodi na tlu današnje Republike Hrvatske i BiH potkraj Rimske Republike: Iliri, Kelti, Grci, ratovi Rimljana i Ilira, uspostava i obilježje rimske vlasti, rimske provincije na tlu današnje Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine u kasno doba Carstva, ostaci rimske kulture i baštine na prostorima BiH i Republike Hrvatske.

NASTAVNI PREDMET: ***Povijest***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s događanjima u Europi neposredno nakon seobe naroda, nastankom i raspadom Franačke, nastankom i širenjem islama,
- upoznavanje učenika s doseljenjem Hrvata i njihovom teritorijalnom organizacijom,
- upoznavanje učenika s društvenim i gospodarskim odnosima u srednjem vijeku,
- upoznavanje učenika s važnošću i razvitkom zapadnoeuropskih i istočnoeuropskih država, pojavom Osmanlija, njihovim osvajanjima i posljedicama,
- upoznavanje učenika s europskim državama u razvijenome srednjem vijeku i
- upoznavanje učenika s odnosima Hrvatske i Ugarske i povijesnim razvitkom bosanske srednjovjekovne države.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Europski i mediteranski svijet u ranome srednjem vijeku	6
Hrvatska, Bosna i ostale južnoslavenske zemlje u ranome srednjem vijeku (VII. – XI. stoljeće)	7
Europa u razvijenome srednjem vijeku (XII. – XV. stoljeće)	8
Hrvatska i Bosna u doba razvijenoga i kasnog srednjeg vijeka (XII. – XVI. stoljeće)	8
Razdoblje velikih geografskih otkrića (XV. – XVII. stoljeće)	6
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u novome vijeku (XVI. – XVIII. stoljeće)	14
Ponavljanje	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Europski i mediteranski svijet u ranome srednjem vijeku	<p>Europa pod naletom barbara i velika seoba naroda.</p> <p>Franačka država u vrijeme dinastija Merovinga i Karolinga.</p> <p>Pojava i širenje islama, arapski svijet (dinastije Omejada i Abasida).</p> <p>Bizant u razdoblju od Justinijana do raskola, 1054.</p> <p>Zapadni i Istočni Slaveni od VIII. do IX. stoljeća.</p> <p>Zapadna Europa do XI. stoljeća.</p> <p>Sveto Rimsko Carstvo Njemačkoga Naroda do 1122.</p>
Hrvatska, Bosna i ostale južnoslavenske zemlje u ranome srednjem vijeku (VII. – XI. stoljeće)	<p>Etnogeneza i dolazak Hrvata.</p> <p>Organiziranje prvih hrvatskih kneževina.</p> <p>Hrvatsko kraljevstvo u X. stoljeću.</p> <p>Razdoblje procvata srednjovjekovne Hrvatske (Petar Krešimir IV. i Dmitar Zvonimir).</p> <p>Slabljenje Hrvatske i ulazak u personalnu uniju do 1102.</p> <p>Hrvatsko društvo i kultura u doba narodnih vladara.</p> <p>Ostale južnoslavenske države u ranome srednjem vijeku.</p> <p>Bosna u ranome srednjem vijeku do 1180.</p>
Europa u razvijenome srednjem vijeku (XII. – XV. stoljeće)	<p>Društveni i gospodarski odnosi u razvijenome srednjem vijeku (XII. – XV. stoljeće), razvoj gradova i robnonovčane privrede.</p> <p>Križarski ratovi (uzroci, povod, tijek, posljedice).</p> <p>Bizant, Venecija, Bugarska, Srbija, Duklja do XV. stoljeća.</p> <p>Engleska u razvijenome srednjem vijeku.</p> <p>Francuska u razvijenome srednjem vijeku.</p> <p>Pirinejski i Apeninski poluotok u razvijenome srednjem vijeku.</p>

	<p>Zapadnoslavenske i istočnoeuropske zemlje (XII. – XV. stoljeće).</p> <p>Religijsko-društveni pokreti na kršćanskome Zapadu, nastanak Osmanskoga Carstva, društveno i vojno ustrojstvo.</p> <p>Širenje Osmanlija u XV. stoljeću.</p>
Hrvatska i Bosna u doba razvijenoga i kasnog srednjeg vijeka (XII. – XVI. stoljeće)	<p>Razdoblje vlasti Arpadovića u Hrvatskoj (1102. – 1301.).</p> <p>Hrvatska u doba Anžuvinaca (1301. – 1386./1409.).</p> <p>Bosna u vrijeme Kulina bana, Crkva bosanska.</p> <p>Bosna u XIII. st. i početkom XIV. st. (do 1322.).</p> <p>Razdoblje uspona srednjovjekovne Bosne u XIV. stoljeću.</p> <p>Vrhunac Bosanskoga kraljevstva.</p> <p>Kulturne i vjerske prilike u srednjovjekovnoj Bosni.</p> <p>Hrvatska od Sigismunda do Matijaša Korvina.</p> <p>Hrvatska u razdoblju od Matijaša Korvina do 1526.</p>
Razdoblje velikih geografskih otkrića (XV. – XVII. stoljeće)	<p>Velika geografska otkrića.</p> <p>Humanizam i renesansa.</p> <p>Protestantska reforma i katolička obnova.</p> <p>Apsolutne monarhije na europskome Zapadu.</p> <p>Apsolutizam u zapadnoeuropskim i istočnoeuropskim državama u XVI. i XVII. stoljeću.</p>
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u novome vijeku (XVI. – XVIII. stoljeće)	<p>Hrvatska u XVI. stoljeću do bitke za Siget.</p> <p>Hrvatska od bitke za Siget do mira u Žitvi.</p> <p>Zrinsko-frankopanski otpor bečkomu centralizmu.</p> <p>Hrvatska u vrijeme mletačke i osmanlijske vlasti.</p> <p>Dubrovačka Republika.</p> <p>Bosanski pašaluk u XVI. stoljeću.</p> <p>Bosanski pašaluk u XVII. stoljeću.</p> <p>Veliki bečki rat.</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Povijest***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s događajima iz nacionalne i opće povijesti u XVIII. i XIX. stoljeću,
- promicanje osnovnih ljudskih vrijednosti: tolerancije, uzajamnog razumijevanja i sl.,
- razvijanje učenikovih intelektualnih sposobnosti koje omogućavaju analizu te kritičko i odgovorno tumačenje informacija i to kroz dijalog, potragu za povjesnim činjenicama i otvorenu raspravu i
- razvijanje pojedinačne i skupne osobnosti stjecanjem znanja o zajedničkome povjesnom naslijeđu u njegovoj lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj dimenziji.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Svijet i Europa u XVIII. stoljeću	5
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u XVIII. stoljeću	9
Europa u doba uspona građanskoga društva do sredine XIX. stoljeća	8
Hrvatska u prvoj polovici XIX. stoljeća	4
Svijet i Europa u drugoj polovici XIX. stoljeća	10
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u drugoj polovici XIX. stoljeća	10
Ponavljanje	24

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Svijet i Europa u XVIII. stoljeću	Doba dvorskoga apsolutizma, prosvjetiteljstvo. Velika Britanija i Francuska u XVIII. stoljeću. Uspon Pruske. Rusija i Poljska u XVIII. stoljeću. Postanak Sjedinjenih Američkih Država.
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u XVIII. stoljeću	Stanje u Hrvatskoj na početku XVIII. stoljeća. Gospodarska obnova u Hrvatskoj tijekom XVIII. stoljeća. Unutarnje uređenje Hrvatskoga kraljevstva – doba Marije Terezije. Doba Josipa II. u Hrvatskoj. Hrvatski krajevi pod tuđinskom vlasti u XVIII. stoljeću. Kultura i znanost Hrvata tijekom XVIII. stoljeća. Vrijeme krize Osmanskoga Carstva i pokušaj reformi. Bosna i Hercegovina u vrijeme krize Osmanskoga Carstva. Bosna i Hercegovina u vrijeme reformnoga pokreta u Osmanskom Carstvu.
Europa u doba uspona građanskoga društva do sredine XIX. stoljeća	Francuska revolucija do 1791. Tijek Francuske revolucije (1791. – 1793.). Napoleon i njegovi ratovi. Slom Napoleona. Bečki kongres i Sveta alijansa. Liberalizam i nacionalni pokreti do 1848. Revolucije u Europi (1848. – 1849.). Osmansko Carstvo i Istočno pitanje do 1853.

Hrvatska u prvoj polovici XIX. stoljeća	Hrvatska u doba Napoleonovih ratova. Austrijska uprava u južnoj i zapadnoj Hrvatskoj, Dalmaciji i Istri u prvoj polovici XIX. stoljeća. Razdoblje prije preporoda (1815. – 1835.). Hrvatski narodni preporod. Ban Jelačić.
Svijet i Europa u drugoj polovici XIX. stoljeća	Doba tehničkih otkrića i novih izvora energije. Ujedinjenje Italije. Ujedinjenje Njemačke. Krimski rat. Otpor kolonija. Građanski rat u Sjedinjenim Američkim Državama. Crkva i radništvo. Austro-ugarska nagodba. Otpor dualizmu u austrijskome dijelu Monarhije. Istočno pitanje i balkanske države u drugoj polovici XIX. stoljeća.
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u drugoj polovici XIX. stoljeća	Hrvatska u osvit modernoga doba. Ban Josip Šokčević. Političke borbe i njihovi nositelji. Hrvatsko-ugarska nagodba. Ban Ivan Mažuranić. Ukidanje hrvatsko-slavonske vojne granice. Ban Khuen-Héderváry. Politički pokreti i stranke u Hrvatskoj (1903. – 1905.). Ustanak u Bosni i Hercegovini (1875. – 1878.) i njegove posljedice. Austro-ugarska okupacija Bosne i Hercegovine. Političke, ekonomске i kulturne prilike u BiH pod austrougarskom vlašću.

NASTAVNI PREDMET: ***Povijest***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva(2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s događajima koji su obilježili nacionalnu i opću povijest tijekom i nakon dva svjetska rata,
- razvijanje učenikova smisla za kritičko razmišljanje,
- poučavanje učenika snalaženju u vremenu i prostoru,
- povezivanje događaja u svijetu s događajima na našim prostorima i
- razvijanje osjećaja domoljublja i osjećaja za pravdu i jednakost.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Osnovna obilježja XX. stoljeća	3
Razdoblje Prvoga svjetskog rata (1914. – 1918.) u svijetu, Hrvatskoj i BiH	8
Događanja u razdoblju između dva svjetska rata (1919. – 1939.) u svijetu, Hrvatskoj i BiH	9
Svijet, Hrvatska i BiH za vrijeme Drugoga svjetskog rata (1939. – 1945.)	12
Prilike u svijetu od 1945. do 1989.	7
Razdoblje najnovijih promjena u svijetu i kod nas	2
Ponavljanje	19

PROGRAMSKE CJELINE	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Osnovna obilježja XX. st.	Vojno-politički savezi uoči Prvoga svjetskog rata. Aneksijska kriza. Marokanska kriza. Balkanski ratovi. Tehnika, znanost umjetnost i šport početkom XX. stoljeća.
Razdoblje Prvoga svjetskog rata (1914. – 1918.) u svijetu, Hrvatskoj i BiH	Prvi svjetski rat (do 1916.). Prvi svjetski rat (1916. – 1918.). Oktobarska revolucija (1917.). BiH i Hrvatska za vrijeme Prvoga svjetskog rata. Idea južnoslavenske države u vrijeme rata. Nastanak Države Slovenaca, Hrvata i Srba. Stvaranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.
Događanja u razdoblju između dva svjetska rata (1919. – 1939.) u svijetu, Hrvatskoj i BiH	Versajski mirovni ugovor. Liga naroda i događanja u svijetu nakon 1918. Reakcije na ujedinjenje Države SHS s Kraljevinom Srbijom. Djelovanje HSS-a i ostalih političkih stranaka. Vidovdanski ustav. Vajmarska Njemačka. Fašizam u Italiji. Nacionalni pokreti u Turskoj i ostalim zemljama. Velika gospodarska kriza i pobjeda nacizma. Kraljevina SHS (1921. – 1928.). Šestosječanska diktatura. Kraljevina Jugoslavija (1931. – 1934.). Anschluss. Španjolski građanski rat. Münchenski sporazum. Kraljevina Jugoslavija od uspostave namjesništva do 1939. Banovina Hrvatska (1939.).

Svijet, Hrvatska i BiH za vrijeme Drugoga svjetskog rata (1939. – 1945.)	Drugi svjetski rat, prva faza (1939. – 1941.). Drugi svjetski rat, druga faza (1941. – 1943.). Drugi svjetski rat, treća faza (1943. – 1945.). Okončanje i posljedice Drugoga svjetskog rata. Uspostava i karakter NDH. Dvije koncepcije o obnovi Jugoslavije. Antifašistički pokret na našim prostorima. Slom NDH. Križni put Hrvata.
Prilike u svijetu od 1945. do 1989.	Osnutak Ujedinjenih naroda. Nove države nakon rata, blokovska podjela svijeta. Lokalni ratovi i krize. Politika nesvrstavanja.
Razdoblje najnovijih promjena u svijetu i kod nas	Hrvatska i BiH u sastavu FNRJ/SFRJ. Hrvatsko proljeće. Raspad socijalističkih sustava u Europi. Hladni rat i politika detanta. Hrvatska i BiH na putu k suverenosti.

NASTAVNI PREDMET: ***Povijest (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s događajima iz opće i nacionalne povijesti od razdoblja europskoga prosvjetiteljstva do raspada socijalističkih sustava i osamostaljenja Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske,
- razvijanje sposobnosti izvođenja zaključaka i uočavanja uzročno-posljedičnih veza i
- poticanje učenika na izgradnju osobnih etičkih i moralnih stavova o povijesnim događajima i osobama na europskome i svjetskom području.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Prosvjetiteljstvo i ideje Francuske revolucije u nacionalnim demokratskim pokretima	3
Bosna i Hercegovina u sastavu Osmanskoga Carstva i Austro-Ugarske monarhije	7
Uži zavičaj s konca osmanske i tijekom austrougarske vladavine	2
Ideja, ostvarenje i politička zbilja jugoslavenske države između dva rata	3
Velike ideologije XX. st.	5
Svijet u Prvome i Drugom svjetskom ratu	10
Drugi svjetski rat u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj	4
SFRJ	2
Hladni rat i svijet nakon 1945.	5
Raspad socijalizma u Europi i svijetu	2
Ponavljanje	17

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Prosvjetiteljstvo i ideje Francuske revolucije u nacionalnim demokratskim pokretima	Nacionalni demokratski pokreti u Europi nadahnuti prosvjetiteljstvom i Francuskom revolucijom. Istočno pitanje. Berlinski kongres.
Bosna i Hercegovina u sastavu Osmanskoga Carstva i Austro-Ugarske monarhije	Bosna i Hercegovina u sastavu Osmanskoga Carstva (islamizacija, timarski sustav, pokušaj stvaranja autonomije). Franjevci za osmanske vladavine. Povijesni nastanak današnjih granica Bosne i Hercegovine. Austrougarska vladavina u BiH (otpor okupaciji, austrougarska uprava, aneksija i aneksionska kriza).
Uži zavičaj s konca osmanske i tijekom austrougarske vladavine	Uži zavičaj u osmansko doba. Uži zavičaj za austrougarske vlasti.
Ideja, ostvarenje i politička zbilja jugoslavenske države između dva rata	Nastanak južnoslavenske ideje i njezino oživotvorenje. Kratki osvrt na državu između dva svjetska rata. Hrvatsko pitanje i njegovo rješenje.
Velike ideologije XX. st.	Boljševizam. Nacizam. Fašizam.
Svijet u Prvome i Drugom svjetskom ratu	Diplomatske krize i vojno-politički savezi pred Prvi svjetski rat. Atentat u Sarajevu. Posljedice Prvoga svjetskog rata. Uvodna zbivanja pred Drugi svjetski rat. Vojni i politički akteri Drugoga svjetskog rata (Charles De Gaulle, Phillippe Patain, Winston Churchill, F. D. Roosevelt, J. V. Staljin). Okončanje Drugoga svjetskog rata i posljedice. Holokaust.

Drugi svjetski rat u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj	Drugi svjetski rat na našim prostorima (BiH kao pozornica najvažnijih političkih zbivanja u Drugome svjetskom ratu, AVNOJ, ZAVNOBiH). Ofenzive. Križni put – Bleiburg.
SFRJ	Pitanje granica poslijeratne Jugoslavije (tršćanska kriza). Sukob Tita i Staljina. Hrvatsko proljeće 1971.
Hladni rat i svijet nakon 1945.	Blokova podijeljenost i pokret nesvrstanih (NATO, Varšavski ugovor, rat u Koreji, Vijetnamski rat, Kubanska raketna kriza). Majka Tereza. Život i djelo pape Ivana Pavla II. Uloga i važnost Nelsona Mandele.
Raspad socijalizma u Europi i svijetu	Raspad SSSR-a i ujedinjenje Njemačke Raspad SFRJ i nastanak samostalne Hrvatske i Bosne i Hercegovine

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica povijesti.
2. Magistar/magistra struke.

12. GEOGRAFIJA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA GEOGRAFIJU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- upoznavanje prostorne stvarnosti na Zemlji i čimbenika koji je oblikuju i na nju stalno utječu – prirodna osnova i društveni čimbenici,
- osposobljavanje učenika za samostalno snalaženje u životnome prostoru služeći se pritom kartama i atlasima,
- upoznavanje geografskih obilježja suvremenoga svijeta,
- uočavanje potrebe suradnje i međusobne solidarnosti,
- razvijanje ljubavi učenika prema domovini i
- razvijanje racionalnoga i odgovornog odnosa prema vlastitoj sredini.

2. PROGRAMSKA GRAĐA

NASTAVNI PREDMET: ***Geografija***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s procesima i pojavama vezanima za razvoj geografije kao znanosti, njezinom podjelom, orijentacijom i kartografijom te sa sadržajima fizičke geografije: geološkom osnovom i tektonikom Zemlje, reljefom, klimom, vodom, tlom, biljnim i životinjskim svijetom (spomenuto pojmovlje prikazati opisivanjem, crtanjem, grafičkim prilozima te predložiti na konkretan način),
- razvijanje navike složenoga pogleda na prostor,
- razvijanje sposobnosti promatranja, analiziranja, zaključivanja i usvajanja znanja analizom sadržaja,
- razvijanje sposobnosti usvajanja znanja analizom crteža, kvantitativnih pokazatelja i teksta,
- prihvaćanje čovjekove težnje za novim spoznajama kroz stoljeća,
- razvijanje potrebe stalnoga stjecanja znanja i usavršavanja,
- utjecanje na pozitivno i zdravo razmišljanje vezano za procese i pojave u geoprostoru i
- ukazivanje i poticanje zaštite prirodnoga i društvenog okoliša kao mjesta nastanka i kontinuiteta života.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod u geografiju	1
Zemlja u Sunčevu sustavu i svemiru	6
Orijentacija i određivanje položaja na Zemlji	2
Predočavanje zemljine površine (kartografija)	7
Geološke značajke i reljef Zemlje	15
Klima na Zemljama	7
Vode na Zemljama	5
Tlo i živi svijet na Zemljama	3
Terenska nastava	3
Ponavljanje	21

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod u geografiju	Definicija, podjela i predmet izučavanja geografije.
Zemlja u Sunčevu sustavu i svemiru	Svemir (spoznaje i rezultati izučavanja). Sunčev sustav. Zemlja u svemiru i Sunčevu sustavu. Gibanja Zemlje. Rotacija. Revolucija. Oblik i veličina Zemlje. Vrijeme i računanje vremena.
Orijentacija i određivanje položaja na Zemlji	Orijentacija u prostoru. Orijentacija na stupanjskoj mreži.
Predočavanje zemljine površine (kartografija)	Globus i karta – predočavanje Zemlje. Kartografske projekcije. Sadržaj geografske karte. Izradba karata. Vrste karata. Uporaba karata. Izvorne karte.
Geološke značajke i reljef Zemlje	Oblici i elementi reljefa. Fosili. Geološka razdoblja u prošlosti Zemlje. Minerali. Stijene. Unutarnja građa Zemlje. Tektonika ploča i reljef Zemlje. Endogeni pokreti i oblici. Vulkanizam i njegove posljedice.

	<p>Seizmizam i njegove posljedice.</p> <p>Egzogeni procesi i reljef.</p> <p>Fluvijalni procesi i oblici.</p> <p>Abrazijski procesi i oblici.</p> <p>Glacijalni procesi i oblici.</p> <p>Krški procesi i oblici.</p> <p>Eolski procesi i oblici.</p> <p>Antropogeni procesi i reljefni oblici.</p> <p>Utjecaj ostalog živog svijeta na reljef.</p>
Klima na Zemlji	<p>Klimatski elementi i modifikatori.</p> <p>Struktura atmosfere.</p> <p>Temperatura zraka.</p> <p>Tlak zraka.</p> <p>Cirkulacija zraka – vjetar.</p> <p>Vлага u zraku i padaline.</p> <p>Klimatska regionalizacija.</p>
Vode na Zemlji	<p>Voda kao izvor života.</p> <p>Osnovna geografska podjela voda.</p> <p>Nastanak morskih bazena.</p> <p>Osnovna svojstva mora.</p> <p>Dinamika mora.</p> <p>Tekućice.</p> <p>Jezera i ostale vode na kopnu.</p>
Tlo i živi svijet na Zemlji	<p>Podjela i značenje tala.</p> <p>Biljni i životinjski svijet.</p>
Terenska nastava	

NASTAVNI PREDMET: ***Geografija***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s procesima i pojivama vezanim za čovjeka kao stanovnika Zemlje, naseljenošću i gospodarskim djelatnostima,
- prikazivanje utjecaja stanovništva na stvaranje naselja i nastanak djelatnosti (obrađene sadržaje popratiti fotografijama i ilustracijama),
- razvijanje navika složenoga pogleda na prostor,
- razvijanje sposobnosti promatranja, analiziranja, zaključivanja i usvajanja znanja analizom sadržaja,
- razvijanje sposobnosti usvajanja znanja analizom crteža, kvantitativnih pokazatelja i teksta,
- prihvaćanje težnje i svrhe razvoja i napretka čovječanstva osobito na polju naseljenosti i evolucije ljudskih djelatnosti,
- razvijanje potrebe stalnoga stjecanja znanja i usavršavanja,
- utjecanje na pozitivno i zdravo razmišljanje vezano za procese i pojave u geoprostoru i
- ukazivanje i poticanje zaštite prirodnoga i društvenog okoliša kao mesta nastanka i kontinuiteta života.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Stanovništvo na Zemljji	13
Naselja na Zemljji	12
Gospodarske djelatnosti	14
Čovjek i okoliš	4
Terenska nastava	5
Ponavljanje	22

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Stanovništvo na Zemlji	<p>Broj i razmještaj stanovništva na Zemlji.</p> <p>Razvoj naseljenosti.</p> <p>Prirodno kretanje stanovništva.</p> <p>Demografska tranzicija.</p> <p>Prostorno kretanje stanovništva.</p> <p>Opće kretanje stanovništva.</p> <p>Biološki sastav stanovništva.</p> <p>Gospodarsko-društveni sastav stanovništva.</p> <p>Rasni sastav stanovništva.</p> <p>Etnički sastav stanovništva.</p> <p>Vjerski sastav stanovništva.</p> <p>Kulturni sastav stanovništva.</p> <p>Stanovništvo i razvijenost.</p>
Naselja na Zemlji	<p>Oblici i tipovi naselja.</p> <p>Seoska naselja.</p> <p>Gradska naselja.</p> <p>Postanak i razvoj gradova do geografskih otkrića.</p> <p>Razvoj gradova nakon geografskih otkrića.</p> <p>Morfološka struktura grada.</p> <p>Funkcionalna struktura grada.</p> <p>Socijalna struktura grada.</p> <p>Utjecaj grada na okolicu.</p> <p>Gradske regije.</p> <p>Središnja naselja.</p> <p>Urbanizacija i urbani sustavi.</p>
Gospodarske djelatnosti	<p>Gospodarstvo ili ekonomija.</p> <p>Čimbenici razvoja poljoprivrede.</p> <p>Struktura svjetske poljoprivredne proizvodnje.</p> <p>Poljodjelstvo.</p> <p>Stočarstvo.</p> <p>Ribarstvo.</p> <p>Šumarstvo.</p>

	<p>Ekološke posljedice poljodjelstva.</p> <p>Svjetska energetika.</p> <p>Sirovine i razvoj rudarstva.</p> <p>Razvoj industrije.</p> <p>Podjela industrije.</p> <p>Struktura industrije.</p> <p>Industrijski prostori svijeta.</p> <p>Turizam i turističke regije.</p> <p>Promet i prometni sustavi.</p> <p>Trgovina – tijekovi svjetske razmjene.</p>
Čovjek i okoliš	<p>Geografske osnove onečišćenja i degradacije okoliša.</p> <p>Kakvoća okoliša.</p> <p>Stanovništvo i okoliš.</p> <p>Ljudske djelatnosti i okoliš.</p>
Terenska nastava	

NASTAVNI PREDMET: ***Geografija***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s procesima i pojavama vezanim za globalizaciju i gospodarsko raslojavanje u svijetu,
- prikazivanje procesa i pojava vezanih za neujednačen gospodarski razvoj u svijetu (pomoću praktičnih pomagala približiti učenicima obrađene sadržaje),
- razvijanje navika složenoga pogleda na prostor,
- razvijanje sposobnosti promatranja, analiziranja, zaključivanja i usvajanja znanja analizom sadržaja,
- razvijanje sposobnosti usvajanja znanja analizom crteža, kvantitativnih pokazatelja i teksta,
- odgajanje zdravoga razmišljanja o procesima vezanima za napredak i razvoj ljudske civilizacije,
- razvijanje potrebe stalnoga stjecanja znanja i usavršavanja i
- ukazivanje na povećanje broja siromašnih u svijetu i razvijanje karitativnih osjećaja.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Globalno gospodarstvo	10
Nejednak gospodarski razvoj svijeta	7
Gospodarski sustavi razvijenih i srednje razvijenih zemalja svijeta	13
Gospodarski sustavi slabije razvijenih zemalja svijeta	18
Ponavljanje	22

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Globalno gospodarstvo	Odlike postindustrijskoga vremena. Proces globalizacije. Multinacionalne korporacije. Globalne integracije. Industrijske zone. Tehnološki parkovi. Globalizacija i ekologija.
Nejednak gospodarski razvoj svijeta	Posljedice globalizacije. Podjela svijeta na Sjever i Jug. Neujednačenost razvoja Sjevera i Juga. Demografska eksplozija. Demografska polarizacija.
Gospodarski sustavi razvijenih zemalja svijeta	Njemačka. Italija. Francuska. Ujedinjeno Kraljevstvo. Sjedinjene Američke Države. Kanada. Japan. Australija. Ostale europske i izvaneuropske razvijene zemlje.
Gospodarski sustavi srednje razvijenih i slabije razvijenih zemalja svijeta	Rusija. Kina. Indija. Indokina. Korejski poluotok. Jugozapadna Azija. Latinska Amerika – kontinent kontrasta. Meksiko. Brazil. Argentina. Urugvaj. Čile. Afrika. Gospodarstvo Afrike. Južnoafrička Republika. Ostala srednje razvijena i slabije razvijena gospodarstva svijeta.

NASTAVNI PREDMET: ***Geografija***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika sa zavičajnom geografijom,
- prikazivanje spomenutoga pojmovlja na kartama i ostalim pomagalima,
- predstavljanje i prikazivanje procesa i pojava vezanih za povijesni razvoj, prirodne i društvene odlike užega i šireg zavičaja,
- razvijanje navika složenoga pogleda na prostor,
- razvijanje sposobnosti promatranja, analiziranja, zaključivanja i usvajanja znanja analizom sadržaja,
- razvijanje sposobnosti usvajanja znanja analizom crteža, kvantitativnih pokazatelja i teksta,
- promicanje važnosti domovine i teritorijalne pripadnosti,
- njegovanje vlastite nacionalne kulture,
- poticanje ljubavi prema zavičaju i njegovim vrjetnotama i
- utjecanje na zdravo razmišljanje i djelovanje vezano za zaštitu i njegu okoliša.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Povijesno-prostorni razvitak i geografski položaj Bosne i Hercegovine	2
Prirodno-geografske odlike Bosne i Hercegovine	12
Društveno-geografske odlike Bosne i Hercegovine	11
Prostorno-geografske odlike Republike Hrvatske	1
Prirodno-geografske odlike Republike Hrvatske	5
Društveno-geografske odlike Republike Hrvatske	5
Terenska nastava	4
Ponavljanje	20

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Povijesno-prostorni razvitak i geografski položaj Bosne i Hercegovine	<p>Podrijetlo imena BiH.</p> <p>Povijesno-teritorijalni razvoj BiH.</p> <p>Veličina, granice i oblik teritorija BiH.</p> <p>Regionalna pripadnost BiH.</p>
Prirodno-geografske odlike Bosne i Hercegovine	<p>Geološki postanak teritorija BiH.</p> <p>Geomorfološka građa BiH.</p> <p>Reljefna različitost BiH.</p> <p>Reljef kao čimbenik gospodarskoga razvoja BiH.</p> <p>Klimatske odlike BiH.</p> <p>Klimatska regionalizacija BiH.</p> <p>Hidrografija BiH.</p> <p>Tekućice BiH.</p> <p>Stajaćice i more BiH.</p> <p>Tla BiH.</p> <p>Biogeografske odlike BiH.</p> <p>Zaštićena područja BiH.</p>
Društveno-geografske odlike Bosne i Hercegovine	<p>Stanovništvo BiH.</p> <p>Prirodno kretanje stanovništva BiH.</p> <p>Prostorno kretanje stanovništva BiH.</p> <p>Strukture stanovništva BiH.</p> <p>Naselja BiH.</p> <p>Seoska naselja BiH.</p> <p>Gradska naselja BiH.</p> <p>Osnovne značajke gospodarstva BiH.</p> <p>Poljodjelstvo BiH.</p> <p>Stočarstvo BiH.</p> <p>Šumarstvo BiH.</p> <p>Mineralne sirovine i energetika BiH.</p> <p>Industrija BiH.</p> <p>Industrijske regije BiH.</p> <p>Turizam BiH.</p> <p>Promet BiH.</p>

	<p>Trgovina BiH.</p> <p>Suvremene odlike gospodarstva BiH.</p> <p>Gospodarsko-političke veze BiH s Europom i svijetom.</p> <p>Regionalizacija BiH.</p> <p>Geoekološka problematika BiH.</p>
Prostorno-geografske odlike Republike Hrvatske	<p>Složenost geografskoga položaja RH.</p> <p>Veličina, granice i oblik teritorija RH.</p>
Prirodno-geografske odlike Republike Hrvatske	<p>Geologija i geomorfologija RH.</p> <p>Reljef RH.</p> <p>Klima RH.</p> <p>Tekućice i jezera RH.</p> <p>Jadransko more.</p> <p>Tla RH.</p> <p>Biljni i životinjski svijet RH.</p> <p>Zaštićena područja RH.</p>
Društveno-geografske odlike Republike Hrvatske	<p>Stanovništvo RH.</p> <p>Naselja RH.</p> <p>Seoska naselja RH.</p> <p>Gradska naselja RH.</p> <p>Gospodarstvo RH.</p> <p>Primarne djelatnosti RH.</p> <p>Sekundarne djelatnosti RH.</p> <p>Uslužne djelatnosti RH.</p> <p>Regionalizacija RH.</p>
Terenska nastava	

NASTAVNI PREDMET: ***Geografija (izborna nastava)***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s metodologijom izradbe i koncepcijom seminarskoga rada,
- prikazivanje povjesnoga razvoja geografije kao znanosti,
- prikazivanje i upoznavanje učenika s modernom Europskom Unijom i njezinim nastankom kao i s ostalim svjetskim političkim i ekonomskim integracijama,
- razvijanje navika složenoga pogleda na prostor,
- razvijanje sposobnosti promatranja, analiziranja, zaključivanja i usvajanja znanja analizom sadržaja,
- razvijanje sposobnosti usvajanja znanja analizom crteža, kvantitativnih pokazatelja i teksta i
- promicanje etičkih vrijednosti i načela na kojima se geografija temeljila od svoga nastanka do danas.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Metodologija izradbe seminarskoga rada	3
Povijesni razvoj geografije	6
Europska Unija	10
Ostale svjetske ekonomske i političke integracije	4
Ponavljanje	12

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Metodologija izradbe seminarskoga rada	Pojam seminarskoga rada. Izradba seminarskog rada – stil i jezik. Struktura seminarskoga rada.
Povijest razvoja geografije	Antička geografija. Srednjovjekovna geografija. Velika geografska otkrića. Novovjekovna geografija. Suvremena geografija.
Europska Unija	Povijesni razvoj Europske Unije. Institucije Europske Unije. Demografska kretanja u Europskoj Uniji. Ekonomski kretanja u Europskoj Uniji. Noviji razvoj Europske Unije. Budućnost Europske Unije. Položaj Europske Unije u međunarodnoj zajednici. Proces stabilizacije i pridruživanja Europskoj Uniji. Pakt o stabilnosti. Odnosi Europske Unije sa zemljama kandidatkinjama i ostalim zemljama u Europi. Odnosi BiH i Europske Unije. Odnosi RH i Europske Unije.
Ostale svjetske ekonomiske i političke integracije	Ujedinjeni narodi (UN). Sjevernoatlantski savez (NATO). Udruga zemalja izvoznica nafte (OPEC). Srednjoeuropska zona slobodne trgovine (CEFTA). Europska zona slobodne trgovine (EFTA). Sjevernoamerička zona slobodne trgovine (NAFTA). Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Organizacija afričkoga jedinstva (OAJ). Arapska liga. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO). Svjetska trgovinska organizacija (WTO). Azijsko-pacifička ekonomska suradnja (APEC).

NASTAVNI PREDMET: ***Geografija (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- ponavljanje usvojenih sadržaja vezanih za geoekologiju, turizam i zavičajnu geografiju,
- prikazivanje novih procesa i pojava vezanih za spomenute teme,
- razvijanje navika složenoga pogleda na prostor,
- razvijanje sposobnosti promatranja, analiziranja, zaključivanja i usvajanja znanja analizom sadržaja,
- razvijanje sposobnosti usvajanja znanja analizom crteža, kvantitativnih pokazatelja i teksta,
- promicanje osjetljivosti za geoekološke probleme na Zemlji,
- poticanje zaštite prirodne sredine kao mjesta ljudskoga stanovanja i života općenito i
- stvaranje zdravih navika korištenja slobodnoga vremena u turističke i rekreativne svrhe.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Geoekologija	17
Turizam	5
Zavičajna geografija	10
Terenska nastava	8
Ponavljanje	20

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Geoekologija	<p>Potresi i njihovi učinci u razvijenim i nerazvijenim zemljama.</p> <p>Vulkanizam i njegove posljedice u razvijenim i nerazvijenim zemljama svijeta.</p> <p>Globalno zatopljenje .</p> <p>Posljedice globalnoga zatopljenja.</p> <p>Međunarodni ekološki sporazumi i njihovi učinci.</p> <p>Agenda 21.</p> <p>Protokol iz Kyota.</p> <p>Ostali protokoli i konvencije o zaštiti životne sredine.</p> <p>Svjetsko more (onečišćenost i zaštita).</p> <p>Geografija bolesti.</p> <p>Stanovništvo i geoekologija.</p> <p>Ekološke migracije stanovništva.</p>
Turizam	<p>Turizam kao uslužna djelatnost.</p> <p>Turizam i turističke regije Europe.</p> <p>Turizam i turističke regije Azije.</p> <p>Turizam i turističke regije Afrike.</p> <p>Turizam i turističke regije Amerike.</p> <p>Turizam i turističke regije Australije i Oceanije.</p> <p>Turizam polarnih krajeva.</p>
Zavičajna geografija	<p>Prirodno-geografske značajke zavičaja.</p> <p>Društveno-geografske značajke zavičaja.</p> <p>Perspektive razvoja zavičaja.</p> <p>Topografske karte zavičajnoga prostora.</p> <p>Orijentacija u bližem okruženju.</p> <p>Prirodni i kulturni spomenici zavičaja.</p>
Terenska nastava	

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica geografije.
2. Diplomirani/a inženjer/inženjerka geografije s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
3. Magistar/magistra struke.

13. SOCIOLOGIJA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA SOCIOLOGIJU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- upoznavanje učenika s prvim i najvažnijim spominjanjem čovjeka i društva za koje svjedoče religija, poezija i filozofija,
- ovladavanje osnovnim pojmovima, kategorijama i terminima neophodnima za razumijevanje društva kao globalne pojave u neprestanome kretanju, procesu i promjeni,
- pomaganje učenicima pri upoznavanju, razumijevanju i smislenome povezivanju pet osnovnih tema ili oblasti sociologije: društva, društvenih skupina, društvenih pojava, društvenih struktura i oblika ljudske društvene svijesti,
- stvaranje kod učenika jasne predodžbe i saznanja o zakonitostima društvenoga razvijatka u oblicima i okvirima slobode na duhovnim i moralno-etičkim osnovama i vrijednostima,
- osposobljavanje učenika za prepoznavanje, uočavanje i tijek različitih životnih situacija, problema društvene sredine u kojoj žive, shvaćanje osnova, izvora, uzroka i značenja različitih oblika odnosa među ljudima,
- razvijanje učenikove humanističke vizije i vrijednosne orijentacije i kritičkoga i konstruktivnog odnosa prema društvenoj zbilji,
- upoznavanje s ljudskom osobom i njezinom svješću, savješću, karakterom i mentalitetom,
- usvajanje znanja o osnovnim sociološkim pojmovima,
- usvajanje znanja o osnovnim i metodološkim postupcima sociologije,
- razvijanje sposobnosti za kritičko vrednovanje društvenih pojava u privatnome, radnom i društvenom okruženju,
- stjecanje razumijevanja čovjeka kao stvaralačkoga i djelatnog bića,
- razvijanje pozitivnoga odnosa prema načelima demokracije, pluralizma pravde, ekologije, društvene komunikacije, slobode, svijesti o kulturnim razlikama,
- razvijanje komunikativnih sposobnosti tolerancije i odgovornosti prema drugima i
- razvijanje sposobnosti za razumijevanje različitih struktura, političkih, kulturnih, vjerskih i ostalih.

1. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Sociologija*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- razvijanje sposobnosti za razumijevanje cjeline društvenoga života koja nastaje kao rezultat procesa sublimacije prirodnih, ekonomskih, kulturnih, socijalnih, psiholoških i političkih čimbenika,
- razvijanje sposobnosti razumijevanja društvenoga života, normativnih vrijednosnih sustava, lokalne, regionalne i nacionalne zajednice kroz povjesnu distancu,
- razvijanje sposobnosti procjene i kritičkoga vrjednovanja političkih inicijativa, odluka i akcija,
- razvijanje izraženijega odnosa prema društvenoj pravdi, prepoznavanju nejednakosti i zalaganje za aktivni odnos prema uzrocima,
- razvijanje sposobnosti povezivanja sociološkoga znanja s drugim znanstvenim područjima,
- razvijanje sposobnosti za otklanjanje predrasuda u društvu,
- razvijanje sposobnosti kritičkoga vrjednovanja, kretanja u modernome društvu, pravno-političkim institucijama građanskoga društva, ekonomiji, tehnologiji, masovnoj kulturi i
- osposobljavanje učenika za samostalan rad i permanentno obrazovanje.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Pojam sociologije i povijesni razvoj sociologije kao znanosti	4
Društveni identitet, interakcija i društvena stratifikacija	5
Obitelj i religija	5
Politika i ekonomija	5
Metode znanstvenoga istraživanja u sociologiji	5
Ponavljanje	11

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Pojam sociologije i povijesni razvoj sociologije kao znanosti	Što je sociologija? Osnivači sociologije. Sociologija kao znanost. Suvremene teorijske perspektive. Osnovni pojmovi sociologije.
Socijalni identitet, interakcija i društvena stratifikacija	Oblikovanje socijalnoga identiteta. Društvena interakcija. Društvena stratifikacija. Socijalizacija.
Obitelj i religija	Sociološko određenje religije. Što je obitelj? Teorijske koncepcije o obitelji. Tipovi obitelji u BiH. Razvoj modernih obitelji. Suvremena obitelj: promjene i problemi. Brak i alternativni stilovi življenja.
Politika i ekonomija	Moć i vlast. Država i društvo. Tipovi političkih poredaka. Političke stranke. Kapitalizam i industrijalizam. Globalizacija.
Metode znanstvenoga istraživanja u sociologiji	Važnost metoda za znanost. Metoda i metodologija. Anketa. Intervju. Pokus. Analiza sadržaja.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica sociologije.
2. Magistar/magistra struke.

14. FILOZOFIJA I LOGIKA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA FILOZOFIJU I LOGIKU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- osposobljavanje učenika za kritičko i pragmatičko promišljanje,
- osposobljavanje učenika za kritički pristup ponuđenim teorijskim okvirima sagledavanja društvene zbilje u cjelini,
- razvijanje moći prosuđivanja i razumijevanja potrebe interdisciplinarnosti kao holističkoga modela suvremenog kontekstualiziranja znanosti,
- razvijanje potrebe za jačim razumijevanjem vlastite uloge i mesta svakoga pojedinca u široj društvenoj zajednici,
- razvijanje osjećaja samostalnosti i samoprihvaćenosti učenika,
- razvijanje osjećaja za prevladavanje suvremenih trendova relativizacije intelektualnih, moralnih i društvenih vrijednosti,
- izgrađivanje svijesti o kritičkome pristupu, promišljanju i širem sagledavanju osobnih stavova, mišljenja i sudova,
- izgrađivanje svijesti o potrebi izgradnje vlastitoga identiteta bez potrebe narušavanja identiteta drugoga i drugačijeg,
- izgrađivanje pojedinačne racionalne kritičke svijesti učenika na osnovi tematiziranja i promišljanja izvornih tekstova ponuđenih u okvirima nastavnoga plana i programa,
- razvijanje osjećaja za argumentacijski vođenu raspravu, osjećaja za identifikaciju i određivanje problemskih cjelina te primjenu usvojenih znanja u cilju izgradnje vlastite osobnosti,
- ukazivanje na trenutačne problemske cjeline iz perspektive suvremenih teorijskih kretanja te smještanje prethodno oblikovane problemske cjeline u suvremeni kontekst,
- razvijanje duha tolerancije i ozbiljnijega vrednovanja humanističkog gledišta obrazovanja,
- izgrađivanje načela jasnoga mišljenja i razmišljanja o različitim oblicima teorijskih situacija,
- razvijanje moći prosuđivanja i pravilnoga iskazivanja misli uporabom odgovarajućih pojmoveva koji puninom značenja predstavljaju vlastitu misao,
- upoznavanje učenika s definicijama, pravilima i teorijskim objašnjenjima, kako bi ih ilustrativno mogao prepoznati u svagdanjem životu,
- upoznavanje učenika s oblicima misli i oblicima mišljenja,
- upoznavanje učenika s različitim oblicima pravilne i istinite misli kao uvjeta upoznavanja osnovnih procesa spoznaje i njihove funkcije na područjima pojedinačnih znanosti,
- shvaćanje sadržaja drugih predmeta izvođenjem pravilnih premsisa, sudova, zaključaka, argumenata i tvrdnji i
- osposobljavanje učenika za uspješan studij.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Filozofija i logika*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s filozofskim pojmovima,
- upoznavanje učenika s povijesnim razvojem ideja, s osnovnim filozofskim školama i pravcima te predstvincima tih škola i pravaca,
- ukazivanje na osnovne idejne smjernice pojedinih povijesnih razdoblja,
- razvijanje i oblikovanje učenikova vlastitog kritičkog mišljenja i vlastite artikulacije problemskih cjelina,
- ovladavanje nastavnim gradivom predviđenim nastavnim planom i programom,
- ovladavanje logičkim pojmovnim instrumentarijem,
- usvajanje znanja o značenjima pojmova i funkcijama pojmova kroz teorijske pravce unutar povijesti duhovnih i egzaktnih znanosti i
- upoznavanje učenika s univerzalnim značajkama sadržaja logike.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Početci europske filozofije u antičkoj Grčkoj	6
Srednjovjekovno sagledavanje odnosa <i>fides et ratio</i>	4
Teorija spoznaje i drugi problemi filozofije u novome vijeku	9
Glavni problemi, pravci i smisao suvremene filozofije	9
Uvod u logiku i pojam	2
Sud i vrste sudova	3
Zaključak i logičke pogreške u procesu zaključivanja	4
Metode stvaranja i eksplikiranja pojma	1
Induktivne metode spoznaje	2
Deduktivne metode spoznaje	2
Ponavljanje	18

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
<p>Početci europske filozofije u antičkoj Grčkoj</p>	<p>Pojam filozofije. Izvori filozofije. Filozofija nasuprot mitu. Pitanje o bitku bića (Tales, Anaksimen, Anaksimandar).</p> <p>Kozmološko razdoblje grčke filozofije Pojam prirode i jedinstva svijeta (miletска škola). Pojam sklada i jedinstva svijeta – hilozoizam (miletска škola, pitagorejska škola, Heraklit). Panteističko gledište (elejska škola). Pojam atoma (atomisti). Pojam promjene (Heraklit, Parmenid).</p> <p>Antropološko razdoblje grčke filozofije Čovjek kao središte problema (antropološka problematika, antropološki zaokret). Koncept spoznajnoga i etičkog relativizma (sofisti). Pojam znanja, vrline i vrijednosti (Sokrat, kirenska, kinička škola).</p> <p>Ontološko razdoblje grčke filozofije Ideja idealne države (ideja države – ideja pravednosti, idealizam). Platonov spoznajni problem (početak dijalektike). Realistički pristup ontološkom problemu i kritika Platonova dualizma (Aristotel). Pojam hilemorfizma (tvar i oblik). Aristotelov spoznajni problem (prva i druga supstancija). Etička i politika (Aristotel).</p> <p>Helenističko-rimska filozofija Etičko razdoblje (stoicizam, epikurejska škola, skepticizam). Novoplatonizam.</p>

Srednjovjekovno sagledavanje odnosa <i>fides et ratio</i>	Kršćanska filozofija (Aurelije Augustin – voluntarizam, <i>De civitate Dei</i> , patristika). Odnos vjere i uma (Ivan Scot Eriugena, Anselmov ontološki dokaz, Abelard). Problem univerzalija. Islamska filozofija (središnji problemi islamske filozofije, Ku'ran kao izvor filozofskih koncepcija).
Teorija spoznaje i drugi problemi filozofije u novome vijeku	<p>Racionalizam Teorija spoznaje (metafizika; spoznajni problem; Descartesova metodička sumnja; problem supstancije – Descartes, Spinoza, Leibniz; urođene ideje; pitanje istine; <i>causa sui</i>; Leibnizova monada; prestabilirana harmonija; vrste zla – Leibniz).</p> <p>Empirizam Kritika urođenih ideja. Primarna i sekundarna kakvoća. Stupnjevi spoznaje. Utemeljenje empirizma. Humeovo pitanje uzročnosti. Skepticizam.</p> <p>Prosvjetiteljstvo Vjera i um. Društveni ugovor. Filozofija odgoja. Pojam prirodne religije.</p> <p>Immanuel Kant Spoznajni problem. Problem subjekt – objekt. Pojam kopernikanskoga obrata. Kategorički imperativ. Pojam stvari o sebi.</p>
Glavni problemi, pravci i smisao suvremene filozofije	Značajke suvremene filozofije. Voluntarizam (Schopenhauer). Pojam čina i činjenice (Fichte). Filozofija identiteta. Estetički panteizam (Schelling). Apsolutni idealizam (Hegel). Panlogizam i dijalektika (Hegel). Pojam apsolutnoga duha (Hegel).

	<p>Problem egzistencije – egzistencijalizam (Jaspers, Kierkegaard).</p> <p>Egzistencijalizam i humanizam (Sartre).</p> <p>Fenomenologija kao znanost o bitima (Husserl).</p> <p>Autentična i neautentična egzistencija (Heidegger).</p> <p>Filozofija života (Bergson).</p>
Uvod u logiku i pojam	<p>Što je logika ?</p> <p>Predmet logike.</p> <p>Postanak i razvitak logike.</p> <p>Definicije logike.</p> <p>Mišljenje i misao.</p> <p>Valjanost i nevaljanost misli.</p> <p>Različiti teorijski okviri razumijevanja logike.</p> <p>Podjela logike.</p> <p>Pojam i teorije o pojmu (sadržaj, opseg i doseg pojma).</p> <p>Vrste pojmova i odnosi među pojmovima.</p>
Sud i vrste sudova	<p>Što je sud?</p> <p>Teorije suda.</p> <p>Vrste sudova.</p> <p>Odnosi među sudovima.</p> <p>Logički kvadrat.</p>
Zaključak i logičke pogreške u procesu zaključivanja	<p>Bit i podjela zaključaka.</p> <p>Tradicionalna i suvremena podjela zaključaka.</p> <p>Logičke i opće pogreške u zaključku.</p> <p>Vrste logičkih i općih pogrešaka.</p>
Metode stvaranja i eksplikiranja pojma	<p>Analiza, sinteza, apstrakcija, generalizacija, specijalizacija.</p> <p>Definicija, elementi i podjela definicija.</p> <p>Divizija (vrste divizija, podjela, osobitosti divizije).</p>
Induktivne metode spoznaje	<p>Općenito o induktivnoj metodi.</p> <p>Pretpostavka i metode indukcije.</p> <p>Vrste indukcije.</p>

	<p>Pogrješke u indukciji.</p> <p>Značenje induktivnoga postupka.</p> <p>Millove induktivne metode.</p>
Deduktivne metode spoznaje	<p>Općenito o deduktivnoj metodi.</p> <p>Pomoćne i posebne metode u dedukciji.</p> <p>Deduktivni zaključak.</p>

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica filozofije.
2. Profesor/profesorica logike.
3. Magistar/magistra struke.

15. PSIHOLOGIJA I PEDAGOGIJA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA PSIHOLOGIJU I

PEDAGOGIJU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- upoznavanje psihologije kao znanstvene discipline, njezinih zakonitosti, osnovnih psihičkih pojava i procesa potrebnih za razumijevanje sebe i drugih i društva u cjelini i
- upoznavanje s pedagogijom koja je znanost o odgoju i obrazovanju, važnošću i potrebom odgoja i obrazovanja u svim sferama ljudskoga djelovanja kao i konkretnim načinima provođenja odgojno-obrazovnih postupaka u različitim sredinama i različitim populacijama djece i mladih.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Psihologija i pedagogija*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE:

- pristupanje psihologiji kao znanstvenoj disciplini,
- spoznavanje biološke i socijalne osnove psihičkih procesa,
- spoznavanje psihičkih pojava i procesa te razvoj sposobnosti za učinkovito korištenje tih spoznaja,
- razvijanje vještina potrebnih za vlastiti psihički rast i razvoj,
- razvijanje emocionalnih, društvenih i komunikacijskih vještina potrebnih za suradnju s okolinom i drugim ljudima,
- razvijanje kritičkoga i stvaralačkog mišljenja o čovjeku i njegovu okruženju,
- poticanje prosocijalnih oblika ponašanja, volonterskoga rada i duha zajedništva,
- proučavanje i razumijevanje odgojno-obrazovnoga procesa kao sastavnoga dijela društvene stvarnosti,
- upoznavanje s najvažnijim obilježjima odgoja i obrazovanja,
- upoznavanje s metodama i postupcima odgojnoga rada.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Psihologija (određenje područja)	2
Biološke osnove doživljaja i ponašanja	3
Osjeti i percepcija	3
Pamćenje i učenje	4
Emocije i motivacija	3
Mišljenje, inteligencija i kreativnost	4
Razvojna psihologija	4
Ličnost i prilagođavanje	4
Socijalna psihologija	3
Pedagogija kao znanstvena disciplina	2
Čimbenici odgoja (područja realizacije)	3
Temeljna odgojna područja	2
Metode i sredstva odgojnoga rada	2
Edukacijska pedagogija	2
Stilovi odgoja	2
Posebne kategorije učenika u procesu odgoja i obrazovanja	2
Ponavljanje	25

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Psihologija: određenje područja	Definicija i predmet psihologije kao znanosti, određenje psihologije. Povijest psihologije, grane suvremene psihologije i teorijski pravci. Metode istraživanja u psihologiji. Uloga psihologa u društvu i životu.
Biološke osnove doživljaja i ponašanja	Živčani sustav. Građa živčane stanice; sinapsa. Podjela živčanoga sustava. Funkcija velikoga mozga i razlika između mozgovnih polutki. Vegetativni živčani sustav. Endokrini sustav.
Osjeti i percepcija	Osjet. Apsolutna i diferencijalna osjetljivost. Osjetni sustavi. Percepcija. Uloga percepcije.
Pamćenje i učenje	Pamćenje: definicija i vrste. Ispitivanje pamćenja. Zaboravljanje. Učenje: teorije učenja. Čimbenici uspješnoga učenja, organizacija i načini učenja. Vježbe (pamćenje – popis apstraktnih i konkretnih riječi; aktivno učenje – upitnik o navikama i stilovima učenja).
Emocije i motivacija	Emocije: definicija i vrste. Izražavanje i doživljaj emocija. Motivacija: vrste i hijerarhija motiva. Sukob motiva. Frustracija i stres. Obrambeni mehanizmi. Vježbe (dnevnik emocija, upitnik emocionalnih vještina, emocionalna inteligencija).
Mišljenje, inteligencija i kreativnost	Pojam i priroda mišljenja. Principi rješavanja problema i kreativnost. Inteligencija – određenje, razvoj, mjerjenje i testiranje inteligencije. Mentalna retardacija.

	Emocionalna inteligencija. Vježbe.
Razvojna psihologija	Metode istraživanja razvoja. Prenatalni razvoj i razdoblje dojenčeta. Predškolska i školska dob. Adolescencija. Odraslost i starost. Vježbe (Adolescencija – Tko sam ja? Koji su moji ciljevi?).
Ličnost i prilagođavanje	Osobine i razvoj ličnosti. Teoretski pristupi u psihologiji ličnosti. Procjenjivanje ličnosti. Mentalno zdravlje/higijena. Preventivna uloga psihologije (slika o sebi, samopoštovanje). Psihički poremećaji. Liječenje psihičkih poremećaja. Vježbe (upitnik samopoštovanja, test nedovršenih rečenica).
Socijalna psihologija	Skupina: Obilježja skupine, skupni utjecaji, sukobi među skupinama. Stavovi, predrasude, stereotipi. Agresivno i prosocijalno ponašanje. Nenasilna komunikacija (verbalna i neverbalna). Vježbe.
Pedagogija kao znanstvena disciplina	Pedagogija – znanost o odgoju. Pojam „pedagogija“/odgoj. Semantičko značenje pojma „odgoj“ i srodnih pojmova. Grane pedagogije i odnos prema drugim znanostima. Uloga pedagoga u društvu i životu.
Čimbenici odgoja (područja realizacije)	Čimbenici odgoja kroz prošlost. Obiteljski odgoj. Predškolski odgoj. Školski odgoj i odgoj adolescenata. Mas-mediji i odgoj. Odgoj i obrazovanje odraslih (adultna pedagogija). Pedagogija slobodnoga vremena.

Temeljna odgojna područja	Tjelesni odgoj. Moralni odgoj. Intelektualni odgoj. Estetski odgoj. Radni odgoj.
Metode i sredstva odgojnoga rada	Metoda poučavanja. Metoda uvjeravanja. Metoda navikavanja. Metoda sprječavanja. Sredstva usmjeravanja. Sredstva poticanja. Sredstva sprečavanja.
Edukacijska pedagogija	Sukobi i škola. Empatija i altruizam u odgojnome radu. Pedagoška komunikacija.
Stilovi odgoja	Autoritarni stil odgoj. Popustljivi stil odgoja. Indiferentni stil odgoja. Autoritativni (demokratski) stil odgoja.
Posebne kategorije učenika u procesu odgoja i obrazovanja	Specijalna pedagogija. Maloljetna delinkvencija. Darovita i talentirana djeca.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica psihologije i pedagogije.
2. Profesor/profesorica pedagogije.
3. Profesor/profesorica psihologije.
4. Diplomirani/a psiholog/psihologinja (uz obvezu polaganja pedagoško-psihološke skupine predmeta).
5. Magistar/magistra struke.

16. POVIJEST RELIGIJA

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA POVIJEST

RELIGIJA

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- pružanje osnovnih znanja učenicima o svjetskim religijama od najranijih oblika do danas,
- upoznavanje religija kao potrebe čovjeka,
- otkrivanje povezanosti religije s umjetnošću, književnošću i s organizacijom života,
- razvijanje svijesti o potrebi poznавanja i razvoja religija kao povijesnoga fenomena različitih naroda i
- doprinos izučavanju povijesti religija, ne samo njezinu teoretskom dijelu nego i praktičnom življenju, kako bi na ovim prostorima bilo više razumijevanja, povjerenja, solidarnosti i ljubavi.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Povijest religija*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- razumijevanje čovječanstva preko vjera/religija,
- razvijanje svijesti kako se religije ne iscrpljuju tek u kultu i moralu nego su duboko povezane s umjetnošću, književnošću, pa i s organizacijom života,
- interpretiranje i analiziranje procesa povijesnoga razvoja svjetskih religija,
- upoznavanje s rasprostranjenosću velikih religija,
- upoznavanje temeljnih značajki istočnjačkih religija,
- upoznavanje temeljnih razdoblja židovske povijesti i religije,
- upoznavanje bitnih obilježja kršćanstva kroz katoličanstvo, pravoslavlje i reformaciju,
- izgrađivanje stava poštovanja duhovnih vrijednosti različitih religija, kultura i civilizacija,
- usvajanje stava tolerancije i poštovanja te dijaloga i suradnje s drugima i drugačijima,
- uočavanje važnosti razvijanja ekumenske svijesti,
- otkrivanje i prepoznavanje načina ekumenskoga zbližavanja i
- razvijanje sposobnosti međureligijskoga dijaloga te uvažavanja tuđih stajališta i mišljenja na području vjere i života.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Upoznavanje s predmetom	2
Antičke religije	6
Indijske religije	2
Religije istočne Azije	1
Židovstvo (judaizam)	2
Kršćanstvo	7
Islam	2
Novi religiozni pokreti	3
Posjet bogoslužnim prostorima	3
Ekumenizam i dijalog	1
Ponavljanje	6

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Upoznavanje s predmetom	Osnovni pojmovi: religija, vjera, teizam, ateizam, deizam, panteizam... Politeističke, monoteističke, prirodne, objavljene, izumrle, žive religije. Zajedničke oznake religija.
Antičke religije	Prapovijesna religija (arheološka svjedočanstva). Kolijevka civilizacije – Bliski istok (sumersko-babilonska religija i civilizacija). Egipatska religija. Religija starih Grka. Religija starih Rimljana. Religija starih Slavena.
Indijske religije	Hinduizam. Budizam.
Religije istočne Azije	Konfucijanizam, šintoizam, taoizam.
Židovstvo (judaizam)	Povijesni pregled nastanka židovstva. Nauk, kult i moral.
Kršćanstvo	Povijesni pregled nastanka kršćanstva (Isus Krist). Sveti spisi i vjerovanje. Katoličanstvo. Pravoslavlje. Reformacija.
Islam	Povijesni pregled nastanka islama (prorok Muhamed). Nauk, kult i moral.
Novi religiozni pokreti	NRP proizašli iz kršćanstva. NRP podrijetlom iz Indije. <i>New age.</i>
Posjet bogoslužnim prostorima:	- katoličkim - pravoslavnim - islamskim ili židovskim.
Ekumenizam i dijalog	Ekumenski pokreti i dijalog među religijama.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Diplomirani/a teolog/teologinja.
2. Diplomirani/a vjeroučitelj/vjeroučiteljica (kateheta/katehistica).
3. Diplomirani/a religiolog/religiologinja
4. Profesor/profesorica povijesti.
5. Magistar/magistra struke.

17. ZAJEDNICA UČENIKA I ODGOJ ZA DEMOKRACIJU

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA ZAJEDNICU
UČENIKA I ODGOJ ZA DEMOKRACIJU

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- osposobljavanje učenika za aktivno sudjelovanje u nastavi zajednice učenika i odgoja za demokraciju i
- osposobljavanje učenika za pripremanje nekih određenih tema te za korištenje metoda razgovora, rasprava, skupnih oblika rada i sl.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Zajednica učenika i odgoj za demokraciju***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje i prilagodba učenika novoj sredini,
- prihvaćanje sebe kao kompletne i kompetentne mlade osobe i prihvaćanje drugih u svoj njihovoj različitosti,
- jačanje pozitivnih osobina i navika,
- poticanje pozitivnoga razvoja mlade osobe,
- jačanje vještina komunikacije,
- razvijanje pozitivne slike o sebi i razvijanje radnih navika,
- stvaranje radnoga razrednog ozračja i
- upoznavanje s različitošću svijeta koji nas okružuje.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Školska zajednica	5
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	5
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	5
Slobodno vrijeme	5
Komunikacija	5
Zdravlje	5
Odgoj za demokraciju	5

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Školska zajednica	<p>Prvi susret s razrednikom/razrednicom i razredom (upoznavanje i predstavljanje).</p> <p>Planiranje rada razredne zajednice: ugovor/dogovor.</p> <p>Pravila i pravilnici kojima je određen način rada i ponašanja u školi (kućni red i pedagoške norme).</p> <p>Upoznavanje s kriterijima za izbor učenika generacije.</p> <p>Upoznavanje učenika s radom ravnatelja i pedagoško-psihološkom službom škole.</p> <p>Novo školsko ozračje: obveze, poteškoće, očekivanja, motivacija.</p> <p>Sudjelovanje učenika u životu i radu škole.</p> <p>Školske sekcije.</p>
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	<p>Adolescencija: obilježja i zadaće.</p> <p>Izgradnja identiteta.</p> <p>Samopoštovanje i samoprihvaćanje.</p> <p>Biti drugačiji i prihvatići drugačije.</p> <p>Vršnjačka skupina i njezin utjecaj.</p>
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	<p>Učiti kako učiti.</p> <p>Čimbenici uspješnoga učenja.</p> <p>Strah od odgovaranja.</p> <p>Redovito ili „kampanjsko“ učenje.</p> <p>Motivacija učenika za učenje.</p>
Slobodno vrijeme	<p>Stereotipi koje nameću društvo i mediji: bogatstvo, uspjeh, popularnost, ljepota, moda itd.</p> <p>Pozitivni i negativni utjecaji medija.</p> <p>Facebook .</p> <p>Glazba koju slušam.</p> <p>Načini opuštanja.</p>

Komunikacija	Umijeće slušanja. Ja-poruke. Različitost mišljenja i uvažavanje. Umijeće kvalitetnoga dijaloga. Pohvala i kritika.
Zdravlje	Odlike zdravoga načina života. Tjelesna aktivnost. Poremećaji prehrane. Ženski i muški spol; spolnost: obilježja i sastavnice. Adolescencija: fiziologija tjelesnih i spolnih promjena. Spolni sustav: uloga i utjecaj spolnih hormona. Menstruacijski ciklus. Sredstva ovisnosti.
Odgoj za demokraciju	Zašto nam treba vlast. Razvoj ustavne demokracije. Razine vlasti u BiH. Vlast u mome gradu. Izbor dobrog vođe.

Literatura

Koristi se literatura po izboru profesora.

NASTAVNI PREDMET: ***Zajednica učenika i odgoj za demokraciju***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- pomaganje učenicima u izgradnji vlastite osobnosti,
- pomaganje učenicima pri upoznavanju sebe i razumijevanju smisla života,
- napredovanje učenika u izgradnji vlastite osobnosti,
- razvijanje osjećaja samopoštovanja i samoprihvaćanja i otvorenosti prema drugima i
- učenje poštivanja tuđe slobode te ljepote i vrijednosti ljudskoga života općenito.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Školska zajednica	5
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	5
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	5
Slobodno vrijeme	5
Komunikacija	5
Zdravlje	5
Odgoj za demokraciju	5

PROGRAMSKE CJELINE	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Školska zajednica	<p>Upoznavanje učenika s poviješću škole.</p> <p>Organizacija pružanja pomoći jednih drugima na početku školske godine i praćenje realizacije tih aktivnosti.</p> <p>Stvaralaštvo učenika u školi prezentacijom odjeljenskih stvaralačkih postignuća – glazba, ples, natjecanje u znanju, šport.</p> <p>Sudjelovanje učenika u životu i radu škole.</p> <p>Školske sekcije.</p>
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	<p>Identitet – osobni i kulturni.</p> <p>Sloboda i očekivanja drugih.</p> <p>Izgradnja vrijednosnih orijentacija.</p> <p>Empatija, suosjećajnost.</p> <p>Solidarnost kao dokaz prijateljstva.</p> <p>Originalnost i jedinstvenost osobe.</p>
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	<p>Metode uspješnoga učenja.</p> <p>Kooperativno učenje u nastavi.</p> <p>Izradba domaćih zadataka – obveze i potrebe.</p> <p>Pomoć pri odabiru izbornoga područja.</p> <p>Koji su moji talenti?</p>
Slobodno vrijeme	<p>Slobodno vrijeme – opasnost ili prigoda za aktivan odmor?</p> <p>Knjige/literatura koju čitam.</p> <p>Medijski utjecaji u stvaranju stereotipa i stavova.</p> <p>Internet.</p> <p>Tjelesna aktivnost: Što? Kada? Koliko?</p>
Komunikacija	<p>Komunikacijski proces.</p> <p>Dijelovi poruke (komunikacijski kvadrat).</p> <p>Sposobnost slanja povratne informacije.</p> <p>Važnost neverbalne komunikacije.</p> <p>Izgradnja stavova.</p>

Zdravlje	<p>Pretilost.</p> <p>Važnosti tjelesne aktivnosti.</p> <p>Rizična ponašanja: sredstva ovisnosti.</p> <p>Faze psihoseksualnoga razvoja u djetinjstvu i adolescenciji.</p> <p>Spolni odnos: Kada? S kime? Zašto? Što znači „biti spreman“?</p> <p>Oplodnja/začeće; trudnoća i rođenje djeteta; pobačaj.</p> <p>Smisao i značenje spolne aktivnosti.</p> <p>Metode planiranja začeća: prirodne i umjetne.</p> <p>Spolno prenosive bolesti.</p>
Odgoj za demokraciju	<p>Ustavna demokracija.</p> <p>Ustav BiH.</p> <p>Prava građana zaštićena Ustavom.</p> <p>Europska konvencija o ljudskim pravima.</p> <p>Izbor dobrog vođe.</p>

Literatura

Koristi se literatura po izboru profesora.

NASTAVNI PREDMET: ***Zajednica učenika i odgoj za demokraciju***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- usmjeravanje na životna pitanja povezana s moralom,
- buđenje svijesti o osobnoj vrijednosti,
- prepoznavanje pozitivnih mogućnosti za ostvarenje sebe kao osobe i ostvarenje kvalitetnih odnosa s drugima,
- razvijanje karaktera potrebnoga za smjelo i hrabro suočavanje sa životnim problemima i izazovima i
- razvijanje skladnijega odnosa s drugima te realnije procjenjivanje roditelja (njihovih vrlina i mana).

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Školska zajednica	5
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	5
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	5
Slobodno vrijeme	5
Komunikacija	5
Zdravlje	5
Odgoj za demokraciju	5

PROGRAMSKE CJELINE	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Školska zajednica	Sudjelovanje učenika u životu i radu škole. Školske sekcije. Zajednička humanitarna akcija razreda. Zajedničko učenje. Razvijanje osjećaja pripadnosti razrednoj zajednici: studijska putovanja, izleti itd.
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	Izgradnja kritičkoga stava prema zabavi bez granica. Odgovornost za vlastito ponašanje. Emocionalne potrebe. Hodanje i veza: smisao, sadržaj i očekivanja. Što sve znači brak? Kohabitacija; preljub; rastava. Planiranje i donošenje odluka.
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	Organizirano učenje. Samoregulirano učenje. Mentalne mape i mnemotehnike. Teme iz profesionalne orientacije: upoznavanje vlastitih sposobnosti, vrijednosti i zanimanja. Koji je moj profesionalni cilj?
Slobodno vrijeme	Strukturirano provođenje slobodnoga vremena. Važnost i načini zabave u životu mladih. Poželjni i prihvatljivi načini zabave. Načini zabavljanja bez sredstava ovisnosti. Sredstva moderne komunikacije – potreba ili opasnost? Pomoći drugima: dobrovoljni rad za zajednicu.
Komunikacija	Kvalitetna komunikacija. Prihvaćanje različitosti. Stereotipi, predrasude i diskriminacija. Nasilje. Kako reagirati u situacijama nasilja?

Zdravlje	Glad u svijetu. GMO. Plodnost muškarca i žene. Menstruacijski ciklus. Prepoznavanje vlastite plodnosti. Smisao i značenje seksualne intimnosti. Smisao i značenje seksualne intimnosti u braku.
Odgoj za demokraciju	Razvijanje osjećaja građanske vrline. Prepoznavanje vlastitih vrlina i mana. Odgovornost u izvršavanju dužnosti i obveza. Komunikacija u obitelji, međugeneracijska raznolikost. Brak i zasnivanje obitelji kao temeljno ljudsko pravo

Literatura

Koristi se literatura po izboru profesora.

NASTAVNI PREDMET: ***Zajednica učenika i odgoj za demokraciju***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset (35)

ZADAĆE:

- pomaganje učenicima u procjeni vlastitih mogućnosti osamostaljivanja, prepoznavanju vlastitoga poziva i uključivanja u društvo,
- pomaganje učenicima u uspješnome življenu vrijednosti vezanih za zdravlje i kvalitetu života i
- razvijanje učenika u zdravu, odraslu, samostalnu i zrelu osobu spremnu za život.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Školska zajednica	5
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	5
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	5
Slobodno vrijeme	5
Komunikacija	5
Zdravlje	5
Odgoj za demokraciju	5

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Školska zajednica	<p>Godišnji plan aktivnosti – očekivanja učenika i škole.</p> <p>Planiranje maturalne ekskurzije/studijskoga putovanja, dodjele diploma i maturalne večeri.</p> <p>Školske sekcije.</p> <p>Potrebe na tržištu rada i karakteristike pojedinih zanimanja.</p> <p>Predstavljanje sveučilišta: prednosti i nedostatci.</p>
Upoznavanje i prihvaćanje sebe i drugih	<p>Duhovna dimenzija osobnosti.</p> <p>Obitelj ili karijera.</p> <p>Uloge u braku i obitelji.</p> <p>Važnost komunikacije u braku i obitelji.</p> <p>Čimbenici o kojima ovisi uspješnost braka.</p> <p>Odgovorno roditeljstvo.</p> <p>Promiskuitet i prostitucija.</p> <p>Slobodne veze i mijenjanje partnera.</p> <p>Društvena odgovornost.</p>
Razvoj znanja, vještina i sposobnosti	<p>Postavljanje životnih kratkoročnih i dugoročnih ciljeva.</p> <p>Cjeloživotno učenje.</p> <p>Čimbenici koji utječu na izbor zanimanja.</p> <p>Predstavljanje pojedinih zanimanja.</p> <p>Potreba afirmacije ličnosti i dokazivanje vlastite vrijednosti (potreba za uspjehom).</p> <p>Pisanje životopisa.</p>
Slobodno vrijeme	<p>Korisnost slobodnoga vremena.</p> <p>Moj plan organizacije slobodnoga vremena.</p> <p>Tjelesne aktivnosti za zdraviji život.</p> <p>Internet.</p> <p>Razvijanje zanimanja i kreativnosti.</p>

Komunikacija	Prihvaćanje razlika. Uvažavanje ????? Rješavanje sukoba. Odgovornost za sebe i druge. Uspostavljanje i održavanje odnosa s drugima.
Zdravlje	Zdravlje kao prioritet u sustavu vrijednosti pojedinca. ITM i kritički osvrt na vlastito stanje forme. Moj plan za zdraviji život. Djelovanje sredstava ovisnosti na funkcije pojedinih organa. Kome se događa ovisnost: racionalna ili emocionalna odluka? Metode planiranja začeća. Seks prije/izvan braka.
Odgoj za demokraciju	Civilno društvo i demokracija. Mediji i njihova zlouporaba. Mediji u demokraciji. Europska unija i NATO. Međunarodne organizacije u BiH.

Literatura

Koristi se literatura po izboru profesora.

Napomena

U programskim cjelinama i temama nisu predviđeni sati za aktualnu problematiku odjela. Program ostavlja svakome razredniku slobodu kada i koliko će sati posvetiti određenoj tematiki, prema potrebi vlastitoga odjela i situacije u njemu.

Također, programske cjeline nisu poredane po važnosti i svaki razrednik bira koliko će tema iz kojega područja mjesечно obraditi te kojim redoslijedom.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica koji/a obavlja službu razrednika/razrednice.

18. TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

1. SVRHA I CILJ PREDMETA

Zdravlje i normalan biopsihosocijalni rast i razvoj osnovni su preduvjeti za životne, radne, stvaralačke i kulturne čovjekove djelatnosti.

Zbog višestruke međuvisnosti ljudskih osobina i sposobnosti razumljivo je kako će najpovljnija razvijenost motoričkih, funkcionalnih i morfoloških obilježja istodobno utjecati na ukupno čovjekovo zdravlje, tj. na djetotvorniji rad svih organa i organskih sustava, kao svojevrsnoj prepreci pojave mnogih bolesti (osobito onih što su posljedica tjelesne pasivnosti ili obavljanja određenog profesionalnog rada).

Posljedica pojačanog bavljenja tjelesnim djelatnostima bit će i regulacija načina ponašanja, otklanjanje različitih neurotskih stanja, čime se izravno povećava stupanj homeostatičnosti organizma, što je prepostavka za uspješno komuniciranje čovjeka i okoline.

Tjelesni i zdravstveni odgoj mora se temeljiti na upravljanju procesima vježbanja tj. kineziologiji.

Ciljevi tjelesnoga i zdravstvenog odgoja su:

- zadovoljavanje biopsihosocijalne potrebe učenika za kretanjem,
- povećanje stvaralačkih sposobnosti i prilagodba suvremenim uvjetima života i rada.

Posebni ciljevi tjelesnoga i zdravstvenog odgoja su:

- razvijanje zdravstvene kulture učenika s ciljem čuvanja vlastitoga zdravlja i zdravlja okoline,
- zadovoljavanje potrebe učenika za kretanjem, odnosno vježbanjem,
- stvaranje čvrste navike zdravoga načina življenja koristeći se sredstvima tjelesne i zdravstvene kulture, prirodnim i drugim čimbenicima,
- pružanje mogućnosti stjecanja osnovnih znanja, vještina i navika potrebnih za prilagodbu novim motoričkim aktivnostima,
- osposobljavanje učenika za racionalno provođenje slobodnog vremena,
- osposobljavanje učenika za slobodno i stvaralačko izražavanje u različitim oblicima tjelesnoga i zdravstvenog odgoja, a posebno u onima koje pridonose humanizaciji i socijalizaciji osobnosti,
- osposobljavanje učenika za samokontrolu i samoocjenjivanje radi praćenja i vrjednovanja učinaka svoga rada i napretka.

Iz gore definiranoga općeg cilja, kao i posebnih ciljeva, proistječe opće zadaće predmeta tjelesni i zdravstveni odgoj:

- upoznavanje učenika sa zakonitostima rasta i razvoja čovjekovih biopsihosocijalnih značajki,
- stjecanje znanja o čimbenicima koji uvjetuju nastanak bolesti i ozljeda,
- razvijanje pravilnih stavova prema zdravlju i bolestima te poduzimanju mjera za čuvanje zdravlja,
- razvijanje određenih radnih sposobnosti,
- razvijanje sposobnosti za vrhunsko stvaralaštvo motoričkim izrazom prema određenim

značajkama nadarenih pojedinaca,

- njegovanje higijenskih navika kod učenika, kao i navika očuvanja i primjene zdrave prirodne sredine,
- teorijsko i praktično osposobljavanje učenika za trajnu primjenu odgovarajućeg tjelesnog vježbanja kao dijela kulture življenja.

Na osnovi anatomsко-fizioloških značajki učenika, zatim karakterističnih promjena do kojih dolazi u određenim razvojnim razdobljima te na osnovi mogućeg potrebnog doprinosa i djelovanja tjelesnog vježbanja, izvode se posebni zadatci tjelesnoga i zdravstvenog odgoja u pojedinim razvojnim razdobljima.

Sukladno cilju i navedenim zadatcima, strukturu okvirnoga programa tjelesnoga i zdravstvenog odgoja za gimnaziju čine:

1. okvirni program rada za redovitu nastavu,
2. okvirni program rada za učenike koji iz zdravstvenih razloga moraju ostvariti poseban program i
3. okvirni program za izbornu nastavu.

Okvirni program za redovitu nastavu tjelesnoga i zdravstvenog odgoja čine:

- dijagnostika antropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti,
- sadržaj općega, bazičnog i utočitarnog karaktera,
- rad u homogeniziranim skupinama,
- teorijski rad.

Dijagnostika antropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti podrazumijeva početna i završna provjeravanja antropometrijskoga statusa (visina, težina, opseg podlaktice, kožni nabor nadlaktice), motoričkih sposobnosti (ravnoteža, brzina, fleksibilnost, eksplozivna snaga, relativna i statička snaga, repetitivna snaga, koordinacija) i funkcionalnih sposobnosti (opća izdržljivost) a vrši se EUROFIT baterijom testova:

Test 1: ravnoteža "Flamingo" – mjerjenje statičke ravnoteže, usklađivanje na jednoj nozi na gredici,

Test 2: taping rukom – mjerjenje brzine pokreta jednom rukom – maksimalna frekvencija pokreta (25 ciklusa dodira, tamo-amo) u što kraćem vremenu,

Test 3: (pokretljivost u zglobovu kuka) – mjerjenje gipkosti, duboki pretklon na klupici ili pretklon raznožno u sjedu uza zid ako škola ne posjeduje klupicu za duboki pretklon,

Test 4: skok u dalj iz mjesta – mjerjenje eksplozivne snage nogu,

Test 5: snaga (dinamometrija) šake – mjerjenje statičke snage šake pomoću dinamometra ili kućne vase,

Test 6: podizanje trupa (ležanje – sjedenje) – mjerjenje repetitivne snage trupa (maksimalni broj ponavljanja u tijeku 30 s),

Test 7: izdržaj u visu zgibom – mjerjenje relativne i statičke snage ruku i ramenog pojasa (vrijeme provedeno u visu zgibom),

Test 8: trčanje 10x5 m (tamo-amo) – ocjena brzinske sposobnosti i agilnosti uz mjerjenje vremena

Test 9: trčanje u 6 minuta – procjena funkcionalnih sposobnosti odnosno opće izdržljivosti (udaljenost prijeđena u 6 minuta).

Sadržaj općega, bazičnog i utalitarnog karaktera: u ovom sadržaju zastupljene su bazične i modificirane motoričke strukture cikličkih i acikličkih polistrukturalnih i konvencionalnih oblika gibanja koje primarno utječu na razvijanje sposobnosti učenika, a stupanj svladavanja motoričkih zadataka je u funkciji transformacije tih sposobnosti.

Rad u jedinstvenim skupinama predstavlja optimalizaciju nastave tjelesnoga i zdravstvenog odgoja ostvarenjem skupnih oblika nastavnoga rada. Skupni oblici nastavnoga rada, tj. podjela odjela na manje jedinstvene skupine, omogućuju bolje iskorištavanje postojećih uvjeta rada, nastavnih pomagala, veću aktivnost učenika na satu i veću mogućnost zadovoljavanja pojedinačnih potreba i zanimanja učenika. Rad se u jedinstvenim skupinama organizira s obzirom na zanimanje, sposobnosti i vještine te prethodno stečena znanja iz pojedinih kinezioloških aktivnosti, a programski sadržaj u izvedbenome nastavnom programu prema tomu određuje i vrjednuje sam nastavnik. Izbor nastavnoga sadržaja može biti iz osnovnoga programa, ali i iz dopunskih programa i programa za izbornu nastavu.

Teorijski rad predviđa ostvarenje teorijskih programskih sadržaja tjelesnoga i zdravstvenog odgoja na početku i na kraju nastavne godine.

Zbog posebnosti predmeta tjelesnoga i zdravstvenog odgoja i autentičnih uvjeta, izbor i vrjednovanje nastavnih cjelina i nastavnih tema iz okvirnoga programa te sastavljanje nastavnih jedinica, čini sam nastavnik za svaki razred posebno, uzimajući u obzir sve objektivne čimbenike, a to su:

1. spol učenika,
2. zdravstveno stanje učenika,
3. dobiveni rezultati početnoga provjeravanja:
 - a) antropometrijskih zanačajki,
 - b) motoričkih sposobnosti,
 - c) funkcionalnih sposobnosti,
4. predznanje učenika (motoričko znanje iz prethodnog razreda),
5. složenost, odnosno savladivost nastavne teme,
6. naklonost učenika određenim sadržajima,
7. konkretni materijalni uvjeti rada nužni za ostvarenje programa
8. posebnost sredine u kojoj se škola nalazi (klimatski uvjeti, tradicija, športska tradicija).

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Tjelesni i zdravstveni odgoj*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE

(učenici)

Ovo razvojno razdoblje obilježavaju daljnje ubrzane promjene u rastu i razvoju učenika koje vremenski nisu iste za sve učenike. Zadaće tjelesnoga i zdravstvenog odgoja definiraju se prema jedinstvenim skupinama učenika.

Osnovne zadaće tjelesnoga i zdravstvenog odgoja u ovome razdoblju su:

- utjecanje primjerenum odabirom kinezioloških sadržaja na razvoj morfoloških posebnosti učenika, posebno na razvoj mišićne mase,
- usklađivanje nesrazmjera u rastu srčanog mišića, mase tijela i krvožilnog sustava, što uvjetuje brzo umaranje i duži oporavak učenika,
- razvijanje koordinacijskih sposobnosti s obzirom na ubrzani rast u visinu koji može uvjetovati pad motoričkih sposobnosti koje se ogledaju i u specifičnim i u nedovoljno racionalnim načinima kretanja,
- osposobljavanje učenika za određivanje vlastitoga volumena opterećenja.

(učenice)

Karakterističan za ovo razdoblje je usporeniji rast i razvitak koji se kod učenica očituje uspostavljanjem ravnoteže u razvoju pojedinih organa, organskih sustava i podsustava. Kritički stav prema vježbanju dolazi do izražaja osobito u odnosu prema vlastitim doživljajima, potrebama, postupcima, pa je to presudno razdoblje za razvijanje pravilnih stavova o vrijednostima tjelesnoga vježbanja. Stoga treba učenice upoznati s osnovnim zakonitostima razvoja pojedinih dimenzija antropološkoga statusa i sa važnošću tjelesnoga vježbanja u tijeku evolucije i involucije. U ovome razdoblju treba razvijati motoričke sposobnosti i usvajati motorička znanja u skladu s izraženim sposobnostima i zanimanjima za pojedine tjelesne aktivnosti te stvoriti navike sustavnoga tjelesnog vježbanja. S tim u vezi zadaće su tjelesnoga i zdravstvenog odgoja:

- utjecanje na jakost i gibljivost karličnoga pojasa, snagu leđnih mišića, što je uvjet za nesmetan razvitak ostalih organskih sustava,
- razvijanje aerobne sposobnosti učenica postupnim organskim prilagođavanjem krvožilnog i dišnog sustava (prsno i diafragmalno disanje),
- utjecanje na poboljšanje motoričkih sposobnosti, posebno onih koje prije dostižu granicu u razvoju (brzina, koordinacija, ravnoteža, eksplozivna snaga),
- privikavanje učenica na odgovarajuće vježbanje i za vrijeme mjesečnih ciklusa,
- zadovoljavanje njihova zanimanja za motoričko stvaralaštvo posebno estetskim oblikovanjem i doživljajem motoričkih aktivnosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Teorijski rad	2
Inicijalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3
Sadržaj općega, bazičnog i utočitarnog karaktera	42
Rad u homogeniziranim skupinama	20
Finalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Trčanje	Ciklična kretanja različitim tempom do 10 minuta (do 8 učenika). Trčanje kratkih dionica „leteće“ (20 – 40 m). Trčanje dužih dionica s visokim startom (60 – 100 m). Štafetno trčanje 4x60 m. Poligon prepreka.
Skokovi	Skok udalj koračnom tehnikom $1\frac{1}{2}$ korak. Skok uvis opkoračnom tehnikom stradle.
Bacanje	Bacanje medicinke od 1, 2, 3 kg jednom i objema rukama. Bacanje loptica udalj različitih težina s gađanjem nepokretnih i pokretnih ciljeva. Bacanje kugle O'Brien-tehnikom – pojedinačna motorička postignuća.
Penjanje, upori, potpori, visovi i kovrtljaji	Penjanje rukama po različintim spravama. Sklopka s glave. Upor u prednjihu do sjeda raznožnog. Premet naprijed. Više premeta strance povezano u jednu stranu. Kovrtljaj nazad do upora prednjeg. Njihom strance premah odnožno. Klimom premah zgrčeni. Pomicanje u visu. Iz visa ležećeg prednjeg uzmah na višu pritku odrivom jedne noge. Kruženje trupa u visu.

Ravnotežni položaji	Naskok u upor čučeći, „gallop“ naprijed, otvoreno-zatvoreni poskok, „mačji“ skok, „leteći“ skok, okreti u čučnju i usponu na obje noge za 180° (greda 80 cm).
Preskoci	Odbočka u lijevu i desnu stranu. Prekopit oslonom ruku preko sprave u širinu. Skokovi uvito na elastičnom stolu („mini trampolin“), pružen skok s okretom za 180° .
Borilačke vježbe	Padovi: naprijed, nazad, u stranu. Bacanje: preko ramena, preko leđa, zahvatom preko nadlaktica, ručno. Svlačenje u parter. Zahvati držanja u parteru. Obrana od udarca rukama. Obrana od obuhvata. Obrana od hvatanja za kosu.
Plesne strukture	Kruženja rukama u čeonoj, bočnoj i vodoravnoj ravnini (obručem, loptom, vijačom). Zamasi impulsom. Zamasi i kruženja pruženom nogom u bočnoj ravnini na mjestu. Križni okret „valom“ za 180° i 360° u obje strane. Spiralni okret u obje strane. Poskoci vijačom u kretanju pruženom nogom u prednoženju, zanoženju i odnoženju. Poskoci u mjestu prednoženjem, odnoženjem i zanoženjem uz bacanje i hvatanje lopte. Skok „kadet“. „Jelenji“ skok. Izdražaji u prednoženju, u odnoženju, u zanoženju zgrčenom i pruženom nogom (obručem, loptom). Izdržaji iz okreta (obruč, lopta). Kretanje i improvizacije u raznim ritmičkim strukturama. Plesna struktura: koraci s loptom i narodni plesovi. Društveni ples: tango.
Igre	Vođenje lopte startom naprijed, nazad i bočno s promjenom smjera kretanja (košarka). Vođenje lopte naizmjenično lijevom i desnom rukom s promjenom smjera kretanja (košarka). Hvatanje lopte s dvije ruke u skoku sa zaletom i odrazom s mjesta (košarka).

Igre	<p>Dodavanje lopte iz različitih udaljenosti iz skoka (košarka).</p> <p>Pivotiranje (košarka).</p> <p>Slobodno bacanje (košarka).</p> <p>Slobodno bacanje (košarka).</p> <p>Ubacivanje u koš jednom rukom preko glave u stranu (košarka).</p> <p>Ubacivanje u koš iz kretanja nakon vođene ili dodane lopte (polaganje lopte jednom rukom i skok šut) – košarka.</p> <p>Varanje prividnim smjerom kretanja i prividnim dodavanjem (košarka).</p> <p>Obrana – osobna obrana preuzimanjem (košarka).</p> <p>Protunapad s dva i tri igrača (košarka).</p> <p>Igra na dva koša (košarka).</p> <p>Objeručno vršno, srednje i visoko odbijanje iz osnovnoga stava u skretanju smjera (odbojka).</p> <p>Dodavanje u smjeru i preko glave (odbojka).</p> <p>Dodavanje u skretanju smjera (odbojka).</p> <p>Servis preko glave (odbojka).</p> <p>Smečiranje s mjesta sunožnim odrazom (odbojka).</p> <p>Smeč iz zaleta sunožnim odrazom (odbojka).</p> <p>Obrana: pokrivanje terena prilikom očekivanja servisa i pri izvođenju vlastitoga servisa (odbojka).</p> <p>Taktika napada putem treće lopte (odbojka).</p> <p>Blokiranje (odbojka).</p> <p>Igra preko mreže (odbojka).</p> <p>Primanje lopte preuzimanjem (rukomet).</p> <p>Oduzimanje lopte: skidanjem, izbijanjem i presjecanjem (rukomet).</p> <p>Udarci na vrata u visini boka prekorakom (rukomet).</p> <p>Tehnika vratara (rukomet).</p> <p>Sustav obrane 3:2:1 (rukomet).</p> <p>Sustav igre u napadu s dva kružna napadača (rukomet).</p> <p>Vođenje lopte unutrašnjim i vanjskim dijelom hrpta stopala (nogomet).</p> <p>Primanje lopte natkoljenicom (nogomet).</p> <p>Oduzimanje lopte: prednje oduzimanje (nogomet).</p> <p>Taktika, rješavanje dijelova igre: ubacivanje sa strane, udarac iz kuta, slobodan udarac, kazneni udarac – obrana i napad (nogomet).</p> <p>Taktika igre u napadu i protunapadu.</p>
Opće pripremne vježbe	<p>Pripremne vježbe za povećanje mišićne mase primjenom dinamičkih vježbi u serijama (učenici).</p> <p>Submaksimalni dinamički podražaji i eksplozivni dinamički podražaji (učenice).</p>

NASTAVNI PREDMET: *Tjelesni i zdravstveni odgoj*

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset(70)

ZADAĆE

(učenici)

Ovo razvojno razdoblje obilježavaju daljnje ubrzane promjene u rastu i razvoju osobitosti učenika koje vremenski nisu iste za sve učenike. Posljedica razlika u procesu rasta i razvoja učenika u tome razdoblju je jako izražena heterogenost razrednog kolektiva pa se zadaće tjelesnoga i zdravstvenog odgoja definiraju prema homogeniziranim skupinama učenika.

Osnovne zadaće tjelesnoga i zdravstvenog odgoja u ovome razdoblju su:

- pomoći pri usklađivanju nesrazmjera u rastu srčanog mišića pravilnim odabirom kinezioloških sadržaja, posebno mase tijela i krvožilnog sustava, što uvjetuje brzo umaranje i duži oporavak učenika,
- djelovanje na razvijanje koordinacijskih sposobnosti s obzirom na ubrzani rast u visinu koji može uvjetovati pad motoričkih sposobnosti koje se ogledaju i u specifičnim i u nedovoljno racionalnim načinima kretanja,
- osposobljavanje učenika za određivanje vlastitoga volumena opterećenja, sukladno njihovim objektivnim mogućnostima,
- pomoći učenicima pri lakšoj komunikaciji s drugim osobama, kako u školi, tako i izvan nje.

(učenice)

Karakterističan za ovo razdoblje je usporeniji rast i razvitak koji se kod učenica očituje uspostavljanjem ravnoteže u razvoju pojedinih organa, organskih sustava i podsustava. Kritički stav prema vježbanju dolazi do izražaja osobito u odnosu prema vlastitim doživljajima, potrebama, postupcima, pa je to presudno razdoblje za razvijanje pravilnih stavova o vrijednostima tjelesnoga vježbanja. Stoga treba učenice upoznati s osnovnim zakonitostima razvitka pojedinih dimenzija antropološkoga statusa i sa značenjem tjelesnoga vježbanja u tijeku evolucije i involucije. U ovome razdoblju treba razvijati motoričke sposobnosti i usvajati

motorička znanja u skladu s izraženim sposobnostima i zanimanjima za pojedine tjelesne aktivnosti te stvoriti navike sustavnog tjelesnog vježbanja.

S tim u vezi zadaće su tjelesnoga i zdravstvenog odgoja:

- utjecanje na jakost i gibljivost karličnoga pojasa, snagu leđnih mišića, što je uvjet za nesmetan razvitak ostalih organskih sustava,
- razvijanje aerobne sposobnosti učenica postupnim organskim prilagođavanjem krvožilnog i dišnog sustava,
- utjecanje na poboljšanje motoričkih sposobnosti, posebno onih koje prije dostižu granicu u razvoju (brzina, koordinacija, ravnoteža, eksplozivna snaga)
- privikavanje učenica na odgovarajuće vježbanje i za vrijeme mjesecnih ciklusa,
- zadovoljavanje njihova zanimanja za motoričko stvaralaštvo posebno estetskim oblikovanjem i doživljajem motoričkih aktivnosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Teorijski rad	2
Inicijalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3
Sadržaj općega, bazičnog i utalitarnog karaktera	42
Rad u homogeniziranim skupinama	20
Finalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Trčanje	Ciklična kretanja različitim tempom do 12 minuta (do 10 minuta učenice). Trčanje kratkih dionica „leteće“ (40 – 60 m). Trčanje dužih dionica s visokim startom (100 do 150 m). Štafetno trčanje 4x80 m (4x60 učenice). Poligoni prepreka.
Skokovi	Skok udalj – pojedinačna motorička dostignuća. Skok uvis – pojedinačna motorička dostignuća.
Bacanje	Bacanje udalj loptica različite težine (gađanje različitih nepokretnih i pokretnih ciljeva) i na različite udaljenosti. Bacanje medicinki do 5 kg suvanjem. Bacanje kugle O’Brien-tehnikom.
Penjanje, visovi i upori	Penjanje na konop 5 m – pojedinačna motorička dostignuća. Premet strance iz zaleta i poskoka. Kolut nazad kroz stoj na rukama. Stoj na rukama. Upor u zanjihu. Vis prednji klimom ili zgibom uzmah prednji. Klimom premah raznožni. Upor prednji na višoj pritki, spust naprijed u vis ležeći prednji.
Ravnotežni položaji	Vaga bočno otklonom i odnoženjem. Naskok premahom jedne noge odnožno do upora jašućeg, polkin korak, „tupfer“, škare naprijed, „vaga“ iz skoka, saskok „jelenji“.
Preskoci	Zanoška u lijevu ili desnu stranu. Raznoška uzduž sprave. Skokovi na elastičnom stolu („mini trampolin“) prednožno, raznožno, pruženo i s okretom za 360°.
Borilačke vježbe	Bacanje: bočno i nožno. Obrana od udaraca, obuhvata, gušenja i noža. Udarci rukama i nogama.

Plesne strukture	Zamasi i kruženja impulsom s dugom trakom u mjestu i kretanja. Zamasi i kruženje pruženom nogom u kretanju plesnim koracima (valcer, polka i galop). Spiralni okret loptom u obje strane. Okret iz poskoka za 180° . Okret iz skoka za 360° . Otvoreni/zatvoreni poskok na mjestu i kretanju. Preskakivanje vijače naprijed i nazad križanjem ruku. „Leteći“ skok vijačom. Skok „škare“ povezano naprijed-nazad. „Vaga“ iz skoka, „kadet“. „Vaga“ iz „letećeg“ skoka. Sinusoida trčanjem, niskim „letećim“ skokovima uz vođenje lijeve i desne ruke. Ostvaraj ritmova slobodnim izborom sprave i glazbene pratnje (udaraljke, klasična i moderna glazba). Plesna struktura: narodno kolo. Društveni plesovi: rock-plesovi.
Igre	Vođenje lopte s kombinacijom raznih promjena smjera i brzine kretanja (košarka). Hvatanje lopte jednom rukom u skoku (košarka). Dodavanje lopte objema rukama: od tla, s grudi, iznad ramena i glave te jednom rukom sa strane i od tla (košarka). Dodavanje lopte jednom rukom sa strane (košarka). Ubacivanje lopte u koš jednom rukom preko glave u stranu (košarka). Ubacivanje lopte jednom rukom u kretanju iz okreta varanjem (finte) – košarka. Slobodno bacanje (košarka). Fintiranje s promjenom smjera i brzine kretanja (košarka). Oduzimanje lopte: osnovno pri ubacivanju u koš (košarka). Osobna obrana preuzimanja igrača (košarka). Zonska obrana 1 – 2 – 2; 2 – 1 – 2 (košarka). Napad i protunapad (košarka). Blokade, kombinacije napada i obrane s dva igrača, s tri igrača, s jednim centrom (košarka).

	<p>Igra na dva koša (košarka).</p> <p>Objetučno i jednoručno odbijanje lopte iz odbjakaškog stava (odbojka).</p> <p>Donja odbijanja „čekićem“ (odbojka).</p> <p>Donje odbijanje jednom rukom (odbojka).</p> <p>Dodavanje odbijanjem na različitim udaljenostima u oštrim i blagim parabolama (odbojka).</p> <p>Dizanje lopte na smeč (odbojka).</p> <p>Smećiranje iz zaleta sunožnim odrazom (odbojka).</p> <p>Blok: pojedinačni i skupni (odbojka).</p> <p>Spašavanje lopti iz mreže jednom i objema rukama (odbojka).</p> <p>Pojedinačni napad servisom i smečom (odbojka).</p> <p>Obrana u stražnjoj liniji (sustav „centarhalf naprijed“) –odbojka.</p> <p>Igra preko mreže (odbojka).</p> <p>Udarci s otklonom u suprotnu stranu (rukomet).</p> <p>Blokiranje jednom i objema rukama (rukomet).</p> <p>Napad s 9 m (rukomet).</p> <p>Sustav kombinirane obrane: 5 + 1, 4+ 2 (rukomet).</p> <p>Napad na kombiniranu obranu (rukomet).</p> <p>Igra u napadu i obrani u specifičnim uvjetima (rukomet).</p> <p>Izvođenje „poluvolej“ i „volej“ udrca (nogomet).</p> <p>Prijenos lopte (nogomet).</p> <p>Taktika igre u obrani i napadu.</p> <p>Oduzimanje lopte izbijanjem (nogomet).</p> <p>„Dribling“ unutarnjom i vanjskom stranom stopala (nogomet).</p>
Opće pripremne vježbe	<p>Pripremnim vježbama utjecati na razvijanje mišićne mase, sprječavanje nesrazmernoga stvaranja masnoga tkiva primjenom dinamičkih vježbi u serijama sa i bez dodatnog opterećenja (učenici).</p> <p>Vježbe za jačanje i vježbe prilagodljivosti za održavanje ravnoteže između mase tijela i potkožnoga masnog tkiva (učenice).</p>

NASTAVNI PREDMET: ***Tjelesni i zdravstveni odgoj***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

ZADAĆE

(učenici)

Ovo je razdoblje smirivanja općega morfološkog rasta i razvoja, tj. organizam je pod intezivnjom genetskom kontrolom. Utom je razdoblju primjetno uvećanje mišićne mase, dolazi do uravnoteženijeg razvoja funkcionalnih sposobnosti svih sustava i podsustava.

Odnos prema tjelesnoj aktivnosti i prema tjelesnom vježbanju također postaje stvarniji i suptilniji jer se vlastiti doživljaji i potrebe svjesnije osjećaju. To je faza definitivnog opredjeljivanja za pojedinu, odnosno određenu, motoričku aktivnost. Kako bi se izgradili što pravilniji stavovi o vrijednostima tjelesnoga vježbanja, neophodno je učenike upoznati s osnovnim zakonitostima razvoja čovjeka i utjecajima tjelesne aktivnosti i tjelesnoga vježbanja na taj razvoj.

Kako je ovo razdoblje odluka, pa i sposobljavanja za konkretnu vrstu zanimanja, neophodno je izgrađivati što učinkovitije strukture gibanja koje su u funkciji određenog radnog procesa. Osim toga, neophodno je pružanje informacija učenicima o različitim mogućnostima humanizacije rada, informacija o utjecaju prikladnoga tjelesnog vježbanja na stvaranje i održavanje radnih sposobnosti, za uporabu slobodnoga vremena i opće iskazivanje kreativnih ljudskih vrijednosti.

S obzirom na rečeno, zadaci tjelesnoga i zdravstvenog odgoja su:

- nastavljanje s procesom utjecaja na razvoj morfoloških značajki, osobito na jačanje ruku i ramenog pojasa,
- utjecanje na daljnje razvijanje aerobnih i anaerobnih sposobnosti,
- utjecanje na što djelotvorniji razvoj opće motorike, a posebno onih struktura gibanja koje su u funkciji za određenu vrstu zanimanja,
- sposobljavanje učenika za samostalno organiziranje aktivnosti koje su u funkciji podizanja zdravlja, radnih sposobnosti i što kulturnije uporabe slobodnog vremena.

(učenice)

Obilježje ovoga razdoblja jest povećavanje obujma tijela i približavanje granici rasta koštanoga sustava. Funkcionalni razvoj pojedinih sustava i podsustava, iako se nastavlja, znatno je uravnotežniji, a to omogućuje primjenu većih funkcionalnih opterećenja organizma.

Kako bi se učenice trajno bavile tjelesnim vježbanjem, neophodno ih je stalno poticati na tjelesnu aktivnost i upućivati na pozitivna iskustva koja se doživljavaju u različitim organizacijskim oblicima rada. Sustav profesionalnog sposobljavanja učenica obuhvaća obavijesti o funkciji tjelesnoga

vježbanja za radnu i stvaralačku sposobnost žene.

Prema tomu, zadatci tjelesnoga i zdravstvenog odgoja su:

- potpomaganje harmoničnoga razvoja morfološkoga statusa učenica, posebno prevencijom pojave adipoznosti celulita,
- utjecanje na razvoj mišićnih skupina odgovarajućih za biološku funkciju žene,
- razvijanje aerobne i postupno anaerobne sposobnosti učenica primjenom motoričkih aktivnosti koje imaju futurološku primjenu u motoričkoj aktivnosti žena.

PROGRAMSKI CJELINE I TEME	BROJ SATI
Teorijski rad	2
Inicijalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3
Sadržaj općega bazičnog i utalitarnog karaktera	42
Rad u homogeniziranim skupinama	20
Finalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3

NASTAVNE CJELINE I TEME	NASTAVNI SADRŽAJI
Trčanje	<p>Kontinuirano kretanje različitim tempom, do 12 minuta.</p> <p>Trčanje različitim tempom do 15 minuta u aerobnim uvjetima.</p> <p>Trčanje kratkih dionica 40, 60, 80 m.</p> <p>Brzo trčanje u anaerobnim uvjetima.</p> <p>Trčanje dužih dionica s visokim startom (150 – 200 m).</p> <p>Štafetna trčanja u aerobnim i anaerobnim uvjetima.</p> <p>Trčanje preko niskih prepona (50 m).</p> <p>Trčanje preko različitih prepreka.</p>
Skokovi	<p>Skokovi preko vodoravnih i vertikalnih prepreka.</p> <p>Skokovi uvis i udalj (pojedinačna motorička dostignuća).</p> <p>Skokovi na elastičnome stolu (mini trampoline): skok uvit u okretom u lijevu i desnu stranu.</p>
Bacanja	<p>Bacanje medicinke s preskokom.</p> <p>Bacanje kugle športskom tehnikom (pojedinačna motorička dostignuća).</p>
Preskoci, vis, upor	<p>Stoj na rukama i prijelaz u kolut naprijed.</p> <p>Prekopit (salto) naprijed.</p> <p>Iz upora prednjeg na pritki, premahom odnožno naprijed u upor jašući i premahom odnožno natrag u upor prednji (učenice).</p> <p>Saskok odnjihom iz upora prednjeg.</p> <p>Prednoška preko konja, visina 120 cm.</p> <p>Naupor jašući (preča).</p> <p>Vis uzniijeto, vis strmoglavo u njihu (krugovi).</p> <p>Kovrtljaj naprijed iz upora prednjeg (preča).</p> <p>Slobodna vježba (parter).</p> <p>Kombinacija elemenata u visu (klim, njih, podmetni saskok).</p>
Ravnotežni položaji	<p>Naskok u upor čučeći s odnoženjem.</p> <p>Valcer s okretom za 180° na jednoj nozi u lijevu i desnu stranu.</p> <p>Stoj na ramenima.</p>

Igre	<p>Primjena skok-šuta u igri (rukomet).</p> <p>Primanja i dodavanja lopte u igri (rukomet).</p> <p>Igra u obrani: zonska 3:2:1 i kombinirana 4 + 2 (rukomet).</p> <p>Igra u napadu i obrani s igračem više i igračem manje (rukomet).</p> <p>Primjena pravila kroz igru i suđenje (rukomet).</p> <p>Dodavanje i odbijanje lopte u složenim situacijama (odbojka).</p> <p>Padovi i bacanje kod hvatanja niskih lopti (odbojka).</p> <p>Usavršavanje tehnike izvođenja i prijema servisa (odbojka).</p> <p>Osnove taktike igre u napadu i obrani (odbojka).</p> <p>Pomoćne taktičke vježbe i igre primjenom već svladanih struktura (odbojka).</p> <p>Primjena pravila kroz igru i suđenje (odbojka).</p> <p>Hvatanje i dodavanje lopte uz povećavanje brzine kretanja igrača i lopte (košarka).</p> <p>Vođenje lopte promjenom ritma lopte (košarka).</p> <p>Situacijsko vođenje i dodavanje lopte kroz igru (košarka).</p> <p>Skok-šut s okretom (košarka).</p> <p>Primjena dvokoraka pri ubacivanju u koš s lijeve i desne strane (košarka).</p> <p>Oduzimanje lopte kod vođenja i ubacivanja (košarka).</p> <p>Pivotiranje u uvjetima obrane (košarka).</p> <p>Kombinirana obrana zona – čovjek (košarka).</p> <p>Promjena sustava igre u napadu ovisno o promjeni sustava obrane (košarka).</p> <p>Igra uz poštivanje pravila (košarka).</p> <p>Usavršavanje elemenata tehnike (nogomet).</p> <p>Dribling varkom tijela (nogomet).</p> <p>Odjeljensko natjecanje (nogomet).</p> <p>Taktika igre u obrani i napadu (nogomet).</p>
------	---

Borilačke strukture	Osnove svlačenja u parter. Osnove zahvata držanja u parteru. Osnove ručnoga bacanja. Osnove bacanja preko ramena. Osnove poluge u zglobo lakta. Zahvati gušenja. Obrana od zahvata gušenja.
Plesne strukture	Bacanje i hvatanje obruča (povezano s plesnim koracima). Preskakivanje vijače „škarama“ pogrešno. Preskakivanje vijače plesnim koracima (galop naprijed, polka). Pojedinačni sastav vijačom s obveznim stukturama: valcer s kružnjem vijačom u jednoj ruci u osnovnim ravninama. Preskakivanje vijače sunožno, međuposkocima s prednožjem i zanoženjem. Preskakivanje vijače „letećim“ skokom. Narodni ples. Društveni plesovi: cha-cha-cha, samba.
Opće pripremne vježbe	Opće pripremne vježbe za utjecaj na što skladniji morfološki razvoj i sustavno povećavanje funkcionalnih sposobnosti (učenici). Vježbe za povećanje aerobnih sposobnosti i mišićne izdržljivosti (učenice).

NASTAVNI PREDMET: ***Tjelesni i zdravstveni odgoj***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

ZADAĆE:

(učenici)

- nastavljanje s procesom utjecaja na razvoj morfoloških značajki, a osobito na jačanje ruku i ramenoga pojasa,
- utjecanje na daljnje razvijanje aerobnih i anaerobnih sposobnosti i na što djelotvorniji razvoj opće motorike, posebno onih struktura gibanja koje su u funkciji za određenu vrstu zanimanja i
- ospozobljavanje učenika za samostalno organiziranje aktivnosti koje su u funkciji podizanja zdravlja, radnih sposobnosti i što kulturnije uporabe slobodnoga vremena,

(učenice)

- razvijanje morfološkoga statusa učenica, posebno sprječavanjem pojave adipoznosti celulita,
- utjecanje na razvoj mišićnih skupina odgovarajućih za biološku funkciju žene i
- razvijanje aerobnih i postupno anaerobnih sposobnosti učenica primjenom motoričkih aktivnosti koje imaju futurološku primjenu u motoričkoj aktivnosti žena.

PROGRAMSKE CJELNE I TEME	BROJ SATI
Teorijski rad	2
Inicijalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3
Sadržaj općega, bazičnog i utalitarnog karaktera	35
Rad u homogeniziranim skupinama	17
Finalna dijagnostika atropometrijskoga statusa, motoričkih i funkcionalnih sposobnosti	3

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Trčanje	<p>Kontinuirana kretanja različitim tempom, 12 i više minuta (učenice).</p> <p>Trčanje različitim tempom, do 20 minuta u aerobnim i anaerobnim uvjetima (učenici).</p> <p>Štafetno trčanje na dionicama (60 do 400 m).</p> <p>Trčanje kratkih dionica (60, 80, 100 m).</p> <p>Trčanje dužih dionica s visokim startom (200 – 300 m).</p> <p>Trčanje preko prepona.</p>
Skokovi	<p>Skok uvis i udalj izabranom tehnikom (pojedinačna motorička dostignuća).</p> <p>Skokovi preko različitih prepreka.</p> <p>Skokovi na elastičnome stolu (mini trampoline): skok sunožno-prednožni.</p>
Bacanja	<p>Osnovne vježbe za bacanje okretom (loptice, vrećice s pjeskom itd.).</p> <p>Bacanje medicinke s okretom za 180° preskokom.</p> <p>Bacanje kugle športskom tehnikom (pojedinačna motorička dostignuća).</p>
Kovrtljaji, koluti	<p>Kolut nazad do stoja na rukama.</p> <p>Premet strance iz zaleta s okretom za 180° (<i>rondad</i>).</p> <p>Kovrtljaj nazad iz upora jašućeg.</p> <p>Kovrtljaj naprijed iz upora jašućeg.</p> <p>Slobodna vježba na parteru prema pojedinačnim sposobnostima učenika.</p>
Upori, visovi, iskreti i prekopiti	<p>Njihom ili klimom podmetni saskok.</p> <p>Prednjuljajem okret za 180°.</p> <p>Iskret nazad iz njija (krugovi).</p> <p>Prekopit nazad raznožno (krugovi).</p>
Ravnotežni položaji	Korak – dokorak strance povezano s korakom i okretom za

	<p>180°.</p> <p>Skok s promjenom nogu.</p> <p>„Vaga“ iz hodanja, trčanja, poskoka i skokova.</p> <p>Sastav u parteru prema pojedinačnim sposobnostima učenica.</p> <p>Sastav na gredi prema pojedinačnim sposobnostima učenica.</p>
Igre	<p>Fintiranje u vođenju i dodavnju (rukomet).</p> <p>Rješavanje taktičkih zadataka igre nakon izvođenja ubacivanja sa strane i slobodnog udarca s 9 metara (rukomet).</p> <p>Sustav pojedinačne obrane (rukomet).</p> <p>Igra u napadu – protunapad sa 6 igrača (rukomet).</p> <p>Suđenje utakmice i vođenje zapisnika (rukomet).</p> <p>Primanje i dodavanje lopte kroz igru (odbojka).</p> <p>Dizanje lopte na smeč ispred i iza sebe – preko glave (odbojka).</p> <p>Igre u napadu (različite varijante) – odbojka.</p> <p>Igra u obrani (blokiranje i zaštita bloka) – odbojka.</p> <p>Spašavanje lopti iz mreže (odbojka).</p> <p>Obrana u prednjoj i stražnjoj liniji (odbojka).</p> <p>Suđenje utakmice i vođenje zapisnika (odbojka).</p> <p>Primjena svladane tehnike kroz igru (košarka).</p> <p>Primjena različitih varijanti obrane kroz igru (košarka).</p> <p>Primjena taktike u napadu protiv zonske obrane (košarka).</p> <p>Igra uz primjenu raznih sustava napada i obrane (košarka).</p> <p>Suđenje utakmice i vođenje zapisnika (košarka).</p> <p>Tehnike šutiranja (nogomet).</p> <p>Driblinzi – različite vrste (nogomet).</p> <p>Igra 2:2, 3:3 (nogomet).</p> <p>Igra s primjenom pravila (nogomet).</p> <p>Sustavi igre (nogomet).</p>

Borilačke strukture	Osnove bacanja preko glave. Osnove zahvata poluga u zglobu lakta, ramena i šake. Osnove obrane od napada nožem. Osnove karate-udaraca. Obrane od karate-udaraca.
Plesne stukture	Kotrljanje obruča povezano sa skokovima preko obruča i kraj obruča. Prebacivanje lopte gornjim i donjim čeonim lukom i donjim bočnim lukom. Izbacivanje lopte uvrstanjem. Izbacivanje lopte povezano s okretom. Kruženje lopte oko tijela povezano s udaranjem lopte o tlo. Kotrljanje lopte po rukama. Kotrljanje lopte po tlu u raznim smjerovima. Sastav (lopta) prema pojedinačnim sposobnostima učenica. Narodni plesovi. Društveni plesovi: engleski valcer, bečki valcer. Disco-plesovi (plesne improvizacije).
Opće pripremne vježbe	Opće pripremne vježbe za utjecaj na što skladniji morfološki razvoj i sustavno povećanje funkcionalnih sposobnosti srčano-žilnog i dišnog sustava te lokomotornog aparata (učenici). Vježbe za povećanje anaerobnih sposobnosti prema pojedinačnim karakteristikama (učenice).

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA TJELESNI I ZDRAVSTVENI
ODGOJ ZA UČENIKE KOJI IZ ZDRAVSTVENIH RAZLOGA MORAJU
OSTVARITI POSEBAN PROGRAM**

Poseban program nastave tjelesnoga i zdravstvenog odgoja za učenike oštećenog zdravlja ima višestruko odgojno-obrazovnu, rehabilitacijsku, primjenjivu i psihosocijalnu vrijednost. Navedene su vrijednosti u ulozi humanizacije cjelokupnoga odgojno-obrazovnoga rada.

Za učenike oštećenog zdravlja programi se izrađuju po vrsti i stupnju oštećenja zdravlja svakog pojedinca. Podjela oštećenja zdravlja po skupinama u ovome je programu uskladena s podjelom Svjetske zdravstvene organizacije.

Na osnovi utvrđenoga zdravstvenog stanja, dobi, spola i dobivenih najvažnijih priopćenja o inicijalnim morfološkim, funkcionalnim i motoričkim posebnostima učenika, nadležni školski liječnik i profesor tjelesnoga i zdravstvenoga odgoja utvrđuju program za svakog učenika posebno na početku svake školske godine.

Kako nije moguće unaprijed dati određen program kineziterapijskoga postupka za svaku pojedinu bolest, ovdje su navedeni karakteristični uzroci raznih kinezioloških djelatnosti koje su korisne za ublažavanje i uklanjanje pojedinih skupina bolesti. Istodobno se upozorava na sadržaje i okolnosti koji mogu biti štetni ako se primjenjuju kod određenih skupina bolesti.

NAZIV SKUPINE BOLESTI	MOGUĆI PROGRAMSKI SADRŽAJI
Bolesti cirkularnoga sustava	<p>Primjena različitih oblika hodanja i laganoga trčanja</p> <p>Posebno izabrane vježbe repetitivne snage za pojedine dijelove tijela bez većih, a posebno statičkih opterećenja primjenjene u različitim položajima.</p> <p>Estetska gimnastika i ples manje jakosti.</p> <p>Izbjegavanje sadržaja koji izazivaju stres, strah i bilo koju vrstu nervnih napetosti.</p> <p>Što češći boravak i vježbanje u prirodi, plivanje u vodi najpovoljnije temperature.</p> <p>Izvođenje programskih sadržaja uz glazbu.</p>
Bolesti mišićno-koštanoga sustava i vezivnog tkiva	<p>Posebno izabrane vježbe repetitivne snage, istezanja i opuštanja za pojedine dijelove tijela.</p> <p>Izvođenje vježbi s lakšim opterećenjem ili bez njega.</p> <p>Osobito odabrani lakši sadržaji gimnastičkih vježbi.</p> <p>Plivanje u vodi odgovarajuće temperature.</p> <p>Vožnja bicikla gdje je to korisno.</p> <p>Osnovne športske igre prilagođene određenim zdravstvenim potrebama i mogućnostima učenika.</p> <p>Različiti oblici vježbi u vodi s opterećenjima ili bez njih.</p> <p>Primjenjivanje opće pripremne vježbe za potrebe općih morfoloških promjena.</p> <p>Što češći boravak u prirodi.</p> <p>Posebna skrb za povoljnu temperaturu prostora u kojem se izvodi program tjelesnoga i zdravstvenog odgoja.</p>
Bolesti dišnih organa	<p>Provodenje posebno izabrane vježbe disanja bez ili s opterećenjem na što čišćem zraku.</p> <p>Odabir vježbi lakšega strukturalnog sklopa, posebno repetitivne snage za pojedine dijelove tijela.</p> <p>Provodenje raznih oblika kretanja i laganog trčanja (gdje je to korisno), osobito u prirodnim uvjetima.</p>

	<p>Pješačenje u prirodi na različitim udaljenostima i pozorno izabranim nagibima terena.</p> <p>Programiranje i orijentacijsko hodanje u prirodi.</p> <p>Provodenje ljetovanja i zimovanja po posebnom redu.</p> <p>Zabranu vježbanja u hladnom, zagušljivom i prašnjavom prostoru.</p> <p>Izvođenje programa uz glazbu.</p>
Bolesti žljezda s unutarnjim izlučivanjem, poremećajima metabolizma, prehrane i imuniteta	<p>Svi prirodni oblici kretanja i igre uz optimalno opterećenje.</p> <p>Pješačenje u prirodi.</p> <p>Posebno izabrane gimnastičke vježbe bez statičkih naprezanja.</p> <p>Plivanje i ples bez većih opterećenja.</p> <p>Što ćešći boravak u prirodi.</p> <p>Provodenje ljetovanja i zimovanja isključivo na temelju medicinskih uputa.</p> <p>Izbjegavanje situacija u kojima dolazi do stresa i straha.</p> <p>Izvođenje programa uz glazbu.</p>
Bolesti očiju	<p>Provodenje raznih oblika umjerenoga hodanja i laganog trčanja.</p> <p>Vježbe orijentacije u prostoru i vremenu.</p> <p>Posebno izabrane vježbe za jačanje, opuštanje i istezanje mišića.</p> <p>Vježbe repetitivne snage za pojedine dijelove tijela, bez statičkih naprezanja.</p> <p>Posebno izabrane vježbe koordinacije i ravnoteže.</p> <p>Razne vrste posebno odabralih osnovnih i športskih igara.</p> <p>Izvođenje plesa i svih drugih sadržaja uz glazbu.</p> <p>Izbjegavanje svih vrsta statičkih opterećenja i borilačkih sportova.</p> <p>Vježbanje, kad god je to moguće, uz glazbu.</p> <p>Provodenje pripremnih vježbi.</p>

Bolesti probavnih organa	Razni oblici hodanja i laganog trčanja, posebno izabrane športske igre. Primjenjivanje općih pripremnih vježbi, plivanja i plesa uz odgovarajuće određivanje opterećenja. Izbjegavanje svih djelatnosti koje uvjetuju potrese tijela ili izazivaju strah.
Bolesti živčanoga sustava	Provodenje posebno izabranih i po težini određenih prirodnih oblika kretanja. Posebno izabrane i prilagođene športske igre. Primjenjivanje estetske gimnastike i plesa uz odgovarajuće prilagođavanje opterećenja. Provodenje općih pripremnih vježbi. Izvođenje svih djelatnosti u prirodi uz primjerenu glazbu. Izbjegavanje svih sadržaja koji mogu dovesti do stresa, straha i bilo kakve živčane napetosti.
Bolesti urogenitalnoga sustava	Primjenjivanje svih oblika tjelesnih djelatnosti koje su prilagođene zdravstvenom stanju učenika. Izbjegavanje svih djelatnosti koje izazivaju snižavanje temperature tijela. Izvođenje svih programskih sadržaja u što boljim uvjetima. Zabranu sadržaja koji dovode do većih potresa tijela.
Duševni poremećaji	Mogu se primjenjivati svi prirodni oblici kretanja koji su prilagođeni ovoj bolesti. Posebno izabrane i prilagođene osnovne i športske igre. Estetska gimnastika i ples uz poseban nadzor opterećenja. Primjena vježbi koordinacije, ravnoteže, vremenske i prostorne orijentacije. Izvođenje plesa i rada u prirodi. Izvođenje rada uz glazbu. Zabranu sadržaja koji izazivaju živčane napetosti, strah, stres i moguće agresivnosti.

Bolesti uha	<p>Primjenjivanje svih prirodnih oblika kretanja.</p> <p>Upotrebljavanje sadržaja tjelesnoga i zdravstvenog odgoja koji pridonose djelotvornijem snalaženju u prostoru i vremenu te općoj međuljudskoj povezanosti.</p> <p>Primjenjivanje općih pripremnih vježbi u vodi, ako nisu medicinski oprečne.</p> <p>Treba što više rabiti ples, pješačenje i druga kretanja u prirodi, zimovanje, ljetovanje, budući da su te aktivnosti pozitivne, iako treba paziti da neka od njih ne naškodi zdravlju učenika.</p>
Bolesti krvi i krvotvornih organa	<p>Kod ovih bolesti možemo upotrebljavati sve prirodne oblike kretanja pod uvjetom da budu prilagođena mogućnostima svakog učenika.</p> <p>Primjereno odradene opće pripremne vježbe, osnovne i športske igre.</p> <p>Provođenje plesa uz glazbu, ali oprezno, kad je u pitanju opterećenje i dužina trajanja djelatnosti.</p> <p>Ako je kod koga medicinski korisno, valja provoditi plivanje, vježbe u vodi i igre u vodi s primjerenom temperaturom vode.</p> <p>Izbjegavanje svih vrsta statičkih naprezanja, osobito većih mišićnih skupina.</p> <p>Izvođenje svih vježbi na svježem zraku i u prostorijama koje nemaju nagle izmjene temperature.</p> <p>Korisno je, ali uz odgovarajuće pripreme i oprez, primjenjivati zimovanje i ljetovanja.</p> <p>Izbjegavanje svakog stresa, straha i uznemirenosti.</p> <p>Vježbanje uz glazbu.</p>
Zarazne i parazitarne bolesti	<p>Provođenje posebno izabralih i po težini određenih svih prirodnih oblika kretanja.</p> <p>Provođenje posebno izabralih općih pripremnih vježbi za</p>

	<p>pojedine mišićene bolesti.</p> <p>Primjena dužih pješačenja u prirodi je korisna.</p> <p>Izbjegavanje svih statičkih naprezanja i vježbanja u hladnom i nehigijenskom prostoru.</p> <p>Vježbanje uz primjerenu glazbu.</p>
Bolesti kože i potkožnoga masnog tkiva	<p>Primjenjivanje svih prirodnih blika kretanja, općih pripremnih vježbi za jačanje, istezanje i opuštanje mišića pojedinih dijelova tijela.</p> <p>Posebno prilagođene osnovne igre.</p> <p>Pješačenje na raznim udaljenostima.</p> <p>Izvođenje svih programskih sadržaja na čistome zraku i u higijenski primjerenum uvjetima, po mogućnosti uz glazbu.</p> <p>Plivanje u morskoj vodi, ako je to medicinski korisno.</p>
Ozljede	<p>Posebno su izabrani i prilagođeni svi prirodni oblici kretanja, osnovne i športske igre, pripremne vježbe za pojedine dijelove tijela s opterećenjem ili bez njega.</p> <p>Posebno organizirano pješačenje i drugi sadržaji u prirodi i vodi, ako su medicinski korisni.</p> <p>Izbjegavanje svih naprezanja i uvjeta rada koji mogu prouzročiti kontraindikacije.</p> <p>Izvođenje svih sadržaja uz odgovarajuću glazbu.</p>

OKVIRNI PLAN I PROGRAM RADA ZA IZBORNU NASTAVU ZA TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ

1. SVRHA I CILJ

Cilj je ovoga programa omogućiti učenicima koji pokazuju posebno zanimanje i imaju odgovarajuće psihosomatske predispozicije za uspjeh u stvaralaštvu motoričkim izrazom, stjecanje znatno većih motoričkih i teorijskih informacija o kineziološkoj aktivnosti, što otvara povoljnije mogućnosti za njihovu stvaralačku afirmaciju.

Zadataci ovoga programa su:

- proširivanje fonda općih informacija o biti i vrijednostima tjelesne i zdravstvene kulture učenika,
- pružanje učenicima više razine motoričkih znanja, sposobnosti i postignuća specijaliziranim radom i sustavnim vježbanjem – treningom,
- osposobljavanje učenika za daljnje usavršavanje u športu i opredjeljivanje za trajnu zauzetost u kineziologiji i
- osposobljavanje učenika za što učinkovitije stručno, društveno i političko djelovanje u organizacijama tjelesne kulture, športskim sekcijama, klubovima, društvima i savezima.

NASTAVNI PREDMET: *Tjelesni i zdravstveni odgoj (izborna nastava)*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Osnove sistematske kineziologije	Pojam, definicija i struktura kineziologijske znanosti. Utjecaj kinezioloških stimulansa na antropološki status (antropometrijske dimenzije, motoričke sposobnosti, funkcionalne sposobnosti, kognitivne i konativne dimenzije), procese evolucije i involucije te zdravstveni status čovjeka.
Osnove športske medicine	Osnovna medicinska gledišta biološko-fizioloških osobitosti pojedinih dobi i spolova. Organizacija zdravstvene zaštite športa (potreba medicinske dijagnostike i kontrole zdravlja). Osnovni čimbenici koji dovode do poremećenja zdravlja, povrijede i oštećenja.
Osnove psihologije športa	Predmet psihologije športa. Metode psihologije športa. Utjecaj dispozicije i vježbanja na stvaranje motoričkih sposobnosti. Odgovarajući utjecaj pojedinih motoričkih čimbenika za uspjeh u različitim športskim disciplinama. Osnove konativnih funkcija.
Osnove športskoga treninga	Predmet i metodologija športskoga treninga. Metode, sredstva i oblici športskoga treninga u specifičnim radnim uvjetima.
Atletika:	a) teorijski rad <ul style="list-style-type: none">- osnove teorije atletike,- osnovne posebnosti sprinta,- osnovne posebnosti srednjih pruga,- osnovne posebnosti dugih pruga i maratona,- osnovne posebnosti preponskog trčanja, b) praktični rad

	<ul style="list-style-type: none"> - trčanje, - sprint, - start, - srednje pruge, - preponska trčanja, <p>c) kondicijska priprema u atletici.</p>
Gimnastika:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije športske gimnastike, - sustav odabira u športskoj gimnastici, - metodika rada u dječjoj školi športske gimnastike, - modeli treninga u športskoj gimnastici, - vrste priprema po kategorijama uzrasta, <p>b) tehnička priprema (učenici)</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementi na prečki, ručama, krugovima, konju s hvataljkama, preskoku i tlu, <p>(učenice)</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementi na dvovisinskim ručama, gredi, preskoku i tlu, <p>c) kondicijska priprema u gimnastici.</p>
Judo:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije juda, - trening u judu, - pružanje prve pomoći u judu, <p>b) osnove tehnike juda</p> <ul style="list-style-type: none"> - padovi, - zahvati držanja, - ručna bacanja, - nožna bacanja, - poluge, - gušenja, <p>c) kondicijska priprema u judu.</p>
Karate:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije karatea, - analiza tehnike karatea, - metodika treninga karatea,

	<p>b) tehnička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - stavovi i kretanje, - udarci rukama, - udarci nogama, - blokade, <p>c) kondicijska priprema u karateu.</p>
Košarka:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije košarke, - pravila igre, - strukturalna analiza igre, - metodika treninga, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - kretanje igrača bez lopte, - držanje, hvatanje i dodavanje lopte, - oduzimanje lopte, - pivotiranje, - vođenje lopte, - ubacivanje lopte u koš, - napad, protunapad i obrana od protunapada, - obrana „čovjek – čovjeka“; - presing i napad protiv presinga, - zonska obrana i napad protiv zonske obrane, - igra na dva koša, <p>c) kondicijska priprema u košarci</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovna psihofizička priprema.
Nogomet:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije nogometa, - pravila igre, - strukturalna analiza igre, - metodika treninga, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojedinačne vježbe, - kretanja igrača, - vođenje lopte, - prijem lopte, - žongliranje loptom,

	<ul style="list-style-type: none"> - driblinzi i fintiranja, - oduzimanja lopte, - pojedinačne akcije i protuakcije, - vježbe suradnje više igrača, - dupli pas, - vladanje loptom u zraku, - udarci na gol, - tehnika vratara, - vježbe napada, - vježbe obrane, - igra na smanjenom prostoru, - igra na dva gola, <p>c) kondicijska priprema u nogometu</p> <ul style="list-style-type: none"> - opća psihofizička priprema.
Odbojka:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove i teorije odbojkaške igre, - pravila igre i sudenje, - analiza elemenata odbojke, - analiza taktike igre u napadu, - analiza taktike igre u obrani, - metodika treninga, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - kretanje igrača, - odbijanje lopte, - dodavanje lopte, - servis, - smećiranje, - blokiranje, - spašavanje lopte iz mreže, - bazične situacijske vježbe, - pomoćne situacijske igre, - situacijske vježbe dodavanja i dizanja lopte, - vježbe napada i obrane, - prijem servisa i kontranapad, - igra preko mreže,

	<p>c) kondicijska priprema u odbojci</p> <ul style="list-style-type: none"> - opća psihofizička priprema.
Rukomet:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije rukometa, - pravila igre i suđenje, - analiza elemenata rukometa, - analiza taktike igre u napadu, - analiza taktike igre u obrani, - metodika treninga, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovni stav, - kretanje, - start iz mesta i kretanja, - zalet za udarac (ravni, križni korak, dokorak, zaskok), - promjena smjera kretanja za 90° i 360°, - zaustavljanje, - skokovi, - okreti, - doskoci i prizemljenje, - kretanje u obrani, - držanje lopte, - primanje lopte, - bacanje lopte, - dodavanje i ispučavanje lopte, - vođenje lopte, - igra vratara, - taktika igre u obrani, - taktika igre u napadu, - igra na dva gola, <p>c) kondicijska priprema rukometaša</p> <ul style="list-style-type: none"> - opća psihofizička priprema rukometnika.
Plivanje:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije plivanja, - objekti za plivanje i njihovo korištenje, - pravila i suđenja,

	<ul style="list-style-type: none"> - analiza tehnika plivanja, - metodika treninga plivanja, - pružanje pomoći unesrećenima u vodi, <p>b) tehničko-taktička priprema plivača</p> <ul style="list-style-type: none"> - didaktička načela obuke, - obuka kraul-tehnike plivanja, - obuka prsne tehnike plivanja, - obuka leđne kraul-tehnike plivanja, - obuka dupin-tehnike plivanja, <p>c) kondicijska priprema u plivanju</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovna psihofizička priprema plivača.
Hrvanje:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije hrvanja, - pravila i suđenje, - analiza hrvačkih tehnika, - metodika treninga u hrvanju, <p>b) tehničko-taktička priprema hrvača</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovni stavovi, - kretanje po strunjači, - načela izvođenja pojedinih zahvata, - elementi tehnike u „stojci“, - elementi tehnike u parteru, - elementi tehnike u „mostu“, - taktička priprema hrvača, <p>c) kondicijska priprema u hrvanju,</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovna psihofizička priprema hrvača,
Skijanje:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije alpskoga skijanja, - osnove teorije nordijskoga skijanja, - skijaška oprema i rezviziti, - osnove biomehanike skijanja, - biomehanička analiza elemenata skijanja, - metodika treninga skijanja, - pravila skijaških natjecanja, - mjere osiguranja i prve pomoći,

	<p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - svladavanje osnovne plužne i paralelne tehnike, - zavoj prema brijegu, - kosi spust, - pluženje i plužni zavoji, - osnovno vijuganje, <p>c) kondicijska priprema u skijanju.</p>
Stolni tenis:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnove teorije stolnoga tenisa, - pravila igre i suđenje, - rekviziti i oprema, - analiza tehnike stolnoga tenisa, - metodika treninga stolnoga tenisa, <p>b) tehničko-praktična priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - načela rada ruku i nogu u stolnome tenisu, - držanje reketa, - osnovni stav, - tehnika rada nogu, - praćenje leta lopte i teorija udaraca, - tehnika udaraca u napadu (<i>forhand</i> i <i>backhand</i>), - tehnika udaraca u obrani, - servis, - blok-udarac, - „topspin“ udarac, - vraćanje „topspina“, - načini izvođenja vježbi u stolnome tenisu, <p>c) kondicijska priprema u stolnome tenisu</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovna psihofizička priprema u stolnome tenisu.

NASTAVNI PREDMET: ***Tjelesni i zdravstveni odgoj (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: četiri (4)/sto dvadeset (120)

NASTAVNE CJELINE	NASATAVNE TEME
Osnove sistematske kineziologije	Primjena kineziologije u sustavu odgoja i obrazovanja. Primjena kineziologije u rekreaciji. Primjena kineziologije u području športa. Primjena kineziologije u kineziterapiji. Utalitarne i opće kulturne vrijednosti kinezioloških aktivnosti. Osnovna načela programiranja kinezioloških aktivnosti.
Osnove športske medicine	Športske povrjede i pružanje prve pomoći. Higijena treninga i natjecanja. Prehrana športaša. Osnove športske masaže.
Osnove psihologije športa	Osnove motivacije i motivacijske strukture. Utjecaj emocionalnog stanja na športske rezultate. Stavovi, sklonosti i zanimanja. Utjecaj stavova na športske rezultate. Pojam treninga. Mikrosocijalni odnosi u športskom kolektivu. Psihološka, fiziološka i sociološka gledišta natjecanja.
Osnove športskoga treninga	Metode, sredstva i oblici rada za stvaralaštvo motoričkim izrazom. Fiziološka, psihološka i biomehanička gledišta opterećenja u treningu i natjecanjima. Metodologija organizacije tjelesnoga vježbanja u različitim društvenim sredinama (škola, kuća, klub, priroda...).

Atletika:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovna obilježja skokova, - osnovna obilježja bacačkih disciplina, - osnove metodike atletskoga treninga, - organizacija rada u atletskom klubu, <p>b) praktični rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - skokovi, - troskok, - skok s motkom, - bacanje kugle, - bacanje kopljja, - bacanje diska, - bacanje kladiva, <p>c) kondicijska priprema u atletici.</p>
Gimnastika:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - periodizacija treninga u gimnastici, - kontrola sposobnosti i osobina vježbača, - pomaganje i čuvanje u gimnastici, - organizacija rada u gimnastičkom klubu, <p>b) tehnička priprema (učenici)</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementi na preči, ručama, krugovima, konju s hvataljkama, preskoku i tlu, <p>(učenice)</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementi na dvovisinskim ručama, gredi, preskoku i tlu, <p>c) kondicijska priprema u gimnastici.</p>
Judo:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontrola treniranosti u judu i programiranje treninga, - strategija i taktika borbe, - organizacija rada u judo klubu, <p>b) osnove tehnike juda</p> <ul style="list-style-type: none"> - oslobođanje od zahvata držanja, - ručna bacanja, - nožna bacanja, - poluge, - gušenja

	<p>c) kondicijska priprema u judu.</p>
Karate:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - načini organizacije rada s mlađim uzrastima i organizacija rada u karate klubu, - strategija i taktika borbe, - priprema za natjecanja, <p>b) tehnička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - kombinacije elemenata u napadu, - kombinacije elemenata u obrani, - tehnika samoobrane, - izvodenje obveznih programa (kata), <p>c) kondicijska priprema u karateu.</p>
Košarka:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - sustavi odabira i treniranja različitih dobnih kategorija, - godišnji ciklus treninga različitih dobnih kategorija, - praćenje i analiza utakmice, - organizacija rada u košarkaškom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - zonski presing (2 – 1 – 2, 2 – 2 – 1), - kombinirana obrana i napad protiv nje, - taktika posebnih situacija, - igra na dva koša s primjenom različitih taktičkih varijanti u obranu i napadu, <p>c) kondicijska priprema u košarci</p> <ul style="list-style-type: none"> - specijalna psihofizička priprema.
Nogomet:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - sustavi odabira i treniranja različitih dobnih kategorija, - godišnji ciklus treninga različitih dobnih kategorija, - praćenje i analiza utakmice, - organizacija rada u nogometnom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - specifični udarci, - vježbe suradnje više igrača, - vježbe suradnje više igrača u obrani, - vježbe suradnje više igrača u napadu,

	<ul style="list-style-type: none"> - vježbe napada i obrane u različitom brojčanome odnosu snaga, - igra na smanjenom prostoru, - igra na jedan gol, - igra na dva gola, <p>c) kondicijska priprema u nogometu</p> <ul style="list-style-type: none"> - specijalna psihofizička priprema.
Odbojka:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - sustavi odabira i treniranja različitih dobnih kategorija, - godišnji ciklus treninga različitih dobnih kategorija, - praćenje i analiza utakmice, - organizacija rada u odbojkaškom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - situacijske vježbe u obrani, - situacijske vježbe u napadu, - situacijske vježbe napada i obrane, - vježbe izmjene mjesta igrača i taktičke varijante u utakmici, - igra preko mreže, <p>c) kondicijska priprema u odbojci</p> <ul style="list-style-type: none"> - specifična psihofizička priprema.
Rukomet:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - sustavi odabira i treniranja različitih dobnih kategorija, - godišnji ciklus treninga različitih dobnih kategorija, - praćenje i analiza utakmice, - organizacija rada u rukometnom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - taktika igre u obrani prilikom prekida, - taktika igre u napadu prilikom prekida, - različite taktičke varijante igre u napadu, - različite taktičke varijante igre u obrani, - taktika igre napada i obrane u različitim brojčanim odnosima, - situacijska igra na jedan gol, - igra na dva gola,

	<p>c) kondicijska priprema rukometaša</p> <ul style="list-style-type: none"> - specifična psihofizička priprema rukometaša.
Plivanje:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - sustavi odabira i treniranja različitih dobnih kategorija, - godišnji ciklus treninga različitih dobnih kategorija, - osnove pojedinačne taktike plivanja, - organizacija rada u plivačkom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema plivača</p> <ul style="list-style-type: none"> - usavršavanje kraul-tehnike plivanja, - usavršavanje prsne tehnike plivanja, - usavršavanje leđne kraul-tehnike plivanja, - usavršavanje dupin-tehnike plivanja, - taktička priprema, <p>c) kondicijska priprema u plivanju</p> <ul style="list-style-type: none"> - specifična psihofizička priprema plivača.
Hrvanje:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - sustavi odabira i treniranja različitih dobnih kategorija, - godišnji ciklus treninga različitih dobnih kategorija, - prikaz i analiza borbe, - organizacija rada u hrvačkom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema hrvača</p> <ul style="list-style-type: none"> - elementi tehnike u „stojci“, - elementi tehnike u parteru, - taktička priprema hrvača, <p>c) kondicijska priprema u hrvanju</p> <ul style="list-style-type: none"> - specijalna psihofizička priprema hrvača.
Skijanje:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - korištenje audiovizualnih metoda u skijanju, - biomehanička analiza elemenata skijanja (napredne tehnike i natjecatljeske tehnike), - organizacija natjecanja u skijanju, - priprema i postavljanje staze, - sprave i uređaji za mjerjenje vremena, - organizacija rada u skijaškom klubu, <p>b) tehničko-taktička priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - osnovni zavoj,

	<ul style="list-style-type: none"> - brzo vijuganje, - rubljenje, - terenski skokovi, - natjecateljska tehnika u spustu, veleslalomu i slalomu, - taktička priprema za natjecanje u različitim skijaškim disciplinama, <p>c) kondicijska priprema u skijanju.</p>
Stolni tenis:	<p>a) teorijski rad</p> <ul style="list-style-type: none"> - vizualne metode u stolnome tenisu, - sustav odabira i treniranje pojedinih dobnih kategorija, - sustavi igre, - psihološka priprema u stolnome tenisu, - organizacija rada u stolnoteniskom klubu, <p>b) tehničko-praktična priprema</p> <ul style="list-style-type: none"> - usavršavanje složenih tehničkih elemenata u napadu, - tehnika i taktički ciljevi mijenjanja jačine rezanja u obrani, - taktika igre u napadu, - taktika igre parova, <p>c) kondicijska priprema u stolnome tenisu</p> <ul style="list-style-type: none"> - specijalna psihofizička priprema u stolnome tenisu.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica tjelesnog i zdravstvenog odgoja.
2. Profesor/profesorica kineziologije.
3. Magistar/magistra struke.

19. GLAZBENA UMJETNOST

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA GLAZBENU

UMJETNOST

1. SVRHA I CILJ PREDMETA

Nastava glazbene kulture u gimnazijskom odgoju i obrazovanju predstavlja nastavak i nadogradnju nastave predmeta glazbena kultura iz osnovne škole. Težište programa je na upoznavanju djela složenije strukture svjetskih i domaćih skladatelja kronološkim redoslijedom, sa snimaka ili u izvedbi uživo. Programski sadržaji prilagođeni su doživljajno-spoznajnim mogućnostima učenika, zadatcima predmeta, estetskim i umjetničkim kriterijima te zahtjevima suvremene nastave.

Uz predviđene glazbene sadržaje obrađuju se i odgovarajući sadržaji (pojmovi) iz glazbene teorije, oblika i povijesti glazbe. Pri izlaganju i obradbi gradiva treba učiniti sve kako bi učenici stekli jasne pojmove o značajnim epohama (stilovima) u glazbenoj umjetnosti, o obilježjima određenog djela, njegovim estetskim i umjetničkim vrijednostima i vremenu u kojem je nastalo te usvojili glazbeno nazivlje.

Nastavni sadržaji se organiziraju tako što se od ukupnoga broja sati, koji su predviđeni za određenu tematsku cjelinu, izdvoji oko 65% za obradbu novoga gradiva, a oko 35% za utvrđivanje i provjeru znanja.

Na ovome je stupnju obrazovanja potrebno uspostaviti ravnotežu između spoznajne i emotivne strane umjetnosti izbjegavajući nepotrebno gomilanje podataka i povijesnih čimbenika. Treba objasniti mjesto autora i njegovo značenje u određenom vremenu u usporedbi s drugim stvarateljima iz glazbene, a i drugih umjetnosti. Težište nastave treba biti na slušanju i izvođenju pojedinih primjera iz izbora koji određuje predmetni profesor. Preporučljivo je slušati glazbena djela u cjelini (ili barem cijeli stavak).

Slušanje glazbe treba biti u funkciji spoznajnog, emotivnog i voljnog angažiranja učenika, što se postiže upućivanjem učenika na opažanje, otkrivanje, analiziranje, razumijevanje i procjenu glazbenih djela. Pri ostvarenju programa neophodno je pridržavati se tematskih cjelina i sadržaja kako su navedeni u programu. Profesor bira ona djela kojima raspolaze, vodeći računa o obilježjima epohe ili pravca, a ne o enciklopedijskom nabranjanju imena.

Što se tiče izborne nastave i izbora učenika koji bi trebali pohađati spomenutu nastavu, profesori bi trebali voditi računa o njihovu odabiru.

Uvjeti za pohađanje izborne nastave su:

- odličan uspjeh na kraju 1. i 2. razreda iz predmeta glazbena umjetnost i likovna umjetnost,
- sudjelovanje u umjetničkim sekcijama i
- aktivno sudjelovanje, kako u samoj nastavi, tako i u sekcijama.

Ciljevi nastave glazbene umjetnosti su:

- poticanje, stvaranje i razvijanje zanimanja, navika i potrebe za glazbom,
- doprinos njihovu humanom i estetskom razvoju i
- podizanje razine glazbene i opće kulture.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: ***Glazbena umjetnost***

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- proširivanje znanja o stilu, životu i djelu pojedinih skladatelja,
- upoznavanje učenika sa životom i djelima skladatelja,
- razvijanje sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećaja, misli i stavova kroz glazbu,
- usvajanje znanja i njegova primjena kroz uočavanje i zaključivanje,
- poticanje na analiziranje i donošenje vlastitoga stava,
- osposobljavanje učenika za samostalno sudjelovanje u nastavnom procesu,
- izgrađivanje sposobnosti komunikacije kod učenika,
- spoznavanje i doživljavanje, tj. primanje (percepcija) glazbenoga djela,
- razvijanje osjetljivosti za glazbeni izraz,
- stvaranje i jačanje navika primanja, shvaćanja i daljnog usvajanja glazbenih djela,
- osposobljavanje učenika za samostalno primanje i čitanje glazbenih djela,
- uvođenje učenika u proces estetskoga i društvenog ponašanja,
- poticanje učenika na povezivanje nastavnih sadržaja s ljudskim vrijednotama,
- stvaranje pravilnoga odnosa prema radu i radnim navikama te razvijanje osjećaja prema skupnomu radu,
- razvijanje načina slušanja i doživljavanja glazbe i
- upoznavanje s ulogom glazbe u čovjekovu životu.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Glazba kao dio društvenoga i kulturnog života	2
Osnovni elementi glazbene pismenosti	1
Osnovne sastavnice glazbenoga djela	3
Početak razvoja glazbene povijesti	2
Stari vijek	3
Srednji vijek	3
Renesansa	5
Barok i rokoko	8
Klasicizam	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Glazba kao dio društvenoga i kulturnog života	Glazbena sredstva izraza: zvuk, ton, glazba. Glazba kao nerazdvojivi dio kulturnoga naslijeda i kulturnog identiteta jednoga naroda. Pristup glazbenom djelu (estetska i umjetnička vrijednost djela). Zvučne ilustracije po slobodnome izboru.
Osnovni elementi glazbene pismenosti	Osnovni teorijski pojmovi (linijsko crtovlje, tonski sustav, ključevi, imena tonova, note, stanke, način i mjesto obilježavanja u violinskom i bas-ključu od g-maloga do c3).
Osnovne sastavnice glazbenoga djela	Na osnovi karakterističnih glazbenih primjera prikazati izvođački sastav, metar, ritam, melodiju, harmoniju, dinamiku i tempo. Osnovne elemente glazbenoga djela produbljivati tijekom upoznavanja svih glazbenih pravaca i stilova.
Početak razvoja glazbene povijesti	Glazba prvobitne zajednice: postanak i uloga glazbe u magijskim obredima, napjevi i glazbeni instrumenti. Primjeri: napjevi plemena s otoka Šri Lanke, plesne pjesme Indijanaca iz Kolumbije i dr.
Stari vijek	Glazba starih istočnih civilizacija (Indija, Kina, Izrael, Indonezija). Antička Grčka (etički i odgojni utjecaj glazbe, ditiramb – osnova razvoja starogrčke tragedije, glazbeni instrumenti, ljestvice). Rim i rano kršćanstvo.
Srednji vijek	Opće karakteristike, pogled na svijet, glazba i društvo. Srednjovjekovna duhovna glazba (koralni napjevi, psalmi, himne). Srednjovjekovna svjetovna glazba (trubaduri, truveri, minezingeri, majsterzingeri). Pojava višeglasja (XIX. – XII. st.).

Renesansa	<p>Društvene prilike i glazba XIV., XV. i XVI. st.</p> <p><i>Ars nova</i> u Italiji i Francuskoj.</p> <p>Nizozemska polifonija.</p> <p>Instrumentalna glazba renesanse.</p> <p>Duhovna glazba u BiH i Hrvatskoj.</p> <p>Narodna glazbena tradicija (seoska glazba).</p>
Barok i rokoko	<p>Osobine barokne glazbe (monodija, motoričnost ritma, monotematičnost, pojava dur- i mol-tonaliteta).</p> <p>Postanak i razvoj opere: Firentinska kamerata – Claudio Monteverdi.</p> <p>Glazbeni oblici: suita, sonata, koncerto grosso, fuga, oratorij, kantata i dr.</p> <p>Veliki majstori baroka: Händel, Bach i dr.</p>
Klasicizam	<p>Osobine klasične glazbe.</p> <p>Klasični oblici: sonatni oblik, tema s varijacijama i klasični rondo.</p> <p>Komorna i orkestralna glazba (gudački kvartet, simfonija, koncert, opera).</p> <p>Bečki klasičari: Haydn i Mozart.</p>

Prijedlog skladbi za slušanje:

- G. P. da Palestrina: *Missa papae Marcelli*
- O. di Laso: *Manatona mia cara*
- O. di Laso: *Eho*
- F. Bosanac: *Tri frotole s ričerkarima za glas i lutnju*
- G. F. Händel: *Muzika na vodi*
- G. F. Händel: *Mesija*, oratorij
- A. Vivaldi: *Godišnje doba* (stavak iz koncerta po izboru)
- J. S. Bach: *Tokata i fuga u d-molu*
- J. S. Bach: *Pasija po Mateju*
- C. W. Glück: *Orfej*
- G. B. Perogolesi: *Služavka gospodarica*
- J. Haydn: *Simfonija u D-duru, br. 104 „Londonska“* (IV. stavak)
- J. Haydn: *Godišnja doba*, oratorij, *Ljeto – izlazak sunca* (odломак)
- W. A. Mozart: *Simfonija u C-duru, br. 41* (stavak po izboru)
- W. A. Mozart: *Requiem* (odломак)
- W. A. Mozart: *Čarobna frula*, opera (*Papagena i Papagene* sa završnim zborom)
- L. van Beethoven: *Koncert za violinu i orkestar u D-duru*
- L. van Beethoven: *V. simfonija u c-molu* (I. i IV. stavak)
- L. van Beethoven: *IX. simfonija u d-molu* (finale)

NASTAVNI PREDMET: ***Glazbena umjetnost***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- proširivanje znanja o stilu, životu i djelu pojedinih skladatelja,
- upoznavanje sa skladateljima,
- razvijanje sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećaja, misli i stavova kroz glazbu,
- usvajanje znanja i njegova primjena kroz uočavanje i zaključivanje,
- poticanje na analiziranje i donošenje vlastitoga stava,
- osposobljavanje učenika za samostalno sudjelovanje u nastavnom procesu,
- izgrađivanje sposobnosti komunikacije kod učenika,
- spoznavanje i doživljavanje, tj. primanje (percepcija) glazbenoga djela,
- razvijanje osjetljivosti za glazbeni izraz,
- stvaranje i jačanje navika primanja, shvaćanja i daljnog usvajanja glazbenih djela,
- osposobljavanje učenika za samostalno primanje i čitanje glazbenih djela,
- uvodenje učenika u proces estetskoga i društvenog ponašanja,
- poticanje učenika na povezivanje nastavnih sadržaja s ljudskim vrijednotama i
- stvaranje pravilnoga odnosa prema radu i radnim navikama te razvijanje osjećaja prema skupnom radu.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Romantizam	10
Impresionizam	2
Glazba u XX. stoljeću	10
Opereta i zabavna glazba 60-ih i 90-ih godina	7
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u XX. stoljeću	6

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Romantizam	<p>Opća obilježja romantizma (melodija, zvučni efekti, harmonijske slobode, ritam).</p> <p>Oblici: solo pjesme, klavirske minijature, simfonijska poema, simfonija, sonata.</p> <p>Programska glazba.</p> <p>Romantična opera, balet, opereta.</p> <p>Nacionalne škole.</p> <p>Glazbena umjetnost južnoslavenskih naroda (Hrvatska, Srbija, Slovenija).</p> <p>Glazbeno stvaralaštvo u Bosni i Hercegovini.</p>
Impresionizam	<p>Opća obilježja (kompozicijska, tehnička i glazbena sredstva izraza).</p> <p>Glavni predstavnici: Claude Debussy i Maurice Ravel.</p>
Glazba u XX. stoljeću	<p>Glazba na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće (A. Skrjabin, S. Rahmanjinov).</p> <p>Osnovna obilježja XX. stoljeća (primjena disonanci, politonalnost, gubljenje tonaliteta).</p> <p>Glazba u prvoj polovini XX. stoljeća.</p> <p>Neoklasicizam i neoromantizam, suvremeni stvaralački pravci.</p> <p>Glazba u drugoj polovini XX. stoljeća.</p> <p>Postanak i razvoj jazza (oblici koji su mu prethodili, stilovi u razdoblju klasičnoga jazza).</p> <p>Predstavnici, instrumentalisti i pjevači, utjecaj jazza na umjetničku glazbu (G. Gershwin).</p> <p>Postanak i razvoj mjuzikla, predstavnici, instrumentalisti i pjevači.</p>

Opereta i zabavna glazba 60-ih i 90-ih godina	<p>Musical.</p> <p>Rock-opera.</p> <p>Početci zabavne glazbe (korijeni): plesovi XVII., XVIII. i XIX. stoljeća.</p> <p>Začetak i razvoj zabavne glazbe.</p> <p><i>Rock and roll</i> stilovi i najpoznatiji izvođači zabavne i rock-glazbe.</p> <p>Legende u popularnoj glazbi (Beatlesi, E. Presley i drugi).</p> <p>Zabavna glazba u BiH i Hrvatskoj.</p>
Hrvatska i Bosna i Hercegovina u XX. stoljeću	<p>Kulturne prilike u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj.</p> <p>Početci razvoja umjetničke glazbe, osnivanje glazbenih ustanova.</p> <p>Djelatnost prvih skladatelja u BiH i Hrvatskoj.</p> <p>Kulturne prilike u BiH i Hrvatskoj nakon 1945. Godine.</p> <p>Skladatelji stare generacije i njihova djelatnost.</p> <p>Vlado Milošević i Cvjetko Rihtman.</p> <p>Etnomuzikološka i skladateljska djelatnost.</p> <p>Skladatelji srednje i nove generacije, stilska opredjeljenja.</p> <p>Suvremena glazba.</p>

Prijedlog skladbi za slušanje:

- F. Mendelssohn-Bartholdy: *Violinski koncert u e-molu* (I. stavak)
- R. Schuman: *Album za mladež*
- R. Schuman: *Requiem*
- F. Chopin: *Revolucionarna etida*
- F. Chopin: *Poloneza u A-duru*
- H. Berlioz: *Fantastična simfonija* (I. stavak)
- F. Liszt: *Rapsodija br. 2 – Mađarska*
- G. Rossini: *Seviljski brijač*, opera (arija *Figaro*)
- G. Donizetti: *Lucia di Lammermuir*, opera (dio opere po osobnom izboru)
- V. Bellini: *Norma*

- G. Verdi: *Aida, Nabucco*
- C. M. Weber: *Tristan i Izolda*
- M. I. Glinka: *Ivan Susanjin*
- M. P. Musorgski: *Boris Godunov*, opera
- P. I. Čajkovski: *Koncert u b-molu za klavir i orkestar* (I. stavak)
- E. Grieg: *Peer Gynt*
- J. Brahms: *Mađarske igre* (po izboru)
- G. Puccini: *Toska* (arija *Cavaradossia* iz III čina)
- V. Lisinski: *Ljubav i zloba*
- I. Zajc: *Nikola Šubić Zrinski*
- C. Debussy: *Perludij za Faunovo poslijepodne*
- A. Šenberg: *Pet malih komada za orkestar*
- I. Stravinsky: *Suite Italienne, Part 3*
- G. Gershwin: *Amerikanac u Parizu*
- I. Tijardović: *Mala Floramye*
- J. Gotovac: *Ero s onoga svijeta*, opera (odломci)
- C. Rihtman: *Hodijska svadba*
- M. Pozajić: *Moja dika*

NASTAVNI PREDMET: ***Glazbena umjetnost (izborna nastava)***

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

SKUPINA: 4-8 učenika

ZADAĆE:

- razvijanje sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećaja, misli i stavova kroz glazbu,
- osposobljavanje učenika za samostalno sudjelovanje u nastavnom procesu,
- osposobljavanje učenika za samostalno primanje i čitanje glazbenih djela,
- stvaranje i jačanje navika primanja, shvaćanja i dalnjeg usvajanja glazbenih djela,
- stvaranje pravilnoga odnosa prema radu i radnim navikama te razvijanje osjećaja prema radu u skupini,
- produbljivanje znanja učenika o ljestvicama na glazbenim primjerima,
- objašnjavanje osnove metra, takta, ritma i melodije,
- obradba akorda kao mogućnosti uporabe jednostavnoga sviranja instrumenata,
- obradba tehnike dirigiranja i upoznavanje s ulogom dirigenta u glazbenome procesu,
- praktično primjenjivanje dirigiranja jednostavnih dirigentskih zadataka,
- upoznavanje s razvojem i podjelom instrumenata,
- upoznavanje s razvojem i uporabom tradicionalnih instrumenata,
- prepoznavanje zvuka instrumenata,
- objašnjavanje pojma *napjevi*,
- analiziranje tradicionalne glazbe u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj,
- ostvarivanje mogućnosti posjeta koncertima i analiziranje viđenog i odslušanog i
- analiziranje koncerata.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Osnovni teorijski pojmovi	5
Povjesni pregled razvoja glazbe	3
Glazbene discipline	3
Osnove vokalne tehnike	4
Osnove dirigiranja	3
Tradicionalni glazbeni instrumenti	3
Glazbeni instrumenti umjetničke glazbe	2
Glazbena tradicija u BiH i Hrvatskoj	7
Posjeti koncertima i operi	5

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Osnovni teorijski pojmovi	Ljestvice dur i mol do dva predznaka. Metar, takt, ritam, melodija, akordi.
Povijesni pregled razvoja glazbe	Pravci, stilovi, oblici, skladatelji, interpretatori i djela.
Glazbene discipline	Solfeggio – osnovni pojmovi. Harmonija – osnovni pojmovi. Kontrapunkt – osnovni pojmovi.
Osnove vokalne tehnike	Podjele glasova. Anatomija i fiziologija glasovnog aparata. Impostacija glasa. Interpretacija jednostavnih vokalizama i skladbi.
Osnove dirigiranja	Uloga i značaj dirigenta u ansamblu. Osnovni dirigentski pojmovi. Primjena.
Tradicionalni glazbeni instrumenti	Podjela (idiofoni, membranofoni, kordofoni, aerofoni). Predstavnici. Audio i video ilustracije.
Glazbeni instrumenti umjetničke glazbe	Podjela, skupine, solistička i orkestralna primjena Audio i video ilustracije.
Glazbena tradicija u BiH i Hrvatskoj	Vrste napjeva. Vokalna, instrumentalna i vokalno-instrumentalna glazba. Audio i video ilustracije.
Posjeti koncertima i operi	Upoznavanje s programom koncerta, razgovor i analiza.

Skladbe za slušanje biraju se po osobnome izboru.

NASTAVNI PREDMET: ***Glazbena umjetnost (izborna nastava)***

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/šezdeset (60)

SKUPINA: 4-8 učenika

ZADAĆE:

- razvijanje sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećaja, misli i stavova kroz glazbu,
- upoznavanje učenika s odabranim instrumentima,
- razvijanje metodičkoga pristupa sviranja jednostavnih melodija,
- upoznavanje sa suvremenim tehničkim dostignućima u oblasti glazbe,
- upoznavanje s uporabom računala u glazbi,
- rukovanje tehničkom opremom,
- upoznavanje s radom radija i televizije u kreiranju glazbenoga programa,
- upoznavanje s elementima skladanja i zapisivanja,
- skladanje glazbe za zadani tekst,
- slušanje narodnoga glazbenog stvaralaštva,
- analiziranje odslušanoga po načelu zadataka,
- prikazivanje zapisivanja narodne glazbe,
- razvijanje rada s nadarenim učenicima,
- objašnjavanje pojma *napjevi*,
- analiziranje tradicionalne glazbe u Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj,
- ostvarivanje mogućnosti posjeta koncertima i analiza viđenoga i odslušanog i
- analiziranje koncerata.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Osnove sviranja na instrumentima s klavijaturom	8
Audio i video tehnike	8
Radio i TV-studio	4
Osnove zapisivanja, aranžiranja i skladanja	9
Melografija	8
Glazbena tradicija u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj	10
Posjeti koncertima i operi	13

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Osnove sviranja na instrumentima s klavijaturom:	<ul style="list-style-type: none"> - melodijsko, - harmonijsko (akordi), - instrumentalna pratnja.
Audio i video tehnika	<p>Načini snimanja i reprodukcija zvuka. Zvuk i slika. Elektronska učionica. Glazbeni programi.</p>
Radio i TV-studio	Tehnička oprema, posjeti TV-studiju i radiju i način rada.
Osnove zapisivanja, aranžiranja i skladanja	<p>Osnove zapisivanja lakših ritmičkih, melodijskih i meloritamskih oblika. Aranžiranje jednostavnijih cjelina za razne vrste ansambla. Skladanje jednostavnih melodija za zadani tekst.</p>
Melografija	<p>Osnovne upute. Slušanje različitih oblika i njihova analiza. Zapisivanje jednostavnih primjera narodne glazbene tradicije u BiH i Hrvatskoj.</p>
Glazbena tradicija u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj	<p>Vrste napjeva. Vokalna, instrumentalna i vokalno-instrumentalna glazba. Audio i video ilustracije.</p>
Posjeti koncertima i operi	Upoznavanje s programom koncerta, razgovor i analiza.

Skladbe za slušanje biraju se po osobnome izboru.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica teoretsko-glazbenih predmeta (VII. stupanj).
2. Profesor/profesorica muzikologije.
3. Magistar/magistra struke.

20. LIKOVNA UMJETNOST

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA LIKOVNU UMJETNOST

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- uvođenje učenika u svijet likovnih umjetnosti (likovni govor i osnovni pojmovi likovnih umjetnosti) i povjesni pregled kulturnih razdoblja,
- upoznavanje učenika s tradicionalnim područjima likovnih umjetnosti (urbanizmom, arhitekturom, kiparstvom i slikarstvom), suvremenim medijima (fotografijom i filmom) i njihovim međusobnim odnosom,
- proučavanje tematskoga kruga *prostor-vrijeme* kao i kronologije kulturnih razdoblja Mediterana do X. i Europe do XIV. stoljeća,
- proučavanje kronologije kulturnih razdoblja Europe od XV. do XX. stoljeća (renesanse, manirizama i baroka),
- proučavanje „umjetnosti našega doba“ – vremena u kojemu živimo,
- razvijanje učenikove mogućnosti doživljaja umjetničkih djela i obogaćivanja njegova emotivnoga života,
- upoznavanje učenika s najvažnijim djelima likovne baštine, svjetske i europske,
- razvijanje kod učenika potrebe za upoznavanjem spomenika na putovanjima u domovini i inozemstvu,
- održavanje likovne prakse, „kulture ruke“ u likovnim bilješkama, ideogramima i vizualnim porukama,
- uzdizanje likovne kulture kao dijela opće kulture,
- uključivanje učenika u rad likovne kulture u sredini u kojoj živi (grad, ulica, radno mjesto, kuća, stan),
- razvijanje razumijevanja i djelatan odnos prema zaštiti spomenika i čuvanju okoline,
- stjecanje navika za sudjelovanje u suvremenim likovnim zbivanjima (posjeti izložbama, praćenje likovnih publikacija, likovnih serija i filmova, upoznavanje s novim arhitektonskim ostvarenjima i aktualnim problemima urbanizma).

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Likovna umjetnost*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

NASTAVNA PODRUČJA: a) likovne umjetnosti – osnovni pojmovi
b) povijest likovnih umjetnosti

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika sa svim područjima likovne umjetnosti kao osnovnoga elementa likovnoga oblika i
- upoznavanje učenika s povjesnim pregledom likovne umjetnosti od pretpovijesti do renesanse.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Pojedinac i okolina	1
Dizajn	1
Novi mediji: fotografija i film	1
Crtež	1
Slikarstvo	2
Skulptura	2
Arhitektura	2
Urbanizam	1
Pretpovijest	1
Drevne civilizacije	3
Antika	6
Predromanika	2
Romanika	3
Gotika	3
Ponavljanje	6

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Pojedinac i okolina	Pojedinac i okolina (Čovjek i pet čula, gledanje – vizualno mišljenje, više značnost riječi i jednoznačnost slike.)
Dizajn	<p>Predmet (Građa i oblik, namjena i oblik, umjetnost i industrija, ljepota tvari, besmisleni i pomodni oblici.)</p> <p>U svijetu znakovlja (Prometni i zaštitni znakovi, likovni atributi, grbovi, razvoj pisma – od slike do pisma.)</p>
Novi mediji: fotografija i film	<p>Fotografija (Kompozicija: pojam i raščlamba: svjetlost – sjena, oblikovanje, jasno – nejasno, prostor u plohi, gledišta, planovi, odabrani i zaustavljeni trenutak.)</p> <p>Film i likovna umjetnost (Pokretna slika, pokret u slici, kadar u filmu, montaža – kompozicija u vremenu nasuprot prostornoj kompoziciji slike.)</p> <p>Filmska umjetnost i slikarstvo (Simultana vizija predmeta iz više vizura i u više trenutaka u kubista, prikaz pokreta u futurista, Picasso, Guernica, filmska raščlamba.)</p>
Crtež	Crta i ploha (Pojam crteža, vrste crteža, crtačke tehnike, grafičke tehnike.)
Slikarstvo	<p>Slikarstvo i stil (Promjene kompozicija kroz epohe i stilove.)</p> <p>Boje u prirodi i umjetnosti (Tople, hladne i komplementarne boje, ton, intenzitet (valer), kontrasti, osjećaji i boje, prostornost i znakovitost boja, slikarske tehnike.)</p> <p>Prostor u plohi (Perspektive: vertikalna, obrnuta, geometrijska, atmosferska, koloristička.)</p> <p>Ikonologija i ikonografija (Tema, sadržaj i smisao slike, sažet i raspričan prikaz, simbolički prikaz i metoda simulacije, riječ i slika, crkvena građevina – model svijeta.)</p>
Skulptura	Skulptura (Elementi oblika, kip i reljef, masa i površina, odnos materijala i oblika, kip i prolaznik, odnos skulpture i arhitekture.)

Arhitektura	Arhitektura (Građevni plašt i prostorno tijelo, elementi oblika, namjene, materijali i konstrukcije, tipovi građevina: uzdužni, središnji i slobodni tlocrti, proporcijски sustav, stanovanje.)
Urbanizam	Urbanizam (Elementi i načela ustroja arhitektonskih skupova, grad: funkcije, postanak gradova, tipovi gradova.)
Pretpovijest	<p>Starije kameno doba (Paleolit: umjetnost lovca, naturalizam, ovisnost o prirodi, kompozicija slike i organizacija društva, od slike do znaka, mezolit: stilizacija, skupine i kompozicija.)</p> <p>Neolit i metalno doba (Prvo oblikovanje prostora – pojava arhitekture, arhitektura i početci urbanizma, mitovi i plastično oblikovanje ljudskoga lika, lončarstvo, stilizacija i apstrakcija – ornament, bakreno, brončano i željezno doba, pojava spirale, posuđe od kovine, butmirска kultura.)</p>
Drevne civilizacije	<p>Mezopotamija i Egipat</p> <p>Mezopotamija (Klinasto pismo, grad, zigurat (Babilonska kula), odnos mase i prostora u arhitekturi i skulpturi, odnos prema plohi – glazirana keramika na zidovima, asirski reljefi.)</p> <p>Egipat („Dar Nila“, kult Sunca, trajanje egipatske umjetnosti i mijene (Amenofis IV.), nekropole, hramovi, mastabe, stepenaste piramide, piramide kraj Gizeha, hijeroglifi, portretne statue, odnos prema plohi.)</p> <p>Kretsko-mikenska kultura</p> <p>Kreta (Palača u Knososu, zidno slikarstvo, slikarstvo na vazama.)</p> <p>Mikena (Kraljevska palača, kiklopske zidine, Lavljia vrata – rasteretni luk u arhitekturi, Atrejeva riznica, predmeti od zlata.)</p>

Antika	<p>Grčka: grad i arhitektura (Načela grčke kulture, sklad, polis – grad-država, agora, akropola, arhitektura: teatar, stadion, hram, građevina kao skulptura, tipovi hramova, timpanon – sklad okvira i kompozicije, stambena arhitektura.)</p> <p>Grčka: skulptura i slikarstvo (Arhajska sirovost, klasična ravnoteža, helenistički nemir, trajne vrijednosti grčkoga kiparstva, pojmovi: statično, dinamično, odnos prema materijalu, realizam, stilizacija, idealizacija i deformacija, slikarstvo vaza: geometrijski stil, stil crnih i stil crvenih figura, freske Atlantide.)</p> <p>Antički Rim (Rimska urbanizacija Europe, arhitektura, značajke rimskoga urbanizma, grad: kompozicija, funkcioniranje grada, ager, ceste, nekropole, nova koncepcija prostora u arhitekturi, suprotnosti između grčke i rimske arhitekture, klasična i kasno--rimska umjetnost.)</p> <p>Antički Rim (Slikarstvo i skulptura: nove dimenzije prikazivanja u punoj plastiци i reljefu – suprotnosti klasičnoga i kasnog rimskog doba u skulpturi, pompejanski stilovi u rimskome slikarstvu – primjer različitoga odnosa prema plohi i prostoru, naturalizam, iluzionizam.)</p> <p>Kasnoantička, ranokršćanska i ranobizantska umjetnost</p> <p>(Preobrazba grada, katakombe, metamorfoza antičke umjetnosti, zahtjevi novoga kulta: simboli, bazilika, krstionica, freske i mozaici, ranokršćanski sarkofazi, ranobizantska umjetnost, Justinijanovo zlatno doba, Eufrazijeva bazilika, Ravenna.)</p>
--------	--

Predromanika (VIII. – X. stoljeće)	<p>Predromanika u zapadnoj Europi (Merovinška i karolinška umjetnost, nova središta života – uloga samostana i utvrđenoga boravišta, kontinuitet pretpovijesti i antike – bjelokost, emajl, minijatura, uloga i smisao ornamenta.)</p> <p>Srednjobizntsko doba (Nova prostorna rješenja: tip središnje crkve s kupolom – nea moni („nova crkva“), dominacija plohe, reljefi vezani za arhitekturu, zidne slike, mozaici, ikone, komnenska i paleološka umjetnost.)</p> <p>Islamska umjetnost (Okviri života, odnos prostora, volumena i površine u arhitekturi, džamije, palače, mauzoleji, medrese, hamami, utjecaj islamske arhitekture na zapadnoeuropsku umjetnost.)</p> <p>Staroantička umjetnost (Arhitektura, antička Salona i starohrvatski Solin, tipologija crkava, skulptura: raspored i smisao reljefnoga ukrasa, oltarne pregrade, zabati s natpisima, benediktinska i latinična pismenost i minijature.)</p>
Romanika (XI. i XII. stoljeće)	<p>Romanička arhitektura (Rascjepkanost Europe u XI. i XII. st., romanički partikularizam i njegov izraz u likovnim umjetnostima, metoda adicije i subordinacije u komponiranju, podređenost skulpture i slikarstva arhitekturi, regionalizam romanike.)</p> <p>Romanika. Slikarstvo i kiparstvo (Portali crkava i fasadna skulptura, reljefnost, plošnost, zakon kadra, luneta portala – žarište kompozicije, linearnost, plošnost, vertikalna perspektiva, uska ljestvica boja.)</p>

Gotika (XIII. i XIV. stoljeće)	<p>Gotička arhitektura (Kultura gradova, plemićkih zamaka i samostana propovjedničkih redova, načelo jedinstva gotičke katedrale, stapanje zvonika, dvoranske crkve, kosturna konstrukcija, šiljasti luk, rebrasti svod, kontraforni sustav, vitraj, geometrijska osnova projektiranja i proporcije: kvadratura i triangulatura kruga, rana, klasična i kasna gotika.)</p> <p>Gotičko kiparstvo (Gotički naturalizam i idealizam, od arhajske krutosti kipa do izvijene S-linije, enciklopedijski ikonografski program na pročelju crkava, život čovjeka u tri kruga: realni, intelektualni i moralni, umjetnost stećaka u BiH.)</p> <p>Gotičko slikarstvo (Humanizam gotike, Dante, prevlast Kristove muke, prikaz Bogorodice kao pismene dvorske dame, narativna metoda (Duccio), Giotto i sljedbenici, naglašeni volumen likova na pozornici, obrnuta perspektiva, Lorenzetti i braća Limbourg, gotički idealizam i naturalizam, gotičko šarenilo, vitraj i tapiserija.)</p>
--------------------------------	--

NASTAVNI PREDMET: ***Likovna umjetnost***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

NASTAVNO PODRUČJE: povijest likovnih umjetnosti

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s povijesnim pregledom likovnih umjetnosti od renesanse do postmodernih strujanja i
- razvijanje mogućnosti razumijevanja posebnosti različitih stilova u umjetnosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Renesansa	6
Barok	3
Umjetnost XVIII. i XIX. stoljeća	2
Gradjanska epoha, XIX. stoljeće	5
Umjetnost prve polovice XX. stoljeća	6
Umjetnost druge polovice XX. stoljeća	7
Ponavljanje	6

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Renesansa	<p>RANA RENESANSA</p> <p>Arhitektura (Smjena gotičkoga hiperdimenzioniranja i atektonske dekorativnosti skladom proporcija, umjerenim dimenzijsama, suzdržanim tektonskim ukrasom, središnja geometrijska perspektiva – izum arhitekta Brunelleschija; Hrvatska: mješoviti gotičko-renesansni stil.)</p> <p>Kiparstvo (Donatello: razvoj jednoga stvaratelja (mladenačko, zrelo i kasno doba), izražajnost glave, odnos tijela i draperije, odnos prema gotici i antici, primjena geometrijske perspektive u reljefima, Lorenzo Ghiberti: primjena „atmosferske“ perspektive u reljefima; Hrvatska: Juraj Dalmatinac i Nikola Firentinac.)</p> <p>Slikarstvo (Spajanje usporednih tijekova gotičkoga naturalizma i idealizma u renesansni realizam, metoda simulacije, geometrijska perspektiva, Masaccio: geometrijska i iluzionistička perspektiva, Paolo Uccello, A. Mantegna, A. de Messina, J. van Eyck; Hrvatska: Nikola Božidarević, Lovre Dobričević.)</p> <p>VISOKA RENESANSA (KLASIČNA I KASNA)</p> <p>Arhitektura (Sakralna arhitektura, palače i vile, Bramante, Michelangelo.)</p> <p>Kiparstvo (Michelangelo: samostojeća skulptura (David, Pieta), grobnice).</p> <p>Slikarstvo (Ravnoteža stvarnoga i idealnoga, odnos Toscane i Venecije, juga i sjevera Europe (Jan van Eyck, Grünewald, Dürer, Brueghel), portret, krajolik i čovjek u prirodi (Pollaiolo, Leonardo da Vinci, Rafael), pokrajine i škole (Tizian, Ghirlandaio, J. Bellini.)</p> <p>MANIRIZAM (Gubitak perspektive: svijet kao labirint, antiklasični stil: nestvorno i nadstvorno, eklektički i stvaralački manirizam (Michelangelo, Tintoretto, El Greco.))</p>

Barok	<p>BAROK</p> <p>Arhitektura (Srodnost fizike (Newton: aksiomi o silama), matematike (infinitezimalni račun), astronomije (Kepler: elipsa smjenjuje krug) i likovnih umjetnosti; zakon akcije i reakcije – dinamizam tlocrta, konkavno-konveksne fasade, kontrast svjetlosti i sjene, dinamička sinteza svih grana likovne umjetnosti, Bernini, Borromini, barokni prospekti u urbanizmu: Rim i Beč, osvajanje prostora – dvorac i perivoj (Versailles); sakralna i profana arhitektura – zrcala, barokna stubišta; Hrvatska: Sv. Vid u Rijeci, isusovački samostani u Dubrovniku i Zagrebu.)</p> <p>Kiparstvo (Otvoreni oblik, dinamizam svjetlosti i sjene, probijanje arhitektonskoga sklopa, kontinuirani pokret, Bernini, polikromni materijali, nadgrobni spomenici, urbana i parkovna skulptura.)</p> <p>Slikarstvo (Pojam neizmjernoga ostvaren na slici zračnom perspektivom, barokni iluzionizam i „trompe l’oeil“ u zidnome i stropnom/svodnom slikarstvu, „claro-scuro“, noćna rasvjeta, pojava žanra, slikovita obradba detalja, otvoreni oblik kompozicije, nejasno, jedinstvo, Caravaggio, G. de la Tour, Vermeer, Velasquez, Rembrandt, Rubens, F. Hals.)</p>
Umjetnost XVIII. i XIX. stoljeća	<p>ROKOKO I KLASICIZAM (Rokoko plemstva i građanski klasicizam, umjetnost i politika, umjetnost i moral, Watteau (Ukrucavanje za Kiteru), J. L. David (Zakletva Horacija), Chardin, empire stil – umjetnost Napoleonova carstva.)</p> <p>Romantizam (Podudarnost političkih i likovnih programa, suprotnost stilova – David i Ingres nasuprot Delacroixu i Gericaultu, karikatura – umjetnost dnevnoga tiska – Daumier.)</p>

Građanska epoha, XIX. stoljeće	<p>INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA I URBANIZAM, ARHITEKTURA XIX. STOLJEĆA</p> <p>(Naglo širenje gradova i kaos u gradogradnji, miješanje funkcija u gradu (stanovanje, promet i industrija), planski urbanizam – Haussmann, pregradnja Pariza, engleski primjer, projekt „Industrijskoga grada“ T. Garniera, podvojenost historizma, industrijska arhitektura, estetika metalnih konstrukcija (mostovi) i staklene opne (izložbene i tvorničke dvorane), Eiffel.)</p> <p>REALIZAM I FOTOGRAFIJA, IMPRESIONIZAM</p> <p>(Fotograf od slikara preuzima zadaću reportaže i vjernoga portreta, odnos fotografije i slikarstva, Courbet, Manet, Degas, zaustavljeni trenutak – „slučajni izrez“, „plein air“, rasap slike u impresionizmu, Monet, Renoir, Sisley, Pissaro.)</p> <p>POSTIMPRESIONIZAM</p> <p>(„Velika četvorica“ – obnova slikarstva: Van Gogh – slika postaje izraz (ekspresija) autorovih osjećaja, Munch; Paul Cezanne – oblike u prirodi možemo svesti na kuglu, valjak i stožac; Paul Gaugin – simbolizam; Georges Seurat – znanstveni sustav divizionizma i poantilizam.)</p> <p>SECESIJA</p> <p>(Art Nouveau, Liberty style, Secession, Jugendstil, međunarodni, jedinstven stil, negacija tradicije u ornamentu, dinamika i organičnost krivulja, od arhitekture do pribora za jelo, Bečka secesija – G. Klimt, Belgija – Victor Horta, Francuska – Metropolitana, secesija u Zagrebu, Rijeci i Osijeku.)</p> <p>KIPARSTVO XIX. STOLJEĆA</p> <p>(A. Rodin: <i>Vrata pakla.</i>)</p>
--------------------------------	---

Umjetnost prve polovice XX. stoljeća	<p>SLIKARSTVO (Revolucija stilova – fovizam, kubizam, ekspresionizam, futurizam, orfizam, organička i geometrijska apstrakcija, dadaizam i nadrealizam.)</p> <p>ARHITEKTURA (Od futurizma do funkcionalizma u arhitekturi, Gaudi, secesija (Wagner), purizam (Loos), ekspresionizam (Mendelson) i vizionarska arhitektura, funkcionalizam (Le Corbusier) i organička arhitektura (F. L. Wright)).</p> <p>INDUSTRIJSKI DIZAJN (Umjetnički obrt i dizajn, ujedinjenje svih grana likovne umjetnosti u industrijskoj eri: De Stijl, Bauhaus, Gropius i prijenos škole u Ameriku, načela industrijskoga dizajna, najveći stvaratelji i antologiska ostvarenja: Corbusierov „Modulator“, Breuerov stolac od savijene cijevi, Miesova „Barcelona“.)</p> <p>SKULPTURA (Problem plastike, rekonstruiranje taktičnih kvaliteta – C Brancusi (Skulptura za slijepca), K. Schwitters – afirmacija materijala – funkcionalistički oblik proizlazi iz naravi materijala, „ready-made“ – Duchamp, C. Brancusi – skulptura za slijepca, konstrukcija (A. Rodčenko), dijalog tijela i prostora (A. Giacometti), materijalizirane – konkretizirane kretnje (N. Gabo, A. Pevsner)).</p>
	<p>FILM (Nova grana likovnih umjetnosti – pokretni svjetlosni oblik, osnovna sredstva izražavanja: kadar i montaža kao raščlamba i sinteza u procesu gledanja općenito, kompozicija oblika u vremenu: odnos oblika jedan poslije drugoga u vremenskome slijedu (umjesto jedan uz drugoga u prostoru), filmska umjetnost i slikarstvo: simultana vizija predmeta iz više vizura i u više trenutaka u kubista, prikaz pokreta u futurista, Picasso, Guernica (filmska raščlamba); tvorci</p>

	<p>filmskoga vizualnog izraza snimanjem (Griffith, Chaplin) i crtanjem (Fleisher, Disney), značenje dokumentarnoga filma (Flaherty, Ivens) kao usporedne likovne umjetnosti u ulozi oslobođanja slikarstva opisnosti, naturalizma, realizma, pa i „objekta“, apstraktna umjetnost samo kao jedna od struja likovnih umjetnosti XX. st., film kao sinteza svih umjetnosti.)</p>
Umjetnost druge polovice XX. stoljeća	<p>SLIKARSTVO I SKULPTURA (Nastavak avangardnih smjerova začetih početkom stoljeća dovedenih do ekstrema, apstraktni ekspresionizam (Pollock), „enformel“ i monokromno slikarstvo, Y. Klein, L. Fontana, neodadaizam (R. Rauschenberg), pop-art (R. Lichtenstein), op-art (J. Albers, Vasarelli, B. Riley), skulptura apstraktнога ekspresionizma (D. Smith), kinetička umjetnost (M. Duchamp, Y. Tinguely,), minimalna umjetnost (Donald Judd, F. Stella), horizontalna plastika (C. Andre, R. Serra), konceptualna umjetnost (J. Kosuth), land-art (R. Smithson, W. de Maria), „happening“ i „fluksus“ (A. Kaprow, Nam June Paik), umjetnost performansa (J. Beuys), body-art (D. Oppenheim), video umjetnost (N. J. Paik), postmoderna umjetnost (B. Kruger, A. Kapoor, M. Stilinović.))</p> <p>ARHITEKTURA (Zgrade masovnoga stanovanja i obiteljske kuće, reprezentativna zdanja društvene namjene i industrijska gradnja, muzeji i kulturna središta, crkve, kazališta, dvorane, arhitektura slobodnih oblika, postmoderna arhitektura (R. Rogers, R. Piano, James Stirling, F. Gehry), spajanje tradicionalnoga i modernoga, elitnoga i populističkoga, međunarodnoga i regionalnoga, estetskoga i funkcionalnoga.)</p> <p>URBANIZAM (Urbani prostor, izgradnja poslije rata: obnova Varšave, obnova starih gradskih jezgra, pješačke zone (Rotterdam) i</p>

shopping centri, satelitska naselja, „spavaonice“, Chandigarh – moderan, funkcionalan grad, grad bez pamćenja i tradicije, paradoks modernoga grada.)

VIZUALNE KOMUNIKACIJE – TV, FILM I TISAK

(Potreba kritičkoga odnosa prema vizualnoj stvarnosti, vrhunski dometi, najgori promašaji i presjek naše likovne i vizualne produkcije, raščlamba vizualnoga dizajna, TV programi koji njeguju i razvijaju likovnu kulturu, vizualna kakvoća filmskih programa zadnjih godina, oprema knjige, prijelom i izgled tiska, plakati i reklame, izlozi.)

DIZAJN

(Dizajn kao humanistički projekt i tržišno-reklamna nužnost, problem masovne proizvodnje oblikovanoga bofla i malobrojnih kvalitetno dizajniranih predmeta, usmjeravanje „široke publike“, diktatura kiča i sloboda alternativnoga izbora.)

NASTAVNI PREDMET: *Likovna umjetnost (izborna nastava)*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

SKUPINA: 4-8 učenika

NASTAVNA PODRUČJA: likovne umjetnosti – osnovni pojmovi

ZADAĆE:

- razvijanje kreativnih i kritičkih sposobnosti učenika kroz metodološke postavke i didaktički sustav plana i programa,
- upoznavanje učenika s racionalno-kritičkim istraživačkim metodama, likovnim projektima i posjetima izložbama u okviru plana i programa,
- upoznavanje učenika sa svim područjima likovne umjetnosti kao osnovnoga elementa likovnog oblika,
- razvijanje sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećanja, misli i stavova kroz likovnu umjetnost,
- osposobljavanje učenika za samostalno čitanje likovnoga djela,
- stvaranje pravilnoga odnosa prema radu i radnim navikama te razvijanje osjećaja prema radu u skupini,
- produbljivanje znanja učenika o osnovnim likovnim elementima kroz vježbu i zadatke,
- razvijanje kreativne i perceptivne sposobnosti i sposobnosti likovnoga izražavanja učenika kroz praktični rad (crtanje, slikanje i oblikovanje),
- upoznavanje učenika s tehnološkim vrijednostima u likovnoj umjetnosti i
- ostvarivanje mogućnosti posjeta izložbama i analiziranje viđenoga.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod u likovno mišljenje	11
Crtanje	11
Slikanje	3
Grafika	6
Projekti	3
Posjet izložbi	1

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod u likovno mišljenje	<p>Svjetlost i tama (vježbe i zadatci).</p> <p>Granice (vježbe i zadatci).</p> <p>Uzajamnosti (vježbe i zadatci).</p> <p>Omjer i razmjer (vježbe i zadatci).</p> <p>Proporcija i perspektiva (vježbe i zadatci).</p> <p>Kompozicija (vježbe i zadatci).</p>
Crtanje	<p>Uvod u crtačke tehnike.</p> <p>Crtačke tehnike (upoznavanje).</p> <p>Kroki crtež (kompozicija, linija, pokret, ravnoteža).</p> <p>Crtež – studija (kompozicija, linija, oblik, omjer i razmjer, kontrast – svjetlost i tama, ravnoteža, perspektiva...).</p> <p>Studija (oblici u prostoru).</p> <p>Studija glave (kompozicija, linija, oblik, proporcije, omjer i razmjer, volumen, svjetlost i tama).</p>
Slikanje	<p>Slikarske tehnike – upoznavanje (pastel, akvarel, gvaš, tempera, akrilne boje, uljane boje, enkaustika, kazein, batik, freska, kolaž, mozaik, vitraj, tapiserija).</p> <p>Crnobijeli (sivi) odnosi (vježbe).</p>
Grafika	<p>Grafičke tehnike – upoznavanje kroz teoriju (drvorez, bakrorez, bakropis, litografija, akvatinta, suha igla, kartonski tisak, monotipija, sitotisak, računalna grafika).</p> <p>Grafičke tehnike (vježbe).</p>
Projekti	Sadržaji iz teorije likovnih oblika i povijesti likovnih umjetnosti.
Posjet izložbi	Upoznavanje s temom izložbe, razgovori i analiza viđenoga.

NASTAVNI PREDMET: *Likovna umjetnost (izborna nastava)*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: dva (2)/sedamdeset (70)

SKUPINA: 4-8 učenika

NASTAVNA PODRUČJA: likovne umjetnosti – osnovni pojmovi

ZADAĆE:

- razvijanje kreativnih i kritičkih sposobnosti učenika kroz metodološke postavke i didaktički sustav plana i programa,
- upoznavanje učenika s racionalno-kritičkim istraživačkim metodama, likovnim projektima i posjetima izložbama u okviru plana i programa,
- upoznavanje učenika sa svim područjima likovne umjetnosti kao osnovnoga elementa likovnog oblika,
- razvijanje sposobnosti izražavanja doživljaja, osjećanja, misli i stavova kroz likovnu umjetnost,
- osposobljavanje učenika za samostalno čitanje likovnoga djela,
- stvaranje pravilnoga odnosa prema radu i radnim navikama te razvijanje osjećaja prema radu u skupini,
- produbljivanje znanja učenika o osnovnim likovnim elementima kroz vježbu i zadatke,
- razvijanje kreativne i perceptivne sposobnosti i sposobnosti likovnoga izražavanja učenika kroz praktični rad (crtanje, slikanje i oblikovanje),
- upoznavanje učenika s tehnološkim vrijednostima u likovnoj umjetnosti i
- ostvarivanje mogućnosti posjeta izložbama i analiziranje viđenoga.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Uvod u likovno mišljenje	2
Crtanje	15
Slikanje	21
Apstrahiranje	7
Oblikovanje (skulptura)	13
Projekti	9
Posjeti izložbama	3

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Uvod u likovno mišljenje	Kompozicija (vježbe i zadatci).
Crtanje	Kroki crtež (kompozicija, linija, pokret, ravnoteža). Crtež – studija , oblici u prostoru (kompozicija, linija, oblik, omjer i razmjer, kontrast – svjetlost i tama, ravnoteža, perspektiva, površina...). Studija figure (kompozicija, linija, pokret, oblik, proporcije, omjer i razmjer, volumen, svjetlost i tama, anatomija ljudskoga tijela). Studija glave (kompozicija, linija, oblik, proporcije, omjer i razmjer, volumen, svjetlost i tama, anatomija portreta).
Slikanje	Slikarske tehnike (upoznavanje). Crnobijeli (sivi) odnosi (vježbe). Monokromno slikanje (vježbe i zadatci). Tonsko slikanje (vježbe i zadatci). Kolorističko slikanje (vježbe i zadatci). Plošno slikanje (vježbe i zadatci).
Apstrahiranje	Apstrahiranje (stilizacija i deformacija oblika u prostoru).
Oblikovanje (skulptura)	Oblikovanje (skulptura) – puna plastika, reljef, mobil. Volumen i prostor (praktičan rad). Stilizacija oblika (praktičan rad). Skulpturalne tehnike (praktičan rad).
Projekti	Dizajn i fotografija. Postmoderna umjetnost. Sadržaji iz teorije likovnih oblika i povijesti likovnih umjetnosti.
Posjeti izložbama	Upoznavanje s temom izložbe, razgovori i analiza viđenoga.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Profesor/profesorica likovne umjetnosti.
2. Povjesničar/povjesničarka likovne umjetnosti.
3. Akademski/e umjetnici/e s položenom pedagoškom skupinom predmeta.
4. Magistar/magistra struke.

21. VJERONAUK

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA VJERONAUK

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- pružanje pomoći učenicima pri upoznavanju i doživljavanju vlastitoga svijeta i suočavanju s temeljnim pitanjima o podrijetlu, završetku i smislu života,
- razumijevanje religioznosti kao sveopće pojave,
- otkrivanje posebnosti biblijske objave koja se događa u konkretnoj povijesti,
- pružanje pomoći učenicima u širenju njihovih egzistencijalno-religioznih vidika koji će im poslužiti kao temelj izgradnje vlastitoga života u osobnom susretu s Isusom Kristom koji je Alfa i Omega, Početak i Srvšetak cjelokupne stvarnosti,
- upoznavanje katoličke vjere u svim njezinim osnovnim dimenzijama: doktrinarnoj, moralnoj i karitativno-socijalnoj i
- ugrađivanje u autentičan i cjelovit općeljudski i općereligiozni odgoj i obrazovanje.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Vjeronauk*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s izvedbenim planom i programom,
- stvaranje ozračja zajedništva, otvorenosti i povjerenja,
- pružanje pomoći učenicima pri otkrivanju temeljnih pitanja o životu,
- upoznavanje vlastitoga svijeta i prihvatanje sebe kao jedinstvene osobe,
- probuđivanje svijesti o posebnosti svakog pojedinca,
- poticanje učenika na zauzetu izgradnju života u skladu s vlastitim životnim nacrtom,
- otkrivanje čovjeka kao religioznog bića s ciljem dokazivanja kako religioznost nije tek usputni fenomen nego važna odrednica života,
- buđenje svijesti kod učenika o vlastitoj sposobnosti shvaćanja postojanja Stvoritelja,
- razmatranje vlastitoga odnosa prema Bogu, vjeri i religioznom fenomenu općenito,
- razrješavanje dvojbe *vjera i znanost*,
- shvaćanje biblijskoga govora o postanku svijeta i čovjeka,
- promatranje odnosa Objave i povijesti – Objava ima svoj početak, razvoj i vrhunac,
- upoznavanje Biblije kao izvanrednoga književnog djela, ali i više od toga – kao Božje riječi čovjeku,
- upoznavanje Isusa kao stvarne, povijesne osobe,
- upoznavanje Isusova lika kroz evandelja i
- otkrivanje konkretne Isusove prisutnosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Stvaranje zajedništva (uvodna cjelina)	4
U potrazi za smisлом života	6
Čovjek – religiozno biće	3
Kršćanska objava i Sveti pismo	7
Isus Krist – vrhunac objave	8
Ponavljanje	7

PROGRAMSKE CJELINE	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Stvaranje zajedništva	<p>Upoznavanje učenika.</p> <p>Pristup vjeronauku.</p> <p>Zašto smo zajedno? (2 Kor 13, 11-13)</p> <p>Što očekujem od vjeronauka?</p>
U potrazi za smisлом života	<p>U vrtlogu svijeta i života</p> <p>Pitanja mladih u vrijeme odrastanja.</p> <p>Temeljna životna pitanja.</p> <p>Zašto nešto postoji? (govor znanosti i govor vjere)</p> <p>Upoznaj samoga sebe</p> <p>Tko je čovjek? Složenost ljudskoga bića.</p> <p>Tko sam ja?</p> <p>Uporište života</p> <p>Samopoštovanje i zahvalnost.</p> <p>Stvarati životni nacrt.</p>
Čovjek, religiozno biće	<p>Čovjek ima različite potrebe</p> <p>Čovjek pred misterijem.</p> <p>Oznake i oblici religioznoga ponašanja</p> <p>Vrijednost molitve.</p>
Kršćanska objava i Sветo pismo	<p>Kršćanska objava i njezino prenošenje</p> <p>Kršćanska objava – dijalog Boga i čovjeka.</p> <p>Javna i privatna objava, nadahnuće, prosvjetljenje, mistična viđenja.</p> <p>Usmena predaja prethodi Pismu.</p> <p>Starozavjetna objava i njezine vlastitosti.</p> <p>Novozavjetna objava – Isus Krist, punina i vrhunac objave.</p> <p>Biblija – pisana riječ Božja.</p> <p>Pristup Bibliji.</p> <p>Posebnosti biblijskoga govora.</p> <p>Biblija u životu kršćana.</p>
Isus Krist, vrhunac objave	<p>Isus – povijesna osoba</p> <p>Isusov lik kod sinoptika.</p> <p>Isusov lik u Ivanovu evanđelju.</p> <p>Isusovo otkupiteljsko djelo.</p> <p>Isus Krist – pravi Bog i pravi čovjek.</p> <p>Isusova prisutnost danas (u Crkvi, sakramentima, Božjoj riječi, bližnjemu)</p> <p>Isus Krist u životu kršćana.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Vjeronauk*

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upoznavanje učenika s povijesnom ulogom Crkve u našemu narodu,
- uočavanje univerzalnosti Crkve i njezine otvorenosti svim narodima i kulturama,
- promatranje Marije kao uzora Crkve,
- otkrivanje vlastitoga mjesta unutar crkvene zajednice,
- upoznavanje većih redovničkih zajednica i njihovih karizmi, suvremenih pokreta i udruga u Crkvi te vjerovanja starih Hrvata prije seobe naroda,
- istraživanje korijena kršćanstva na ovim prostorima prije dolaska Hrvata,
- otkrivanje društvene uloge Crkve u Hrvata preko djelovanja franjevaca i dominikanaca u kasnome srednjem vijeku,
- upoznavanje biblijskih temelja sakramenata inicijacije,
- razumijevanje važnosti Euharistije za život Crkve i vlastiti život,
- uočavanje važnosti ispravnog shvaćanja slobode u fazi odrastanja,
- uočavanje izvanske i unutarnje slobode,
- odgajanje ispravne savjesti,
- otkrivanje važnosti prijateljstva za osobno dozrijevanje,
- uočavanje bitne razlike između zaljubljenosti i ljubavi – rast u odgovornoj ljubavi koja je sebedarje,
- spoznavanje vrijednosti ljudske spolnosti koja nije sama sebi svrhom,
- razvijanje kvalitetnih obiteljskih odnosa i
- pomoći adolescentima u sazrijevanju i prihvaćanju samih sebe – mladenačka se nesigurnost ne može riješiti bijegom u razne ovisnosti nego pronalaženjem vlastite sigurnosti u svijetu vrijednosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Život s Crkvom i u Crkvi	7
Zajednica koja oslobađa i služi – povijest Crkve	8
Mladi u traganju za životnim i religioznim identitetom	7
Sloboda i savjest	5
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Život s Crkvom i u Crkvi	<p>Ustanovljenje Crkve i pripadnost Crkvi.</p> <p>Sakramenti kršćanske inicijacije – krštenje.</p> <p>Sakrament potvrde.</p> <p>Sakrament euharistije.</p> <p>Službe i karizme u Crkvi.</p> <p>Marija – uzor vjere i Majka Crkve.</p> <p>Molitva Crkve, osobna i zajednička molitva.</p>
Zajednica koja oslobađa i služi – povijest Crkve	<p>Susret s antičkim svijetom – evanđeoska sloboda i mučeništvo.</p> <p>Kršćanstvo na hrvatskome jezičnom području u srednjem vijeku.</p> <p>Crkva u srednjem vijeku – od duhovnoga i kulturnog procvata do ratova i raskola.</p> <p>Crkva kršćanskoga služenja siromašnima – dominikanci i franjevcii.</p> <p>Crkva u doba humanizma – promicanje vjere, tradicije i kulture.</p> <p>Vrijeme dubokih podjela.</p> <p>Prosvjetiteljska uloga Crkve.</p> <p>Crkva u novijoj povijesti hrvatskoga naroda.</p>
Mladi u traganju za životnim i religioznim identitetom	<p>Mladi čovjek u hodu prema zrelosti.</p> <p>Prijateljstvo i ljubav.</p> <p>Odgajne smjernice o ljudskoj ljubavi.</p> <p>Ljudska spolnost u službi ljubavi i života.</p> <p>Potraga za pravim vrijednostima i opasnost od otuđenja.</p> <p>Nesigurnost – put prema ovisnostima.</p> <p>Novi religiozni pokreti i sekte.</p> <p>Spasenje ili samospasenje.</p>
Sloboda i savjest	<p>Mladi i sloboda.</p> <p>Obilježja slobode.</p> <p>Odgovorna sloboda.</p> <p>Moć Isusove slobode.</p> <p>Sloboda i savjest.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Vjeronauk*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- upućivanje mlade osobe na stvaranje etičke i moralne svijesti koja uključuje univerzalne vrijednosti,
- pomoći pri usvajanju pozitivnoga stava prema svemu stvorenome,
- ukazivanje na nužnost moralnosti i moralnih zakona,
- uočavanje razlike između etike i morala i ukazivanje na različite etičke pristupe,
- usvajanje ispravnoga shvaćanja pojma odgovornosti,
- prihvaćanje novosti i uzvišenosti kršćanske ljubavi,
- razvijanje svijesti o vjeri kao nezasluženom Božjem daru,
- upoznavanje kršćanskog vrjednovanja tijela – komplementarnost muškarca i žene,
- upoznavanje osnove biblijskoga shvaćanja braka i obitelji,
- prihvaćanje i promicanje odgovornog roditeljstva,
- upoznavanje stvarnosti i problematike umjetne oplodnje,
- prihvaćanje života kao Božjega dara,
- zalaganje za očuvanje vlastitoga života,
- probudićivanje osjećaja solidarnosti i pravednosti te osjećaja za iskrenost i istinoljubivost,
- prepoznavanje Krista kao Istine koja oslobađa i
- uviđanje važnosti prihvaćanja volje Božje na putu samoostvarenja i ostvarenja vlastite sreće.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Kršćansko poimanje čovjeka	3
Čovjek – moralno biće	5
Ljubav prema Bogu i bližnjemu – temelji kršćanske moralnosti	5
Muško i žensko stvorili ih	4
Dostojanstvo ljudskoga života	7
Živjeti u istini	3
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Kršćansko poimanje čovjeka	Čovjek – stvorenje i slika Božja. Ja i ti – bića odnosa. Za Isusom na putu života.
Čovjek – moralno biće	Čovjek – polazište etičkoga razmišljanja. Kriteriji razlikovanja dobra i zla. Odnos vjere i morala. Savjest – Božji glas i norma etičkoga djelovanja. Savjest pred zakonom i suvremenim etičkim pitanjima.
Ljubav prema Bogu i bližnjemu – temelji kršćanske moralnosti	Bog – izvor kršćanske moralnosti. Objavljeni moralni zakon – temeljni zakon. Znakovi ljubavi prema Bogu. Zlo i grijeh – povrjeda istinske ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Kristov zakon ljubavi.
Muško i žensko stvori ih	Čovjek – žena i muškarac. Obitelj u Božjemu naumu. Ženidba – sakrament bračne ljubavi i zajedništva. Odgovorno roditeljstvo.
Dostojanstvo ljudskoga života	Svetost i dostojanstvo ljudskoga života. Život – Božji dar. Povrjede ljudskoga života. Cjelovitost i dostojanstvo osobe pred izazovima znanosti. Bog blizak čovjeku u patnji i boli. Sakrament bolesničkoga pomazanja. Skrb za ljudsko zdravlje – briga za bolesne i nemoćne.
Živjeti u istini	Istina – oslonac u hodu života. Povrjede istine. Isus Krist – punina istine.

NASTAVNI PREDMET: *Vjeronauk*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset (30)

ZADAĆE:

- prepoznavanje i razlikovanje suvremenih oblika ateizma,
- prepoznavanje utjecaja ateističke interpretacije religije u sredini u kojoj živimo,
- razlikovanje deklarativne i funkcionalne od istinske religioznosti,
- raščlamba odnosa vjere i slobode te slobode i ovisnosti kod suvremenog čovjeka,
- uviđanje posebnosti i autentičnosti kršćanskoga duhovnog iskustva,
- promišljanje vlastitoga odnosa prema Bogu,
- prepoznavanje oblika i otkrivanje uzroka iskrivljenih predodžbi o Bogu,
- upoznavanje osnovnih obilježja novih religioznih pokreta,
- razlikovanje autentične religioznosti od religioznoga fanatizma i fundamentalizma,
- uočavanje opasnosti relativiziranja vlastitoga religioznog opredjeljenja pod pritiskom pluralizma religioznih praksa,
- razumijevanje procesa spoznaje Boga u Starome zavjetu kroz povijesne i društvene mijene – od Abrahamova plemenskog Boga do univerzalnog Boga,
- uočavanje novosti i jednostavnosti slike Boga kojega objavljuje Isus Krist kroz svoje propovijedanje i djelovanje,
- doživljavanje molitve kao vremena osobnoga i zajedničkog susreta s Bogom,
- uočavanje važnosti Božjega milosrđa u biblijskoj objavi,
- doživljavanje sakramenata kao znakova susreta s Bogom,
- upoznavanje važnosti sakramenta pomirenja u Crkvi kroz povijest i danas,
- prepoznavanje kršćanskoga iskustva Boga na primjerima života svetaca i svjedoka vjere,
- upoznavanje glavnih crta životopisa svetoga Augustina i prepoznavanje glavnih odrednica života svetoga Franje Asiškog,
- uočavanje razlike i odnosa između poziva (zvanja) i zanimanja i
- prepoznavanje vlastitih sposobnosti i sklonosti i njihovo povezivanje sa životnim pozivom.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Suvremeni čovjek pred pitanjem Boga	3
Biblijska slika Boga i iskustvo Boga	6
Ljudski rad i stvaralaštvo	4
Izazovi znanstveno-tehničkoga napretka	3
Kršćanska nada u budućnost	6
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJ
Suvremeni čovjek pred pitanjem Boga	Poteškoće suvremenoga čovjeka pred pitanjem Boga. Suvremena religioznost i njezina pitanja. Dokazi o postojanju Boga.
Biblijska slika Boga i iskustvo Boga	Bog u svjedočanstvu vjere Staroga zavjeta. Bog u svjedočanstvu vjere Novoga zavjeta. Kršćansko iskustvo Božje prisutnosti u skrivenosti. Sakramentalno iskustvo milosrdnoga Boga. Bog u iskustvu kršćanskih svetaca.
Ljudski rad i stvaralaštvo	Čovjek sustvaratelj. Kršćanski pogled na rad. Pravda i solidarnost. Etika poslovanja. Briga za opće dobro i kršćansko zauzimanje za mir.
Izazovi znanstveno-tehničkoga napretka	Budućnost i moć znanja. Informatizacija i globalizacija. Znanost u službi poboljšanja života. Briga za okoliš. Zajedništvom do napretka.
Kršćanska nada u budućnost	Svjetovna očekivanja budućnosti. Eshatološki i apokaliptički tekstovi u Bibliji. Čovjek pred pitanjem svršetka. Kršćanska nada u dovršenje: novo stvorenje, uskrsnuće i život vječni.

3. KADROVSKI UVJETI

1. Diplomirani teolog/diplomirana teologinja.
2. Diplomirani/a vjeroučitelj/vjeroučiteljica (cateheta/katehistica).
3. Magistar/magistra struke.

22. ETIKA I MORAL

OKVIRNI NASTAVNI PLAN I PROGRAM RADA ZA ETIKU I MORAL

1. SVRHA I CILJ PREDMETA:

- probuđivanje moralne osjetljivosti i ukazivanje na ulogu moralnih vrjednota u izgradnji identiteta i društvenoj integraciji osobe,
- ukazivanje na moralnu orijentaciju i etičko promišljanje sveukupnih međuljudskih odnosa u čovjekovu društvenom okruženju,
- stjecanje kritičkoga promišljanja i stvaranje vrijednosnih stavova u osnovnim životnim pitanjima,
- stjecanje sposobnosti za stvaranje vrijednosnih stavova u osnovnim životnim pitanjima,
- uspostavljanje svakidašnjega iskrenog kontakta s učenicima,
- postizanje višega stupnja tolerancije,
- pripremanje učenika za vlastiti život,
- razvijanje osjećaja osobne vrijednosti i dostojanstva svake ljudske osobe,
- razvijanje osjećaja vrijednosti i potrebe drugoga i drugačijeg,
- razvijanje osjećaja za općeprihvaćene vrijednosti (slobodu, pravednost, istinoljubivost, toleranciju, solidarnost, ljubav),
- pomaganje u sazrijevanju pojedinca i zajednice,
- razvijanje ljubavi prema drugomu i drugačijem, prema domovini i općem dobru,
- doprinos stvaranju civilizacije ljubavi,
- izgrađivanje vlastitoga vrijednosnog sustava i
- usvajanje osnovnih etičkih znanja potrebnih za razvijanje sposobnosti moralnoga prosuđivanja i etičkoga argumentiranja te orijentiranja u životu.

2. PROGRAMSKI SADRŽAJI

NASTAVNI PREDMET: *Etika i moral*

RAZRED: prvi (1.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- razmišljanje o općim vrijednostima, razvijanje kritičkoga mišljenja, razložnog i razboritog djelovanja i govora i ukazivanje na moralne dimenzije života,
- etičko promišljanje sveukupnosti odnosa čovjeka u društvenome okruženju,
- prihvatanje sebe kao jedinstvene osobe pozvane na zajedništvo i suradnju s drugim ljudima,
- stvaranje sustava vrijednosti radi življena u zajedništvu – obitelji i društvu,
- uočavanje razlike između zaljubljenosti i ljubavi,
- razvijanje kvalitetnih obiteljskih odnosa,
- otkrivanje važnosti prijateljstva za osobno dozrijevanje,
- zauzimanje stava prema moralu, moralnim normama, pravilima i moralnom prosuđivanju,
- razvijanje kulture ophođenja i međuljudske komunikacije i
- navođenje i objašnjavanje uzroka i posljedica najučestalijega samouništavajućeg ponašanja mladih – bolesti i ovisnosti.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Čovjek u odnosima	7
Sukob u odnosima	8
Društvena integracija osoba u zajednicu	4
Orijentacija i zamke na putu	6
Moralna dimenzija života	2
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Čovjek u odnosima	Upoznavanje učenika – stvaranje zajedništva. Susret s drugima. Život u obitelji. Otvaranje za dijalog – prijateljstvo. Ljubav – odnos među spolovima. Odgovornost u odnosima među spolovima. Autoritet.
Sukob u odnosima	Egoizam. Razlike i legitimnost interesa. Imati ili biti; biti i trebati. Moralno obzirna i pragmatična odluka. Međugeneracijsko neslaganje. Sukob i suradnja. Moralne vrjednote i norme. Osobni ciljevi i pravila zajedničkoga života. Jedinstvo i sklad osobnosti.
Društvena integracija osoba u zajednicu	Osobnost i život u zajednici, poštivanje društvenih pravila i zakona. Moralne navike, običaji i uloga u društvu. Moralna prava i dužnosti. Etičko opravdanje djelovanja.
Orijentacija i zamke na putu	Nametnute potrebe i masovna kultura. Predrasude i nasilje. Prividna svemoć novca i tržišta. Zadovoljstvo i dobrobit, ciljevi i vrijednosti ljudskoga djelovanja. Kritika ovisnosti. Poroci i vrline.
Moralna dimenzija života	Smisao i normativna snaga moralnih zahtjeva. Dostojanstvo osobe.

NASTAVNI PREDMET: ***Etika i moral***

RAZRED: drugi (2.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- usvajanje znanja o čovjeku kao osobi koja je u potrazi za svojim identitetom,
- poučavanje pojedinca za život u zajednici sa sviješću o osobnome identitetu i potrebi poštivanja drugih ljudi,
- odgajanje zrele osobnosti i otkrivanje čimbenika koji utječu na razvoj osobnosti,
- promišljanje činjenice kako smo slobodni samo onda kada činimo dobro,
- objašnjavanje pojma „savjest“ i razumijevanje nužnosti njezina usklađivanja s moralnim vrjednotama,
- odgajanje ispravne savjesti,
- razvijanje predodžbe o moralnim i materijalnim posljedicama neodgovornoga ponašanja,
- razvijanje osjećaja za vlastitu odgovornost i
- učenje uvažavanja drukčijih mišljenja i postizanje višega stupnja tolerancije.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
U potrazi za identitetom	7
Psihička integracija razvoja osobnosti	8
Moralna dimenzija života: odgovornost	8
Ciljevi: lažni, prividni, istinski	4
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
U potrazi za identitetom	<p>Svijet i ja.</p> <p>Traganje za uporištima. Što trebam činiti i kako živjeti?</p> <p>Psihološke i fiziološke karakteristike mladih u doba adolescencije.</p> <p>U potrazi za identitetom.</p> <p>Svijest o drugima i samosvijest.</p> <p>Razotkrivanje u djelovanju.</p> <p>Identitet se gradi u komunikaciji.</p>
Psihička integracija – razvoj osobnosti	<p>Nagon, osjećaji i um. Nagonsko reagiranje – umno samosvladavanje.</p> <p>Značenje emocija u ljudskome životu.</p> <p>Važnost uravnoteženosti psihičkoga života.</p> <p>Jačanje samopouzdanja.</p> <p>Sloboda djelovanja i odgovornost.</p> <p>Životni izbor.</p> <p>Zavodljivost poroka.</p> <p>(Ne)ispravnost individualnoga puta.</p>
Moralna dimenzija života – odgovornost	<p>Savjest.</p> <p>Savjest – norma etičkoga djelovanja.</p> <p>Savjest pred zakonom i suvremenim etičkim pitanjima.</p> <p>Svijest o sebi i situaciji.</p> <p>Moral kao uzajamnost odnosa sa drugima.</p> <p>Pravo (prirodno i pozitivno).</p> <p>Pravednost i tolerancija.</p> <p>Odnos znanja i djelovanja.</p>
Ciljevi: lažni, prividni, istinski	<p>Potraga za nedostižnim.</p> <p>Logika srca – logika uma.</p> <p>Put do vrjednota.</p> <p>Samostalnost.</p>

NASTAVNI PREDMET: *Etika i moral*

RAZRED: treći (3.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset pet (35)

ZADAĆE:

- usvajanje osnovnih etičkih pojmoveva i načela,
- upoznavanje osnovnih etičkih teorija i problema,
- navođenje uvjeta o kojima ovisi moralnost čovjekovih čina (shvaćanje dobra i zla i njihove razlike, sloboda, spoznaja i prirodni zakon kao univerzalna norma),
- oblikovanje etičkoga motrišta u prosuđivanju vlastitoga i tuđeg djelovanja,
- poticanje povjerenja u temeljna i opća etička načela i vrjednote koje predstavljaju temelj za moralne prosudbe i odluke,
- tumačenje prava na rad u kontekstu temeljnih ljudskih prava i
- uviđanje nužnosti pravednih odnosa u društvu i traženje načina za njihovo promicanje.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Ljudsko iskustvo i filozofski uvod u etiku	3
Osnovni etički pojmovi	6
Povijesni pregled etičkih učenja	3
Vrijednosti	6
Ljudski rad i stvaralaštvo	6
Životna orijentacija	2
Ponavljanje	9

PROGRAMSKE CJELINE TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Ljudsko iskustvo i filozofski uvod u etiku	Moral, moralnost, čudorede. Moralnost kao antropološka kategorija. Iskustvo i razine moralne svijesti.
Osnovni etički pojmovi	Pojam dobra. Dobro i zlo. Ispravno djelovanje. Dužnosti prema sebi i drugima. Sukob normi. Pisana i nepisana pravila – običaji.
Povijesni pregled etičkih učenja	Etika kao praktična filozofija. Hedonizam i utilitarizam. Suvremena etička stajališta.
Vrijednosti	Etika – načela i standardi ponašanja. Povjerenje – temeljna vrijednost suživota. Hijerarhija vrijednosti (biološke, društvene i više vrijednosti). Vrline (krjeposti): razboritost, umjerenost, pravednost, hrabrost. Kriza etičkih vrjednota.
Ljudski rad i stvaralaštvo	Rad i stvaranje kao ostvarenje ljudskoga bića. Društvena pravednost (prirodno pravo i nepravda). Ekonomска pravednost (privatno i društveno vlasništvo). Jednakost i solidarnost. Etika u profesiji.
Životna orientacija	Životna i profesionalna orientacija. Idoli i ideali – realnost.

NASTAVNI PREDMET: *Etika i moral*

RAZRED: četvrti (4.)

TJEDNI/GODIŠNJI FOND SATI: jedan (1)/trideset (30)

ZADAĆE:

- razumijevanje, prihvatanje i usvajanje naravi i smisla braka i obitelji,
- otkrivanje duboke povezanosti ljudske spolnosti, zrele ljubavi i odgovornosti u intimnome zajedništvu i stvaranju novoga života,
- upoznavanje važnosti brige za djecu i obitelj kao temelja osobnoga i društvenog dobra i napretka,
- razumijevanje i usvajanje stava o zaštiti čovjeka kao osobe, od začeća do prirodne smrti,
- uočavanje osobina koje povezuju sadržaje etike s drugim znanostima,
- upoznavanje učenika s bioetičkim pristupom i bioetičkim predmetnim područjem,
- usvajanje znanja o društvu i državi,
- upoznavanje čovjeka kao građanskoga subjekta s njegovim osobnim i političkim pravima,
- uviđanje i promicanje nužnosti etike u gospodarstvu i politici,
- razvijanje potrebe praćenja društvenih pojava i aktivnoga uključivanja u društvo i
- prepoznavanje povezanosti vlastitih sposobnosti i sklonosti sa životnim pozivom.

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	BROJ SATI
Brak	8
Vrijednost života – poštivanje tugega života	4
Etika i prirodne znanosti	4
Etika i politika	3
Profesionalna orijentacija	3
Ponavljanje	8

PROGRAMSKE CJELINE I TEME	PROGRAMSKI SADRŽAJI
Brak	Bračna zajednica prema pravnome i društvenom gledištu u BiH. Bračna zajednica s katoličkoga gledišta. Bračna zajednica s pravoslavnoga gledišta. Bračna zajednica s islamskoga gledišta. Bračna zajednica sa židovskoga gledišta i pogled na mješovite brakove. Mješovite ženidbe u katoličanstvu, pravoslavlju i islamu.
Vrijednost života – poštivanje tuđega života	Odgovorno življena seksualnost. Pobačaj (abortus). Eutanazija.
Etika i prirodne znanosti	Etika i biologija. Etika i medicina. Etika i tehnički napredak.
Etika i politika	Definicija politike i granice političkoga djelovanja. Država i odnos građana prema državi.
Profesionalna orijentacija	Organiziranje života i profesionalna priprema. Uživljavanje u potencijalne životne uloge (radionica).

3. KADROVSKI UVJETI

1. Diplomirani/a teolog/teologinja.
2. Diplomirani/a vjeroučitelj/vjeroučiteljica (kateheta/katehistica), odnosno profesor/profesorica vjeronauka.
3. Diplomirani/a religiolog/religiologinja.
4. Profesor/profesorica filozofije.
5. Magistar/magistra struke.